

Kunnskapsgrunnlag – kulturplan Trøndelag

kvantitative del

Barn og unges mulighet til å delta, oppleve og skape

Illustrasjon: Tora Marie Norberg

Innhold

Utvidet sammendrag	3
1. Innledning	10
2. Noen sentrale forhold ved den aktuelle barne- og ungegruppen	10
2.1. Demografiske forhold.....	10
2.2. Helse og livskvalitet.....	14
2.3. Sosioøkonomiske forhold	18
2.4. Digitale medievaner	20
3. Kulturtilbud og deltakelse hos barn og unge i Trøndelag	22
3.1. Tilbud og deltakelse innen idrett og friluftsliv	24
3.2. Tilbud og deltakelse innen musikk, dans og drama	28
3.3. Tilbud og deltakelse innen kino, konsert, teater og museum	31
3.4. Tilbud og deltakelse bibliotek.....	32
3.5. Tilbud og deltakelse innen andre organisasjoner/lag/foreninger	33
3.6. Tilbud og deltakelse knyttet til barnehage og skole	34
4. Potensielle barrierer for kulturdeltakelse hos barn og unge i Trøndelag.....	36
4.1. Tilbud og tilgjengelighet som barriere.....	37
4.2. Helse og livskvalitet som barriere	43
4.3. Sosioøkonomiske forhold som barriere.....	45
4.4. Koronanedstengningen som barriere	50
Appendiks A: Sentralitetsindeksen	57

Utvidet sammendrag

Dette kvantitative kunnskapsgrunnlaget er utarbeidet som en del av forarbeidet ved Trøndelag fylkeskommune (TRFK) knyttet til utarbeidelsen av en handlingsplan-kultur for barn og unge. Vektleggingen av innhold i rapporten har tatt utgangspunkt i formuleringer knyttet til kunnskapsgrunnlag og handlingsplan i henholdsvis kulturstrategien Balansekunst (TRFK), samt gjeldende utfordringsdokument og økonomiplan i TRFK. Sentralt i så måte er de to strategiene under kap. 4.6. Ung i Trøndelag fra Balansekunst: 1) Sikre et bredt, mangfoldig og inkluderende kulturtilbud, som bidrar til trivsel og bolyst for unge, og 2) Gi barn og unge muligheten til å engasjere seg, og sørge for at deres stemme blir hørt på alle samfunnsarenaer. Rapporten er i all hovedsak en deskriptiv fremstilling av relevante tema og variabler fra eksisterende kvantitative datakilder, presentert i nå-situasjon og til en viss grad ved bruk av historiske data (trender). Sentrale datasett er fra Ungdata, HUNT og SSB, men også andre datakilder inngår. Aldersavgrensningen (barn og unge) er her satt til 3 - 26 (29) år. Rapporten inneholder ikke analyser eller vurdering av tiltak eller virkemiddelbruk. Resultater fra ulike datavariabler er i all hovedsak presentert på fylkesnivå (Trøndelag), med enkelte unntak der presentasjonen også er på kommunenivå. For ytterligere data på kommunenivå vises det til [Trøndelag i tall](#).

Innledningsvis i rapporten belyser vi utvalgte sentrale forhold ved den aktuelle barne- og ungegruppen som antas å ha relevans for rapportens hovedinnhold, kulturtilbud og -deltakelse hos barn og unge i Trøndelag. Disse utvalgte forholdene er demografi, helse og livskvalitet, sosioøkonomiske forhold, samt digitale medievaner. Andelen 3-26-åringer av totalbefolkningen i Trøndelag, per 01.01.2022, var 30 prosent. Andelen har vært relativt stabil de senere år, men varierer relativt mye mellom kommunene i fylket. Framskrivningene tilsier at denne gruppen vil reduseres i størrelse de kommende årene, men vil fra 2036 og frem mot 2050 stabilisere seg på rundt 132 000 personer. Per 01.01.2022 var 13 prosent av befolkningen i Trøndelag mellom 3-26 år innvandrere eller norskfødte barn av innvandrere. Blant innvandrerne til Trøndelag i aldersgruppen var det per 01.01.2022 personer fra 135 ulike fødeland. Det er flest var på dette tidspunktet fra Syria, Polen og Eritrea. Etter den tid har det også kommet til flykninger fra Ukraina. Samisk utgjør en viktig del av Trøndelags språklige og kulturelle mangfold. Den samiske ungdomsbefolkningen er noe vanskelig å identifisere i den offentlige statistikken, men vi har noen tall på blant annet antall elever med samisk som målform (førstespråk) i grunnskolene i Trøndelag. Selv om det fremdeles er relativt få som har samisk som førstespråk i grunnskolen, har det vært en økning i antall de siste 20 årene. Det forventes bedre statistikk på relevante samisk forhold når den tredje SAMINOR-undersøkelsen blir gjennomført fra høsten 2023, blant annet med en egen Ung-SAMINOR-undersøkelse.

Forhold ved barn og unges helse og/eller livskvalitet kan være avgjørende for deres kultureldeltakelse. For barn og unge har det de senere år vært rettet en spesiell oppmerksomhet mot en urovekkende økning i psykiske helseutfordringer, blant annet med bakgrunn i resultater fra HUNT- og ungdomsundersøkelsene i Trøndelag. Trendresultater fra HUNT viser en utvikling der de yngste aldersgruppene har hatt en markant økning i andelen som rapporterte dårlig subjektiv livskvalitet, spesielt gjeldende for unge kvinner. Barn og unge som mobbes har langt høyere risiko for å utvikle kroppslige og psykiske helseplager. Data fra elevundersøkelsen viser at Trøndelag ligger relativt høyt i forhold til landsgjennomsnittet, når det gjelder andel elever som rapporterer om at de har blitt mobbet på skolen (7. og 10. trinn). Sosioøkonomiske forhold hos foreldre/foresatte og/eller hos de unge selv vil også ha betydning for grad av kultureldeltakelse, blant annet knyttet til kostnader ved deltakelse. Omfang av husholdninger med lavinntekt er en mye benyttet indikator på objektiv livskvalitet (levekår). I perioden 2010-12 til 2018-20 har det vært en gradvis økning på rundt tre prosentpoeng på barn/unge som bodde i husholdninger med vedvarende lavinntekt i Trøndelag. I ungdomsundersøkelsen fra 2021 oppgir fire prosent av trønderske ungdommer at familien «hele tiden» eller «stort sett» *har hatt dårlig råd de siste to årene*. Digitale medier spiller en stor rolle i

barn og unges hverdag og bruk av slike medier utgjør en stadig større del av skolearbeid, fritidsaktiviteter og sosialt liv. Ungdataundersøkelsen viser at andelen trønderske ungdommer som oppgir å daglig bruke mer enn fire timer foran en skjerm, har økt betydelig i perioden 2014-2021. Resultatene viser også at ungdomsskoleelevene i Trøndelag brukte desidert mest tid på skjermaktiviteten sosiale medier, etterfulgt av å se på filmer/serier/youtube på nett.

Rundt 80 % av elevene på mellomtrinnet oppga i 2021 at de var med på faste fritidsaktiviteter. Tilsvarende oppga litt over halvparten av elevene på ungdomskolen og litt under halvparten av elevene på videregående deltakelse i ulike organisasjoner/lag/klubber/foreninger samme år (Ungdata). En noe større andel jenter av jentene på ungdomsskolen oppga slik deltakelse, mens forholdet var motsatt på videregående. Litt under halvparten av 18/20-29-åringene oppga passiv deltakelse og/eller aktiv deltakelse i kulturtilbud i 2017-19 (HUNT4). En noe større andel menn oppga passiv deltakelse, mens forholdet var motsatt for aktiv deltakelse.

Resultatene fra Ungdata junior i 2021 viste at ca. en av fire elever på mellomtrinnet i Trøndelag oppga at de trente eller drev med sport en gang i uka eller oftere, noe som er på landsnittet. Resultatene fra Ungdata på ungdomsskole og videregående for samme år viste at i størrelsesorden 70-80 prosent, avhengig av kjønn og klassetrinn, oppga å trene minst en gang i uka, noe som også er på nivå med landsnittet. Andelen var for ungdomsskoleelevene i 2021 omtrent lik som i tidligere Ungdata-undersøkellesperioder tilbake til 2014-16. Resultater fra Ung-HUNT1-4 knyttet til en variabel om fysisk aktivitet av en viss intensitet minst fire dager i uka utenom skoletid, viser videre at andelen som har oppgitt dette har økt i perioden. Rundt halvparten av ungdomsskoleelevene i Trøndelag oppga i 2021 at de trente eller konkurrerte minst ukentlig i regi av et idrettslag, noe som er en litt lavere andel enn tidligere i ungdataperioden. Her var det en betydelig større andel ungdommer på ungdomsskolenivå som drev med dette, sammenlignet med de på videregående (30 %). Andelen på ungdomstrinnet som drev med annen organisert idrett utenom idrettslag, hadde tilsvarende også gått noe ned siden 2014-16, og var i 2021 på rundt 15 prosent. Også her var det betydelig flere på ungdomsskolen enn på videregående som drev med slike aktiviteter. Omtrent halvparten av elevene på ungdomsskolen oppga i 2021 at de trente/trimmet på egen hånd (ikke organisert) minst en gang i uka, mens tilsvarende tall for elevene på videregående var rundt 40 prosent. Nært halvparten av elevene i videregående oppga i 2021 at de trente ukentlig på trenings-/helsestudio, mens en av fire oppga tilsvarende blant ungdomsskoleelevene. Rundt 10 prosent av ungdomsskole- og videregående elevene i Trøndelag oppga i 2021 at de drev med e-sport. En betydelig større andel gutter enn jenter oppga at de drev med e-sport.

HUNT4-rapport nr. 2 om levevaner i Trøndelag og HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse har videre fremstillinger på andel av respondentene som i perioden (2017-2019) oppga å være i daglig fysisk aktivitet, minst en gang det siste halvåret henholdsvis har drevet med trening/idrett og/eller friluftsliv, samt vært på et idrettsarrangement. Resultatene viser at den yngste aldersgruppa her (18/20-29 år), scorer relativt høyt når det gjelder daglig fysisk aktivitet og drevet med trening/fysisk aktivitet, sammenlignet med de øvrige aldersgruppene. For deltakelse i friluftaktiviteter og deltakelse på idrettsarrangement scorer derimot den yngste aldersgruppen noe lavere enn mange av de andre aldersgruppene. Deltakelse i henholdsvis trening/idrett og friluftsliv var gjennomgående høy i undersøkelsen uavhengig av kjønn og aldersgrupper. I en sammenstilling av deltakelse (aktivt og passivt) i ulike aktiviteter i HUNT4-rapporten om samfunnsdeltakelse oppga den største andelen (nært 90 %) at de drev med friluftsliv. Statistikk fra idrettsindeksen til Telemarksforskning viser at Trøndelag i 2021 var det fylket i landet med høyest aktivitetsandel blant både barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år), når man ser på alle idretter samlet. Trøndelag idrettskrets rapporterte i 2021 om 188 492 medlemmer, hvorav 56 prosent av disse var under 26 år. De fem største registrerte idrettsgrenene i kretsen på dette tidspunktet var fotball, håndball, langrenn, gymnastikk og breddeaktivitet, samt svømming. Totalt var det i 2021 registrert 25 ulike idrettsgrener i oversikten fra idrettskretsen. Levekårsundersøkelsen til SSB inneholder også noen spørsmål om idrett og friluftsliv,

blant annet fylkesdata på friluftaktiviteter. Aldersgruppene som inngår her er fra 16 år og oppover. I tallmaterialet for Trøndelag fra 2021 (n = 552 personer) oppgir her hele 92 prosent av deltakerne at de i løpet av det siste året, har hatt fotturer i parker eller naturomgivelser i nærheten av bolig. Trøndelag ligger gjennomgående på landsgjennomsnittet for de undersøkte aktivitetene her, med unntak av skiaktiviteter, fiske og jakt hvor Trøndelag har noe høyere andeler som drev med dette.

Friluftsrådernes landsforbund (FL) har gjennomført et prosjekt Friluftaktiviteter for barn og unge i ferie og fritid med mål om å «kartlegge og systematisk videreutvikle suksessrike friluftaktiviteter innen friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid». Foreløpig rapporter fra dette prosjektet konkludere med at omtrent 90 prosent av barn og unge utøver noe friluftsliv, hvorav omtrent 10 prosent av disse er medlem i en friluftslivs-organisasjon, samt at det er grunnlag for å hevde at det finnes friluftslivstilbud i de fleste kommuner og lokalsamfunn, men at dette ikke er fast eller variert i alle lokalsamfunn. Rapporten konkludere videre med at det er manglende kunnskapen om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre.

Resultatene fra ungdomsundersøkelsen på mellomtrinnet i Trøndelag (2021) viste at omtrent 20 prosent av disse elevene spilte et instrument eller sang, mens omtrent 10 prosent oppga at de drev med teater eller dans på fritiden. Det var langt flere jenter enn gutter som oppga deltakelse i slike aktiviteter på mellomtrinnet. Ungdataresultatene viser videre at rundt fem prosent av elevene på ungdomsskole og videregående skole har deltatt i korps, kor eller orkester den siste måneden. Andelen var noe lavere i 2021 enn i 2014-2016. Resultatene viser også en noe større deltakelse blant jentene på disse aktivitetene. Tall fra Norsk musikkorpsforbund Trøndelag viser et relativt stabilt deltakerantall for de totalt 88 skolekorpsene som var registrerte hos dem i perioden 2018-2022. Ung-HUNT4-resultatene viser videre at rundt 20 prosent av ungdommene i alderen 13-19 år, i tidligere Nord-Trøndelag fylke, på dette tidspunktet (2017-2019) spilte et instrument alene minst en gang i uka. Dette var en nedgang på rundt 20 prosent fra Ung-HUNT3-undersøkelsen i 2006-2008. De samme Ung-HUNT-undersøkelsene viste at det var en stabil andel, på rundt fems prosent, som oppga at de spilte teater/revy og/eller drev med annen kreativ/kunstnerisk aktivitet minst en gang i uka. For «voksen»-HUNT, yngste aldersgruppa, var det i 2006-2008 (HUNT3_tidligere Nord-Trøndelag) enn noe større andel (26 %) som oppga at de hadde drevet med musikk, sang eller teater minst en gang per måned de siste seks månedene, enn ti år senere (23 %, HUNT4_tidligere Nord-Trøndelag). I tidligere Sør-Trøndelag var det i 2017-19 (HUNT4) rundt 30 prosent som oppga at de hadde drevet med musikk, sang eller teater minst en gang per måned de siste seks månedene. Resultatene fra «voksen»-HUNT4 viser at det er i den yngste aldersgruppen (18/20-29 år) vi finner den høyeste andelen (30 %) som oppga at de hadde drevet med musikk, sang og/eller teater minst en gang det siste halvåret. I forhold til dans minst en gang det siste halvåret, så var den yngste aldersgruppen blant de aldersgruppene i undersøkelsen hvor lavest andel hadde drevet med det. For alle disse aktivitetene (musikk, sang, teater og dans) var det i HUNT4-undersøkelsen en større andel kvinner enn menn som oppga deltakelse i slike aktiviteter. Det har i de senere år har vært en gradvis nedgang i antall deltakere i UKM fra toppåret 2016, hvor rundt 4500 deltok. Trøndelag har tradisjonelt vært blant de fylkene i landet med høyest UKM-deltakelse i forhold til folketall, og den observerte nedgangen de senere er også gjeldende for landet som helhet. Koronanedstengningen forklarer trolig en del av nedgangen.

Ca. 40 prosent i den yngste aldersgruppen i «voksen»-HUNT oppga at de hadde vært på museum og/eller kunstutstilling i 2017-19. For konsert, teater og/eller kino var tilsvarende andel i underkant av 90 prosent, noe som gjorde denne aldersgruppen til den gruppen med høyest andel deltakelse i slike aktiviteter. For alle disse aktivitetene (museum, kunstutstilling, konsert, teater og/eller kino) var det i HUNT4-undersøkelsen en større andel kvinner enn menn som oppga deltakelse i slike aktiviteter. SSB har noe data på kinotilbud og kinobesøk, uten at disse uten videre muliggjør en identifisering av tilbud og bruk av vår definerte barne- og ungegruppe i dette kunnskapsgrunnlaget. 2020-verdier som avviker noe fra de øvrige tallene i statistikken, antas å i hovedsak være knyttet til

koronanedstengningen og eventuelle ekstraavgifter knyttet til smitteverntiltak. Trøndelag var i 2021 det fylket i landet med størst andel barn og unge som enkeltvis besøker totalt (29 %) på museer (kulturrådet). For andel barn og unge av total på gruppebesøk kom Trøndelag ut på andreplass i en nasjonal sammenstilling med 74 %. I forhold til antall museer totalt viser rapporten også at Trøndelag var det fylket med flest museer med gratis inngang for elever på grunnskole og videregående skole, samt at Trøndelag scorer høyt på oversikten over antall barn og unge som har deltatt i organiserte undervisningsopplegg på museer i 2021.

Statistikk fra Nasjonalbiblioteket viser at aktive lånerne i egen kommune (Trøndelag) for aldersgruppene 0-13 år og 14-18 år, har avtatt med henholdsvis ca. 10 og 30 prosent i perioden 2018-21. SSB-statistikk viser videre en liten nedgang (ca. 5 %) på utlån av barnebøker (skjønnlitteratur og faglitteratur) i samme periode. Statistikk (nasjonalbiblioteket) på ulike typer arrangementer på bibliotek for samme periode (2018-21), viser en halvering av både antall arrangementer for skoler og barnehager, og antall fremmøtte på disse. Det er grunn til å anta at det aller meste av denne nedgangen kan knyttes til korona-nedstengningen i perioden. Utover disse bibliotekdataene fra Nasjonalbiblioteket og SSB finnes det også noen relevante data fra kampanjen Sommerles, en digital lesekampanje for 1.-7. klasse i perioden juni-august. Statistikken for Trøndelag for perioden 2018-22 viser at rundt 15000 barn/unge på disse skoletrinnene deltok i denne lesekampanje årlig i perioden. I perioden har det vært en viss økning i både antall lesere, antall bøker lest til sammen og antall bøker lest per sommerleser.

Resultatene fra ungdomsundersøkelsen på mellomtrinnet i Trøndelag i 2021 viste at ca. 10 prosent av disse elevene var på en fritidsklubb minst en gang i uka, at en tilsvarende andel deltok på religiøse aktiviteter minst en gang i uka, mens en noe mindre andel var i stallen/drev med ridning minst en gang i uka. Ungdataresultatene for ungdomsskole og videregående samme år (2021) viste at henholdsvis 20 og i underkant av 10 prosent av disse elevene hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en fritidsklubb/ ungdomsklubb den siste måneden, henholdsvis 15 og tre prosent hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en religiøs forening den siste måneden, og rundt tjue prosent hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en annen organisasjon/lag/forening, enn de forutgående nevnte den siste måneden. Ungdataundersøkelsene på ungdomsskole og videregående viser en viss nedgang i andelen som oppga månedlig deltakelse i kulturskole/musikkskole i perioden 2014-16 til 2021, hvor henholdsvis 15 og 7 prosent av elevene på disse to skolenivåene oppga slik deltakelse i 2021. Resultatene viser videre gjennomgående høyere deltakelse blant jentene enn blant guttene. Trøndelag var i 2021 det fylket i landet med flest kommunale DKS-besøk per innbygger, hvor antall besøk varierte fra 4,16 til 1,25 per barn i grunnskolealder (data fra Norsk kulturindeks). I Trøndelag i 2021 var det flest DKS-arrangementer under uttrykkskategoriene *kulturarv* og *kunstarter i samspill*, mens det var flest deltakere (elever) på arrangementer knyttet til uttrykkene *kunstarter i samspill* og *musikk*. Fylkesmusikerne i Trøndelag på egen hånd eller i samarbeid med andre, deltar årlig i produksjoner i barnehage og/eller skole både gjennom DKS og utenfor. Årlig gjennomfører musikerne om lag 60 konserter. Vrimmel er en kunst- og kulturfestival som gått på omgang i ulike deler av Trøndelag siden 2011. Mesteparten av festivalens program for barn og unge skjer gjennom DKS.

Ulike forhold kan potensielt virke som barrierer for barn og unges kulturdeltakelse. I et spredtbygd fylke som Trøndelag, bestående av kommuner med ulik sentralitet, vil kulturtilbud og opplevd tilgjengelighet være en slik barriere. En sammensetning av data fra HUNT4-undersøkelsen viser da også større grad av deltakelse blant de som opplever det beste tilbudet. Ungdataundersøkelsen fra 2021 viser at generell grad av fornøydhet med lokalmiljøet er høyt blant elevene på mellomtrinnet (86 %), men avtar noe på ungdomstrinnet (67 %) og ytterligere på videregående nivå (64 %). Verdiene er omtrent på samme nivå som landsgjennomsnittet for alle tre skolegruppene. Når det i samme undersøkelse (Ungdata 2021) gjaldt mer spesifikke spørsmål knyttet til grad av fornøydhet med tilgang til definerte fritidstilbud, herunder kollektivtilbud, var de fleste (rundt 75 %) fornøydte

med tilgangen til idrettsanlegg. For samme spørsmål knyttet til tilgang til øvrig kulturtilbud og lokaler for å treffe andre unge på fritida, var rundt halvparten fornøyde med dette (ungdomsskoleelevene gjennomgående mer fornøyde enn de på videregående). Når det gjaldt grad av fornøydhetsgrad med kollektivtilbudet, som bl.a. er viktig for tilgangen til eksisterende fritidstilbud, så varierte det relativt mye mellom elevene på ungdomskolen (i snitt 63 % som opplevde dette tilbudet som bra) og elevene på videregående skole (39 %).

Ungdataresultatene (2021) viser også både en økende grad av fornøydhetsgrad med tilbudene, samt grad av deltakelse ved lavere sentralitetsklasser, med unntak av for variablene lokaler for å treffe andre på fritida/deltatt i fritidsklubb eller lignende. Relativt stor forskjell når det gjelder grad av fornøydhetsgrad med kollektivtilbud relatert til lav versus høy sentralitet (82 vs. 31 %). HUNT4-resultatene fra sørdelen av fylket (spørsmålene kun stilt der), viste en gjennomgående meget god opplevd tilgjengelighet til henholdsvis *kultur- og idrettstilbud, parker og grøntarealer og natur og friluftsområder*. I den yngste aldersgruppen i HUNT4 (18/20 – 29 år) er det dog en noe lavere andel som oppgir en slik opplevd god tilgjengelighet til disse tilbudene, sammenlignet med de fleste andre aldersgruppen i utvalget. Data fra SSB på grad av trygg tilgang til henholdsvis idrettsanlegg, kollektivtransport, turområde og lek- og rekreasjonsområde, samt data på idrettsanleggsdekning fra Telemarksforskning (Norsk idrettsindeks), viser relativt store forskjeller mellom kommunene i Trøndelag.

Forskjeller i helse og livskvalitet kan også være utslagsgivende for i hvilken grad personer deltar i ulike kulturaktiviteter. Helseutfordringer kan vanskeliggjøre deltakelse i seg selv, enten alene eller sammen med andre utfordringer som for eksempel økonomi. De siste ungdomsresultatene for Trøndelag fra 2021 (ungdomsskole) viser en relativt klar sammenheng mellom mindre deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening blant de som oppga å være «ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget» av ulike psykiske plager (rundt 50 % deltakelse), i forhold til de som oppga at de «ikke var plaget i det hele tatt» eller «lite plaget» (rundt 60 % deltakelse). Det samme bildet vises for spørsmålet deltakelse i idrettslag, mens det for de andre aktivitetstypene (musikk, fritidsklubb, religiøse foreninger, kulturskole og andre organisasjoner) ikke er slike markerte forskjeller mellom disse to gruppene. For disse aktivitetene er det dog langt lavere generell deltakelse enn for idrettslag. De samme ungdomsresultatene (Trøndelag 2021) viser også et tilsvarende bilde når det gjelder utvalgte fysiske plager. I en masteroppgave (NTNU) om seksuell orientering, livskvalitet og deltagelse i fritidsaktiviteter blant ungdom 13-19 år, basert på Ung-HUNT-data (Nord-Trøndelag), går det frem at unge skeive oppga relativt lav subjektiv livskvalitet og at de deltok noe mindre i fritidsaktiviteter enn heterofile.

Med bakgrunn i Ungdata-junior undersøkelsen (mellomtrinnet) fra 2022 konkluderte NOVA-forskere med at «*de aller fleste barn opplever å ha det bra, har gode relasjoner til de rundt seg, og lever aktive liv, uavhengig av sosial bakgrunn eller hvor de bor i landet*». Men de peker på ett viktig område som skiller seg ut fra denne generelle konklusjonen: SØS-forskjeller i deltakelse i idrett og andre organiserte aktiviteter - «*kimen til kjente SØS-ulikheter i ungdomsalderen kan observeres allerede på mellomtrinnet*» og «*så tydelige sosiale forskjeller på dette området er foruroligende*». NOVA-forskerne konkluderer videre med at «*ulik grad av SØS-forskjeller mellom deltakelse i ulike aktivitetstyper kan i vesentlig grad trolig forklares ut fra ulike kostnadskrav for deltakelse, men ulike kulturelle ressurser vil også være av betydning*». Resultatene fra nasjonal Ungdata-junior i 2022 (mellomtrinnet), viste at det nasjonalt var en forskjell på i underkant av 20 prosentpoeng mellom de som utgjorde lav SØS-gruppe (67 %) og høy SØS-gruppe (84 %) når det gjaldt variabelen andelen som er med i faste fritidsaktiviteter for tiden. Tilsvarende resultat for ungdomsskole og videregående skole (2019-data) viste en forskjell på rundt 25 prosentpoeng mellom lav og høy SØS-gruppe. En sammenstilling av tilsvarende forhold for elever på ungdomsskole og videregående i Trøndelag for perioden 2014-2021, viser også en gruppeforskjell (høy vs. lav SØS-status) på rundt 25 prosentpoeng. Forskjell i deltakelse mellom gruppene når det gjaldt deltakelse i idrettslag spesifikt, var på rundt 20

prosentpoeng i samme periode. For de andre tilbudene/aktivitetene det spørres om i Ungdata (musikk, fritidsklubb, religiøse foreninger, kulturskole og andre organisasjoner), hvor deltakelsen generelt sett er betydelig lavere enn på idrett, var SØS-forskjellene betydelig mindre eller også fraværende. For spørsmålet deltatt i fritidsklubb/ ungdomsklubb var det en noe større andel som oppga deltakelse i den laveste SØS-gruppen enn i den høyeste.

Utover denne SØS-grupperingen i Ungdata-materialet, har Ungdata også en enkeltstående variabel med ordlyden *Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?* Rundt 15 prosent av elevene på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag svarte ja på dette spørsmålet i 2021. Jentene oppga i litt høyere grad enn guttene at familien ofte eller av og til mangler penger til fritidsaktiviteter. Det var liten forskjell mellom elevene på ungdomsskole og videregående. Resultatene viser videre tydelig at ungdommer i familier hvor det oppgis at foreldre aldri mangler penger til fritidsaktiviteter, deltar i større grad enn de som har foreldre som av og til eller alltid oppgis å mangle penger til fritidsaktiviteter. Resultatene viser også en klar forskjell på dette spørsmålet når det gjelder deltakelse i idrettslag spesifikt, mens deltakelse i korps, kor og orkestere, religiøse foreninger, kulturskole/musikkskole og annen organisasjoner ikke viser den samme klare forskjellen. Deltakelse i fritidsklubb/ ungdomsklubb skiller seg ut, med en høyere andel deltakelse fra ungdom med oppgitt svakere familieøkonomi. Familiens økonomi ser også ut til å ha innvirkning på ungdommens fysiske aktivitetsnivå. Det er klart sammenheng blant de som trener eller konkurrerer i regi av et idrettslag. Annen organisert aktivitet som dans og kampsport ser ikke ut til å ha en tilsvarende klare sammenheng mellom familieøkonomi og deltakelse. Det ser også ut til å være en viss sammenheng mellom familieøkonomi og trening på egen hånd, hvor det er høyere andeler som bedriver slik trening blant de som oppgir god familieøkonomi. Deltakelse i e-sport ser ikke ut fra disse resultatene til å ha sammenheng med familieøkonomi. Undersøkelse av kostnader og kostnadsdrivere innenfor idrettslag i Oslo i 2015 viste at åtte prosent av ungdommene oppga at de ikke deltok på grunn av at det var for dyrt. Det er grunn til å anta at andelen er større nå, også i Trøndelag. Dialog med noen av de største regionalleddene innen sang og musikk som har tilbud for barn og unge i Trøndelag, viser at det finnes lite konkret statistikk på i hvilken grad for høye kostnader forhindrer deltakelse innenfor dette feltet, men at flere og flere aktører, som for idrettslag, melder om behov for støtteordninger, spesielt til lavinntektsfamilier. HUNT4-undersøkelsen viser også klare SØS-forskjeller i deltakelse ved bruk av grupperinger knyttet til henholdsvis utdanningsbakgrunn og yrkeslivstilknytning.

Nedstengningen av blant annet barnehager, skoler og fritidsaktiviteter som en følge av koronapandemien, medførte naturlig nok store utfordringer for kulturlivet og fungerte som en tidsavgrenset barriere for barn og unges deltakelse. I en analyse utført av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, konkluderes det med at Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien sammenlignet med de øvrige landsdelene når det gjaldt negativ effekter på frivilligheten. Undersøkelsen viser at det har vært en nedgang i andelen som gjorde frivillig arbeid generelt sett i Trøndelag i koronaperioden, men at andelen som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon i Trøndelag var på omtrent på samme nivå i 2022 som i 2019. Når det gjaldt de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. bolig og økonomi, idrett, kultur og fritid, så viser undersøkelsen at Trøndelag fortsatt er i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler på tross av en liten nedgang i pandemiperioden. Resultatene fra Trøndelag viste videre at det var noe større reduksjon i aktivitet blant organisasjoner for barn og unge i perioden enn blant de andre organisasjonene. Det var også større bortfall av medlemmer og frivillige blant organisasjoner med aktiviteter for barn og/eller unge perioden, sammenlignet med de andre organisasjonene i landsdelen.

Et av hovedfunnene i de nasjonale Ungdata-rapportene fra 2021 og 2022 var at det å ikke kunne delta på de vanlige fritidsaktivitetene, på grunn av korona-nedstengning, var av de områdene som ungdom opplevde som mest utfordrende med hele pandemien. Figur x viser at i størrelsesorden 60-70 prosent av ungdomsskole- og videregående skolelevne i Trøndelag oppga at de i ulike grad var

med på færre fritidsaktiviteter i 2021 enn før koronaperioden. Videre er det viktig å registrere at ungdommene i Ungdata-undersøkelsene også gir uttrykk for at perioden med pandemi påvirket livet deres i positiv retning. Hver tredje ungdom svarer at gjorde flere hyggelige ting med familien, og omtrent hver fjerde opplevde at det var mindre stress under koronatiden enn før. De nasjonale ungdataresultatene viser videre at deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter går ned, men at dette er en nedgang som i all hovedsak startet før koronanedstengningen. Resultatene viser dog et visst frafall knyttet til pandemien direkte, men at denne har slått noe ulikt ut for ulike aktivitetstyper. Resultatene fra pandemiåret 2021 viste at den største nedgangen var knyttet til deltakelse i fritidsklubber og religiøse foreninger. For disse typene aktiviteter er deltakelsestallene etter pandemien (i 2022) omtrent på samme nivå som før pandemien. Deltakelse i organisert idrett og kulturaktiviteter (for eksempel korps, kor, kulturskole) gikk også ned under pandemien, men mindre enn for fritidsklubber og religiøse aktiviteter. Felles for begge disse typene aktiviteter (idrett og kultur) er at tallene fra 2022 er nokså like som i pandemiåret 2021, og også lavere enn årene før pandemien. Om 2022-tallene representerer varige effekter på frafallet er for tidlig å si. Når det gjelder hvordan pandemien har påvirket ungdommenes treningsvaner så viser Ungdata-resultatene (ungdomsskole og videregående skole) at det under pandemien var flere enn før som trente på egenhånd og markert færre som brukte treningsstudio. Tallene for 2022 viser at andelen som trente på egenhånd, er tilbake på samme nivå som før pandemien. Andelen som har brukt treningsstudio, har derimot økt en god del mer etter pandemien enn den nedgangen som ble observert under pandemien.

Ellers er det gjennomført en rekke ulike undersøkelser om mulige effekter av pandemien på blant annet barn og unges helsesituasjon generelt og her deltakelse i kulturaktiviteter spesielt. Resultatene fra disse undersøkelsene er ikke entydige og klare, hvor forhold som gjorde seg gjeldene også før pandemien vil ha innvirkning, eksempelvis en registrert nedadgående trend i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter (Ungdata). Videre undersøkelser vil være nødvendig for å avdekke de eventuelt mer langsiktige konsekvensene pandemien har hatt for barn og unges kulturdeltakelse.

1. Innledning

I forbindelse med oppstarten av arbeidet med en handlingsplan-kultur for barn og unge, ble det besluttet å utarbeide et kvantitativt kunnskapsgrunnlag basert på eksisterende datasett. Denne rapporten utgjør dette kvantitative kunnskapsgrunnlaget. Rapporten vil sammen med andre kunnskapsgrunnlag danne det faglige fundamentet for utarbeidelsen av selve handlingsplanen. Selv om denne rapporten er utarbeidet opp mot handlingsplanen spesielt, vil den også kunne være til nytte for annet arbeid både internt i Trøndelag fylkeskommune (TRFK) og eksternt. Vektleggingen av innhold i rapporten tar utgangspunkt i formuleringer knyttet til kunnskapsgrunnlag og handlingsplan i henholdsvis kulturstrategien Balansekunst (TRFK), samt gjeldende utfordringsdokument og økonomiplan i TRFK. Sentralt i så måte er de to strategiene under kap. 4.6. *Ung i Trøndelag* fra Balansekunst: 1) *Sikre et bredt, mangfoldig og inkluderende kulturtilbud, som bidrar til trivsel og bolyst for unge*, og 2) *Gi barn og unge muligheten til å engasjere seg, og sørge for at deres stemme blir hørt på alle samfunnsarenaer*.

Denne rapporten er i all hovedsak en deskriptiv fremstilling av relevante tema og variabler fra eksisterende kvantitative datakilder, presentert i nå-situasjon og til en viss grad ved bruk av historiske data (trender). Sentrale datasett er fra Ungdata, HUNT og SSB, men også andre datakilder inngår. Aldersavgrensningen (barn og unge) er her satt til 3 - 26 (29¹) år. Det finnes mest relevante data på barn og unge fra ungdomsskolealder og oppover, og tilsvarende mindre for de under ungdomsskolealder. Rapporten omhandler i hovedsak kulturtilbud og -deltakelse i barn og unges fritid, men vi har også tatt med noe om tilbud/aktiviteter som inngår i barnehage- og skoletid, samt i musikk-/kulturskole. Rapporten inneholder i liten grad utvidete analyser og fortolkninger, med unntak av noen nye sammenstillinger av Ungdata-materiale i kapittel 4 (sentralitet og sosioøkonomiske forhold). Rapporten inneholder ikke analyser eller vurdering av tiltak eller virkemiddelbruk. Resultater fra ulike datavariabler er i all hovedsak presentert på fylkesnivå (Trøndelag), med enkelte unntak der presentasjonen også er på kommunenivå. For ytterligere data på kommunenivå vises det til [Trøndelag i tall](#). Rapporten er videre ingen fullstendig oversikt over alle tema og variabler som kan tenkes inngå i tematikk knyttet til barn og unges kulturtilbud og deltakelse i brei forstand. Utvalg og vektlegging av enkeltdeler vil opplagt kunne være gjenstand for diskusjon, men reflektere også i stor grad de datakilder som har vært tilgjengelige for oss i arbeidet. Gjennomgående har det vært bedre tilgang på data for idretts- og friluftslivsaktiviteter, enn for andre aktiviteter innenfor det utvidete kulturbegrepet.

2. Noen sentrale forhold ved den aktuelle barne- og ungegruppen

I dette kapitlet vil vi kort belyse utvalgte sentrale forhold som antas å ha relevans for rapportens hovedinnhold, kulturtilbud og -deltakelse hos barn og unge i Trøndelag.

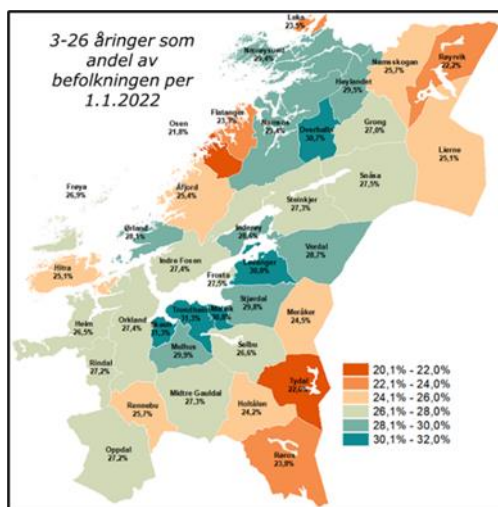
2.1. Demografiske forhold

Barn og unge av totalbefolkningen i Trøndelag

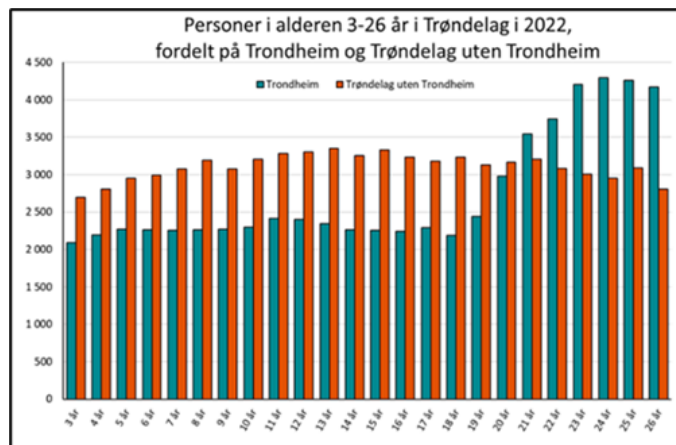
Det var per 01.01.2022 140 559 personer mellom 3-26 år bosatt i Trøndelag. Denne gruppen utgjorde på det tidspunktet 30 prosent av totalbefolkningen i Trøndelag samlet sett. Andelen i denne aldersgruppen varierte relativt mye mellom kommunene i Trøndelag (figur 1). Førtisju prosent av

¹ Ved bruk av data fra HUNT4 har vi brukt alder opp til 29 år, da HUNT bruker en aldersgruppeinndeling fra 18/20 - 29 år.

befolkningen mellom 3-26 år i Trøndelag bodde i Trondheim på dette tidspunktet (figur 2). En stor studentbefolkning og mange unge voksne i Trondheim gjør at Trondheim har en stor andel av den eldste delen av denne gruppen.

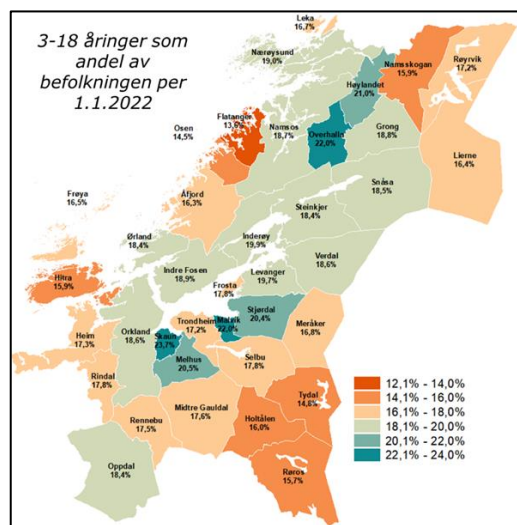

Figur 1: 3-26 åringer som andel av totalbefolkningen i de kommuner i Trøndelag per 01.01.2022. Kilde: SSB.

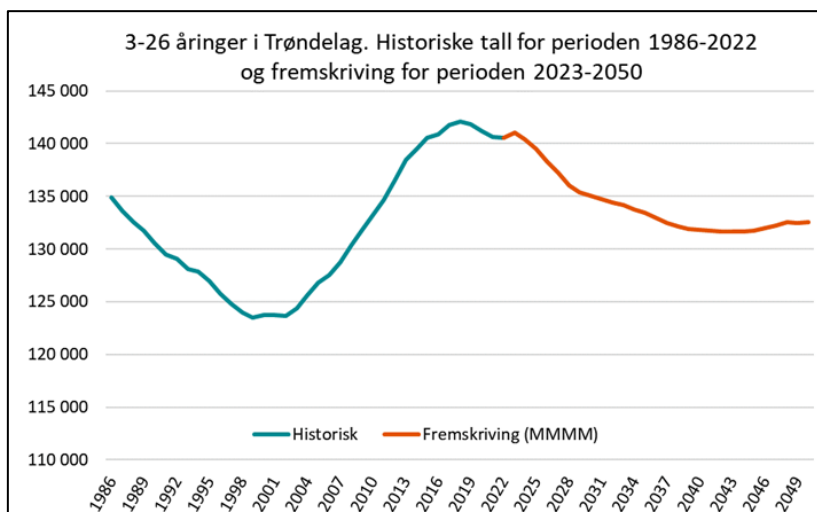
Figur 2: Antall personer i hver årsklasse i aldersgruppen 3-26 år bosatt i henholdsvis Trondheim og Trøndelag uten Trondheim per 01.01.2022. Kilde: SSB.

Tilsvarende var det per 01.01.2022 86 488 personer mellom 3-18 år bosatt i Trøndelag (18 % av befolkningen i Trøndelag). «Pendlerkommuner» rundt Trondheim, som Skaun og Malvik, har høye andeler mellom 3-18 år. Det samme kan også registreres i Overhalla og Høylandet, kommuner som tradisjonelt har en god del pendling til Namsos. Disse relativt høye andelenene med ungdommer bosatt i disse kommunene, kan trolig knyttes til mekanismer relatert til at enkelte barnefamilier velger å bo i nabokommuner til den byen de voksne har sin jobb i. Flere av de mindre sentrale kommunene i fylket, målt etter SSB sin sentralitetsindeks, har en relativt lav andel av befolkningen mellom 3-18 år (figur 3).

Figur 3: 3-18 åringer som andel av totalbefolkningen i de kommuner i Trøndelag per 01.01.2022. Kilde: SSB.

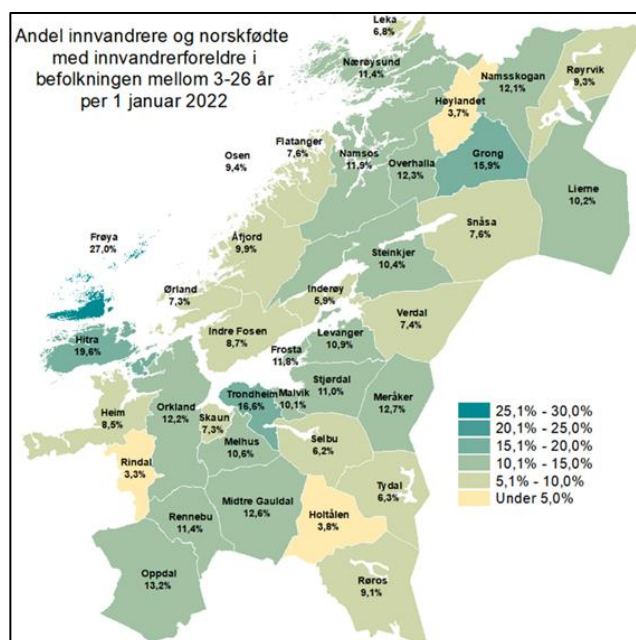
Antall personer i aldersgruppen 3-26 år i Trøndelag har holdt seg stabilt på ca. 140 000 personer de siste åtte årene. Før det hadde man en periode fra 2000 og frem til 2015 hvor det var en sterk vekst i denne aldersgruppen. Framskrivningene tilsier at denne gruppen vil reduseres i størrelse de kommende årene, men vil fra 2036 og frem mot 2050 stabilisere seg på rundt 132 000 personer (figur 4).

Figur 4: Antall personer i aldersgruppen 3-26 år i Trøndelag tilbake til 1985 og framskrevet til 2050. Kilde: SSB.

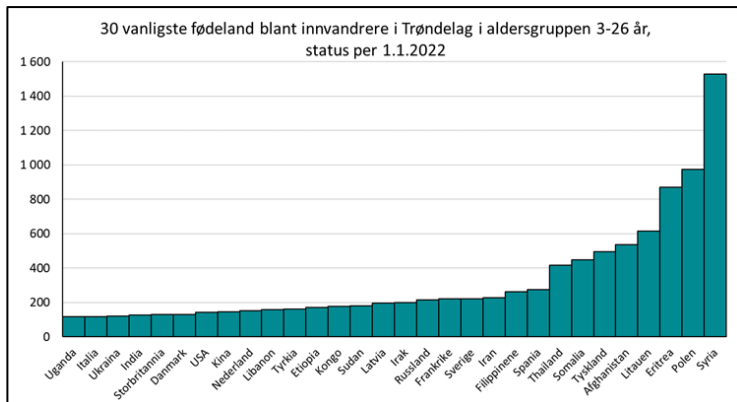
Unge innvandrere i Trøndelag

Per 01.01.2022 var 13 prosent av befolkningen i Trøndelag mellom 3-26 år innvandrere (11970 personer) eller norskfødte barn av innvandrere (6880 personer). Med innvandrere menes her personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og som har fire utenlandsfødte besteforeldre, mens det med norskfødte med innvandrerforeldre menes personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre og som har fire utenlandsfødte besteforeldre. Utover disse kommer de om er norskfødte med en utenlandsfødt forelder (10 370 personer per 01.01.22 i Trøndelag) og utenlandsfødte med to norskfødte foreldre (870 personer). Figur 5 viser forskjeller mellom kommuner i Trøndelag når det gjelder bosatte innvandrere per 01.01.2022.

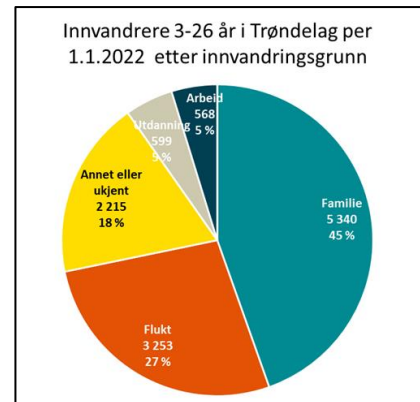

Figur 5: Antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i aldersgruppen 3-26 år i trønderske kommuner per 01.01.2022. Kilde: SSB.

Blant innvandrerne til Trøndelag i denne aldersgruppen (3-26 år) var det per 01.01.2022 personer fra 135 ulike fødeland. Det er flest var på dette tidspunktet fra Syria (1 530 personer), Polen (970 personer) Eritrea (870 personer) og Litauen (610 personer) (figur 6). Etter den tid har det også kommet til flyktninger fra Ukraina. 45 prosent av innvandrer i aldersgruppen 3-26 år bosatt i Trøndelag per 01.01.2022 kom til Norge som familieinnvandrere, mens 27 prosent kom på grunn av flukt. 18 prosent har annen eller ukjent grunn (figur 7). I denne ukjentgruppen finner man blant annet innvandre fra de nordiske landene, hvor det ikke blir registrert innvandringsgrunn.

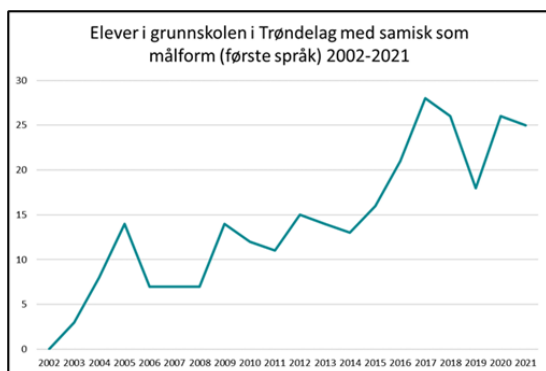
Figur 6: De 30 mest vanlige fødelandene blant innvandrere i Trøndelag i aldersgruppen 3-26 år, per 01.01.2022. Kilde: SSB.

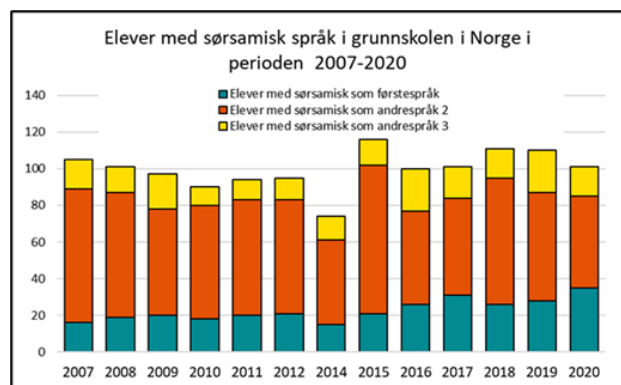
Figur 7: Antall og andel av total innvandrere i Trøndelag i aldersgruppen 3-26 år etter innvandringsgrunn, per 01.01.2022. Kilde: SSB.

Samisk språk og identitet i Trøndelag

Samisk utgjør en viktig del av Trøndelags språklige og kulturelle mangfold. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Trøndelag fylkeskommune legger føringer for vår innsats for å bevare sørsamisk språk og kultur. En av hovedutfordringene er å få det samiske språket til å bli levende og at flest mulig har anledning til å bruke det daglig. Den samiske ungdomsbefolkningen er noe vanskelig å identifisere i den offentlige statistikken, men vi har noen tall på blant annet antall elever med samisk som målform (førstespråk) i grunnskolene i Trøndelag. Selv om det fremdeles er relativt få som har samisk som førstespråk i grunnskolen, har det vært en økning i antall de siste 20 årene (figur 8). Dette kan indikere at stadig flere unge i Trøndelag har et tydelig og bevist forhold til sin samiske identitet og kultur. I tillegg tilbudte i 2020 tre barnehager i Trøndelag (Meråker, Stjørdal og Snåsa) samisk språkopplæring. Figur 9 viser videre antall elever med sørsamisk som språk i grunnskolen i Norge i perioden 2007-2020.

Figur 8: Antall elever i grunnskolen i Trøndelag med samisk som førstespråk (perioden 2002-2021). Kilde: SSB.

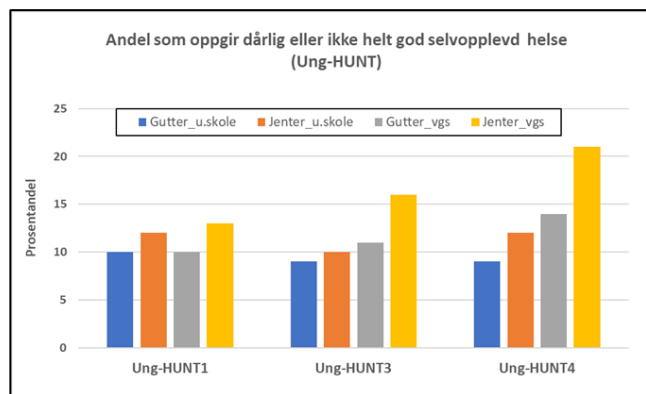
Figur 9: Antall elever i grunnskolen i Norge med sørsamisk som første- eller andrespråk (perioden 2007-2021). Andrespråk 2 og 3 er to ulike alternativer for slik språkopplæring i læreplanverket. Kilde: SSB.

Den tredje SAMINOR-undersøkelsen om helse og levekår i samisk, kvensk og norsk voksenbefolkning i utvalgte områder i Nord- og Midt-Norge, er planlagt gjennomført fra og med høsten 2023. Som en del av dette planlegges gjennomført for første gang en egen Ung-SAMINOR-undersøkelse blant barn og ungdom i grunnskolen. Undersøkelsen skal foregå i 11 trønderske kommuner og vil gi oppdatert kunnskap om blant annet ulike temaer relatert til psykisk helse og livskvalitet.

2.2. Helse og livskvalitet

Forhold ved barn og unges helse og/eller livskvalitet kan være avgjørende for deres kulturdeltakelse. Helseutfordringer er en av flere faktorer som kan være bestemmende for hvordan personer opplever sin egen livskvalitet. For barn og unge har det de senere år vært rettet en spesiell oppmerksomhet mot en urovekkende økning i psykiske helseutfordringer.

Trendresultatene fra Ung-HUNT (1995-97 – 2017/19) viser en utvikling med en økende andel av ungdommer som egenrapporterte dårlig eller ikke helt god selvopplevd helse (figur 10). Trendresultat (perioden 2014-21) fra Ungdata knyttet til variabelen *er du fornøyd med helsa di nå* viser videre at i størrelsesorden 60-80 prosent av elevene på ungdomsskoler og videregående skoler i Trøndelag svarer ja på dette spørsmålet. En noe høyere andel av guttene enn jentene er fornøyd med helsa i disse Ungdataundersøkelsene, samt at ungdomsskoleelever er noe mer fornøyd enn elever på videregående (tabell 1).

Figur 10: Trendutvikling for andel som oppgir dårlig eller ikke helt god selvopplevd helse, blant ungdomsskole og videregående skoleelever i Nord-Trøndelag i perioden 1995-97 – 2017-19 (Nord-Trøndelag). Kilde: Ung-HUNT.

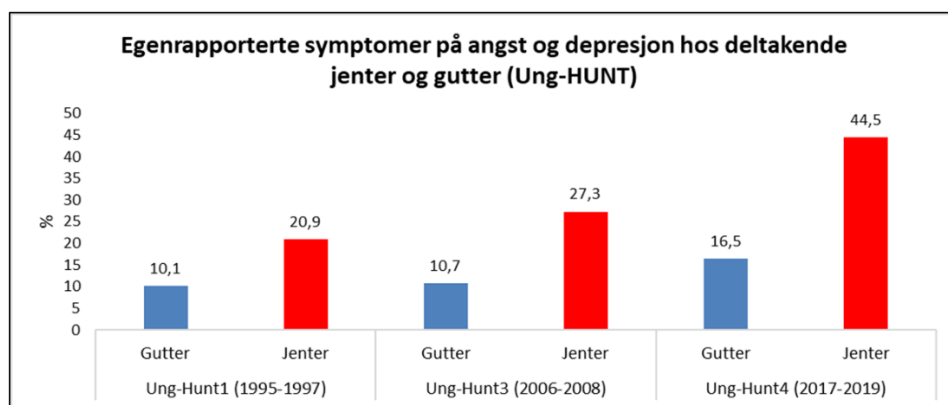
Tabell 1:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de var fornøyd med helsa si ved undersøkelsestidspunktene. Kilde: Ungdata.

		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	76 %	76 %	79 %	76 %
	Jenter	66 %	65 %	66 %	60 %
Videregående	Gutter	70 %	70 %	74 %	69 %
	Jenter	60 %	59 %	64 %	58 %

For spørsmål/variabler knyttet til unges psykiske helse spesifikt viser trendresultater fra både Ung-HUNT og Ungdata en urovekkende utvikling. Resultatene fra Ung-HUNT1-4 undersøkelsene (Nord-Trøndelag; 13-19 år) viser en markert økning i spesielt andelen jenter med symptomer på angst og depresjon i perioden (figur 11). Fra første til siste undersøkelse har andelen økt med 24 prosent hos jentene (samlet verdi for ungdomsskole og videregående skole), slik at den etter Ung-HUNT4 var på 45 prosent. For guttegruppa i Ung-HUNT i samme tidsperiode har det vært en økning på seks prosent, hvor andelen med symptomer på angst og depresjon i Ung-HUNT4 var på 17 prosent. Både for gutter og jenter var andelen med symptomer på angst og depresjon høyest i den eldste gruppen av ungdommer (16-19 år). Resultater fra Ungdata tilbake til 2014 viser en lignende utvikling i

perioden, dog med en noe lavere andel som oppgir psykiske plager. Trendresultatene fra «voksen»-HUNT viser også at andelen som egenrapporterte psykiske helseplager var høyest i den yngste aldersgruppen (20-29 år), og at der er en høyere andel unge kvinner enn unge menn som egenrapporterte dette. Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT-undersøkelsen) viser også en jevn økning av antallet studenter på nasjonalt nivå som rapporterer å ha psykiske plager siden SHoT første gang ble gjennomført i 2010. I 2010 oppga 18 prosent av studentene at de hadde psykiske plager, mens i 2022 var andelen 35 prosent. Forekomsten og nivået av psykiske plager er betydelig høyere blant de kvinnelige enn de mannlige studentene. Andelen studenter med alvorlige psykiske plager ligger høyere enn andelen i samme aldersgruppe i den øvrige befolkningen.

Figur 11:

Prosentandel gutter og jenter som oppga betydelige angst- og depresjonssymptomer i Ung-HUNT1 (1995-97), Ung-HUNT3 (2007-09) og Ung-HUNT4 (2017-19). Fremstilling fra Sund m.fl. (2019) [Folkehelseutfordringer i Trøndelag](#)

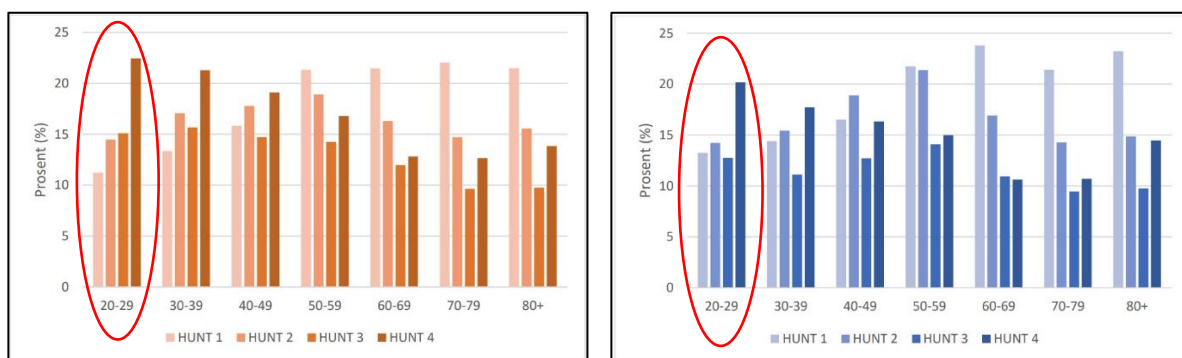
Ungdata har videre noen spørsmål som går på om man opplever press når det gjelder å henholdsvis se bra ut/ha en fin kropp, gjøre det bra på skolen, gjøre det bra i idrett og/eller ha mange følgere og likes på sosiale medier. Resultatene fra Trøndelag i 2021 viste at det var flest som rapporterer slik type press knyttet til å gjøre det bra på skolen (rundt 85 prosent av ungdommene oppga fra litt til svært mye press knyttet til dette). Nest høyest score på slik type press var det opplevde presset om å se bra ut eller ha en fin kropp (rundt 70 prosent), mens færrest oppga press knyttet til å ha mange følgere og likes på sosiale medier (rundt 35 prosent). Jenter oppga betydelig mer opplevd press enn gutter på samme alder, hvor eksempelvis 23 og 22 prosent av jentene på ungdomsskolen og videregående oppga at de den siste uka før undersøkelsen hadde opplevd så mye press samlet sett at de hadde hatt problemer med å takle det (tabell 2).

Tabell 2:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag som i 2020 og 2021, fordelt på kjønn, oppga at de hadde opplevd mye press den siste uka. Kilde: Ungdata.

		2020		2021	
Ungdomsskole	Gutter	5 %	7 %		
	Jenter	16 %	23 %		
Videregående	Gutter	6 %	8 %		
	Jenter	19 %	22 %		

Livskvalitetsbegrepet deles ofte inn i en subjektiv og en objektiv del. Subjektiv livskvalitet handler om hvordan man selv opplever sitt eget liv nå det for eksempel gjelder mening og mestring, mens objektiv livskvalitet handler om forhold som for eksempel helsesituasjon, økonomi, arbeidssituasjon og boforhold (ofte omtalt som levekårsforhold). Den objektive livskvaliteten vil derfor bestå av faktorer som ofte vil kunne påvirke den subjektive livskvalitet. HUNT har med et spørsmål i sine undersøkelser som går på om *man samlet sett er fornøyd med tilværelsen eller ikke*. Trendresultatene (Nord-Trøndelag) på dette spørsmålet viser en utvikling der de yngste aldersgruppene har hatt en markant økning i andelen som rapporterte dårlig livskvalitet fra HUNT1 til HUNT4. Hos de eldste aldersgruppene, med unntak av den eldste (80+), finner vi et motsatt bilde hvor det er en lavere andel som rapportere dårlig livskvalitet i perioden (figur 12). I de yngste aldersgruppene var det gjennomgående en noe høyere andel kvinner som rapporterte dårlig livskvalitet sammenlignet med menn.

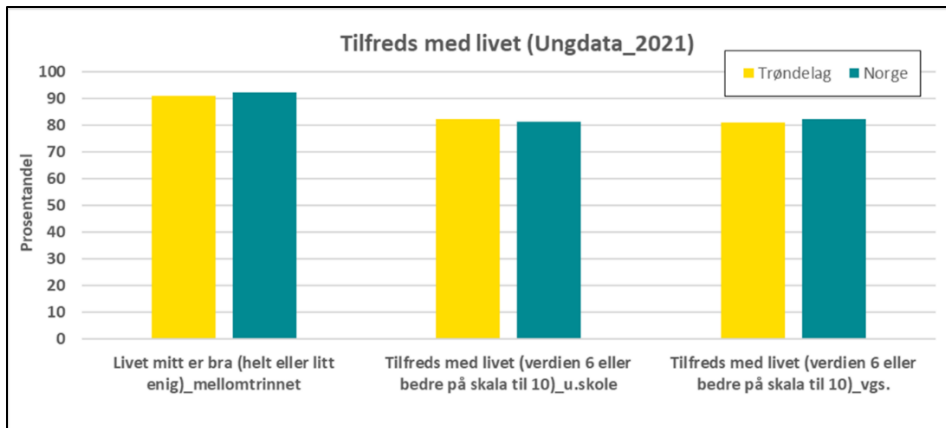

Figur 12:

Prosentandel respondenter som oppga dårlig livskvalitet* i HUNT-undersøkelsene 1-4. Kvinner til venstre og menn til høyre.

*Dårlig livskvalitet er basert på spørsmålet: *Når du tenker på hvordan du har det for tida, er du stort sett fornøyd med tilværelsen eller er du stort sett misfornøyd?* Dårlig livskvalitet er de som svarer: *Både/og, nokså misfornøyd, meget misfornøyd og svært misfornøyd.*

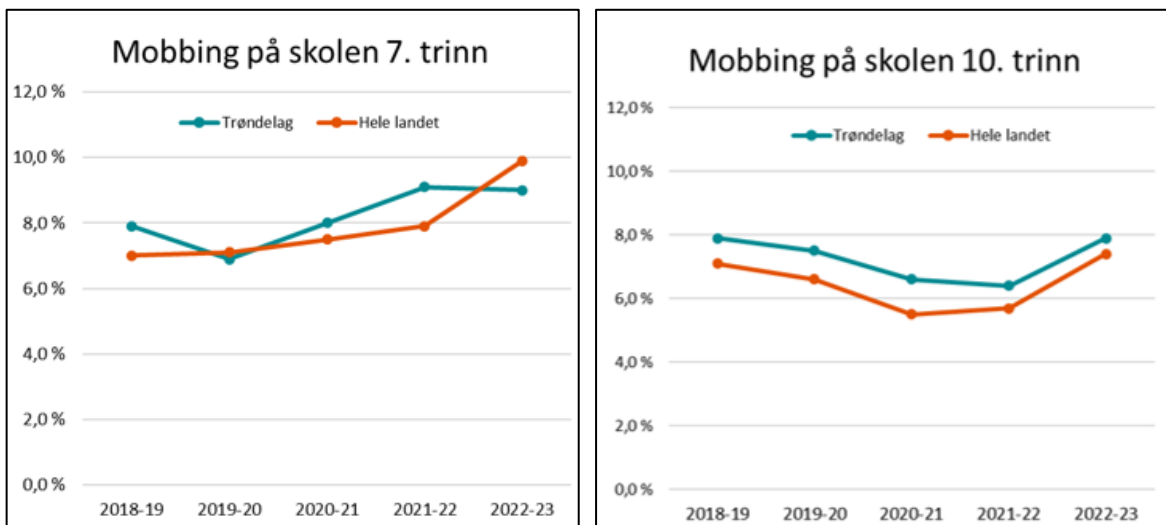
Ungdataresultatene fra 2021-undersøkelsen viser at barn og unge fra mellomtrinnet og opp til videregående skole i Trøndelag i det store og hele (mellom 80-90 prosent) rapporterte tilfredshet med livet (figur x). Disse resultatene fra Ungdata er i rimelig samsvar med HUNT4-resultatene på livskvalitet for den eldre aldersgruppa 20-29 år (over), hvor rundt 20 prosent rapporterte dårlig livskvalitet. Selv om disse resultatene viser at flertallet oppgir god livskvalitet, er bekymringen knyttet til utviklingen når det gjelder subjektiv livskvalitet for de unge (jfr. HUNT-resultatene over). Trendresultater fra Ung-HUNT viser også for de yngre (elever på u. skole og vgs.), en viss økning i andelen som rapporterer dårlig livskvalitet. Ungdata-resultatene, som kun har data på subjektiv livskvalitet tilbake til 2020, viser tilsvarende som Ung-HUNT at guttene er gjennomgående mer tilfredse med livet enn jentene på alle aktuelle klassetrinn. Trøndelag er omtrent på nivå med det nasjonale gjennomsnittet i Ungdataundersøkelsen (figur 13).

Figur 13:

Andel elever på mellomtrinn, ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag og Norge, som i 2021 oppga at de opplevde livet som bra (mellomtrinnet), eller vart tilfreds med livet (u.skole og vgs.). Kilde: Ungdata.

Barn og unge som mobbes har langt høyere risiko for å utvikle kroppslige og psykiske helseplager. Data fra [elevundersøkelsen](#) (Utdanningsdirektoratet) viser at Trøndelag ligger relativt høyt i forhold til landsgjennomsnittet, når det gjelder andel elever som rapporterer om at de har blitt mobbet på skolen (7. og 10. trinn). Det har her vært en nedgang i andelen som har opplevd mobbing blant 10. klassingene i perioden 2018/19 – 2021/22, før det har vært en økning igjen i siste skoleår (2022/23). For 7. klassingene viser trendutviklingen i perioden en relativt jevn stigning i andel, med en utflating de to siste skoleår (figur 14)

Figur 14:

Prosentandel 7. klassinger (venstre) og 10. klassinger (høyre) som oppgir at de har blitt mobbet* av andre elever en eller flere ganger i uken de siste månedene, skoleårene 2016/17 til 2022/23. Kilde: Elevundersøkelsen.

*Mobbing her definert som *gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast.*

I Ungdataundersøkelsen har man siden 2020 hatt med spørsmål om venner. I overkant av 90 prosent av elevene på ungdomsskolen og videregående i Trøndelag, svarte i 2020 og 2021 *ja, alltid* eller *ja, som regel* på spørsmålet om de hadde noen å være sammen med på fritida. Disse resultatene viser små forskjeller når det gjelder kjønn og alder (tabell 3).

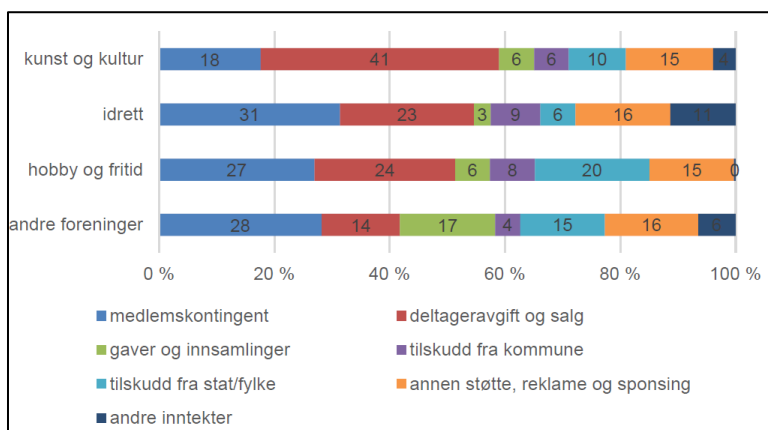
Tabell 3:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag som i 2020 og 2021, fordelt på kjønn, oppga at de hadde noen å være sammen med på fritida. Kilde: Ungdata.

Har noen å være sammen med på fritida. Ungdata Trøndelag 2020-2021.			
		2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	93 %	93 %
	Jenter	93 %	92 %
Videregående	Gutter	93 %	92 %
	Jenter	92 %	93 %

2.3. Sosioøkonomiske forhold

Sosioøkonomi er et faguttrykk innenfor samfunnsvitenskapene som betyr at noe har å gjøre med både sosiale og økonomiske forhold, eller er knyttet til samspillet mellom det sosiale og det økonomiske. Uttrykket brukes særlig i sammenhenger som sosioøkonomisk status (SØS) og sosioøkonomisk ulikhet. I dette kunnskapsgrunnlaget knyttes begrepet spesielt opp mot grad av deltakelse i ulike aktiviteter. Kunnskap om blant annet kostnader og kostnadsdrivere i kulturaktivitet for barn og unge er viktig for å kunne tilpasse virkemidler som så langt som mulig utjevner forskjeller som hindrer deltakelse. Figur 15 viser at egengenererte inntekter fra medlemskontingent og deltakeravgift (inkludert salg) utgjør størsteparten av inntektene til barne- og ungdomsforeningene innenfor kunst og kultur og idrett (Lokallagsundersøkelsen 2019, hentet fra rapporten [Unge deltakelse i kulturfrivilligheten](#) Arnesen m.fl. 2022).

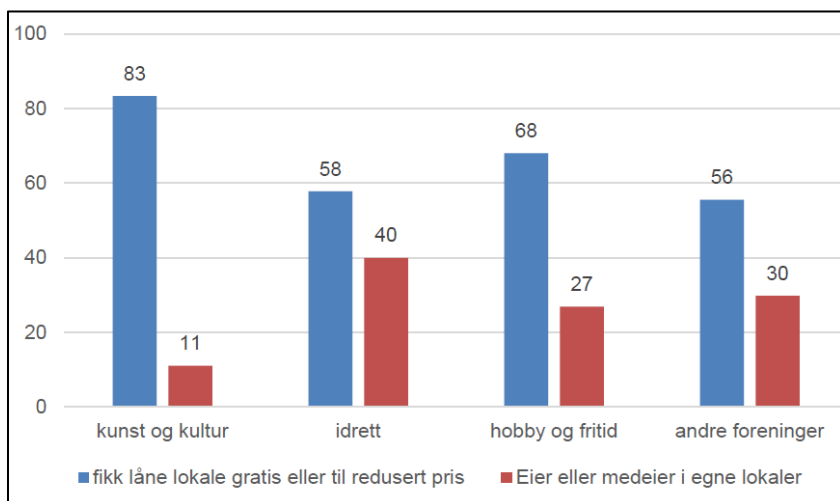

Figur 15:

Andel av inntekter fra ulike kilder i barne- og ungdomsorganisasjoner, etter organisasjonstype (prosent). Kilde: Lokallagsundersøkelsen 2019.

Ved siden av inntekter er også lokaler en viktig del av rammevilkårene til organisasjonene. Organisasjoner innenfor kunst og kultur skiller seg her ut sammenlignet med tilsvarende innenfor idrett. Hobby og fritid og andre foreninger, ved at en betydelig lavere andel eier eller er medeiere i benyttede lokaler til aktivitetene (figur 16). Derimot var det for disse organisasjonene en betydelig høyere andel som fikk låne slike lokaler gratis eller til redusert pris (figur 16 - Lokallagsundersøkelsen 2019, hentet fra rapporten [Unge deltakelse i kulturfrivilligheten](#) Arnesen m.fl. 2022). Kulturorganisasjoner er derfor trolig mer avhengige av kommunen for å få tilgang til lokaler på skolen

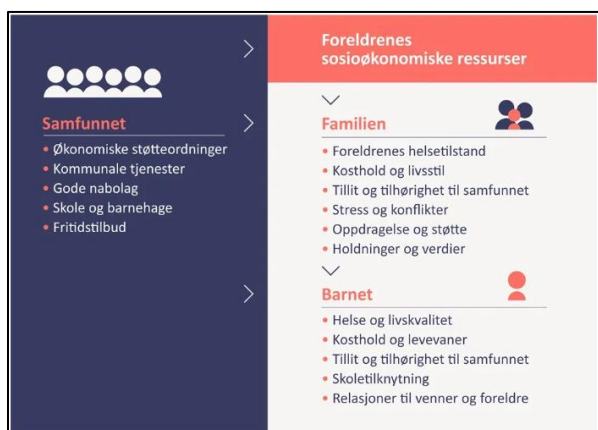
og kulturskolen. Samtidig vet vi lite om i hvilken grad lokale foreningene opplever at lokalene som er tilgjengelige, er egnet for kulturaktiviteten de driver.

Figur 16:

Andel barne- og ungdomsorganisasjoner som låner lokaler gratis eller til redusert pris, eller som eier eller er medeier i egne lokaler, etter organisasjonstype. Kilde: Lokallagsundersøkelsen 2019.

Figur 17 illustrerer hvordan barnets helse og utvikling, herunder deltakelse i kulturaktiviteter, blir påvirket av foreldrenes sosioøkonomiske ressurser, samt hvordan samfunnet rundt kan være med på å påvirke denne sammenhengen. I utgangspunktet vil alle forhold som har betydning for helse og utvikling, og som er sosialt skjevfordelt, bidra til å skape og opprettholde sosiale ulikheter. I folkehelsearbeidet står arbeidet med å forsøke å redusere virkningene av slike sosioøkonomiske ulikheter på helse og utvikling sentralt.

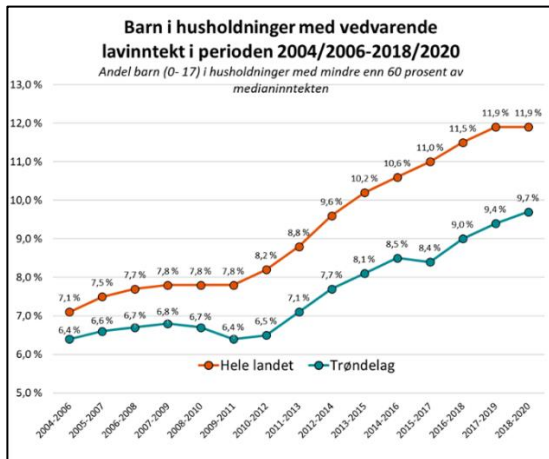

Figur 17:

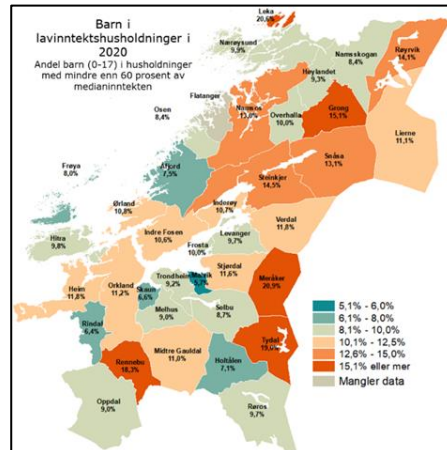
Illustrasjon av hvordan barnet og familien påvirkes av foreldrenes sosioøkonomiske ressurser og omgivelsene rundt (kilde: [FHI Betydningen av sosial ulikhet for barns helse og oppvekst](#)).

Omfang av husholdninger med lavinntekt (definert ut fra en relativ avstand til det generelle inntektsnivået i hele befolkningen), er en mye benyttet SØS-indikator på objektiv livskvalitet (levestandard). Lav inntekt i forhold til kostnadsnivå, spesielt over tid, øker blant annet sannsynligheten for dårlig selvpålevd helse, psykiske problemer og enkelte sykdommer. Som det fremgår av figur 18 så har det i Trøndelag, i perioden 2010-12 til 2018-20, vært en gradvis økning på 3,2 prosentpoeng på barn/unge som bodde i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Med vedvarende lavinntekt menes her husholdninger med mindre enn 60 prosent av medianinntekten i en treårsperiode. Trøndelag ligger noe under landsgjennomsnittet for denne variabelen i perioden. Figur 19 viser

hvordan andel barn/unge under 17 år i lavinnteksthusholdninger fordelte seg mellom de trønderske kommunene i 2020.

Figur 18: Andel husholdninger med vedvarende lavinntekt* hvor barn under 17 år er en del av husholdningen. Kilde: SSB.
*Husholdninger med mindre enn 60 prosent av medianinntekten i landet over en treårsperiode.

Figur 19: Andel husholdninger med vedvarende lavinntekt* hvor barn under 17 år er en del av husholdningen, per kommune i Trøndelag i 2020. Kilde: SSB.
*Husholdninger med mindre enn 60 prosent av medianinntekten i landet over en treårsperiode.

I ungdomsundersøkelsen fra 2021 oppgir fire prosent av trønderske ungdommer at familien «hele tiden» eller «stort sett» har hatt dårlig råd de siste to årene. Andelen har blitt noe lavere siden 2014-2016 (tabell 4). Jenter i videregående er den gruppen hvor flest oppgir at familien har dårlig råd (5 %).

Tabell 4:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at familien hele tiden eller stort sett har hatt dårlig råd. Kilde: Ungdata.

Andel som oppgir at familien hele tiden eller stort sett har hatt dårlig råd.		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	4 %	4 %	4 %	3 %
	Jenter	7 %	5 %	5 %	4 %
Videregående	Gutter	6 %	6 %	6 %	4 %
	Jenter	9 %	7 %	8 %	5 %

Når det gjelder sammenhenger mellom SØS-status og deltakelse i ulike kulturaktiviteter så vises det til kapittel 4.3. (sosioøkonomiske forhold som barriere for deltakelse).

2.4. Digitale medievaner

Digitale medier spiller en stor rolle i barn og unges hverdag og bruk av slike medier utgjør en stadig større del av skolearbeid, fritidsaktiviteter og sosialt liv. Ungdataundersøkelsen viser at andelen trønderske ungdommer som oppgir å daglig bruke mer enn fire timer foran en skjerm, har økt betydelig i perioden 2014-2021 (tabell 5). I 2021 rapporterte henholdsvis 31, 50 og 51 prosent av elevene på mellomtrinnet, ungdomsskolen og videregående skole i Trøndelag at de brukte minst fire

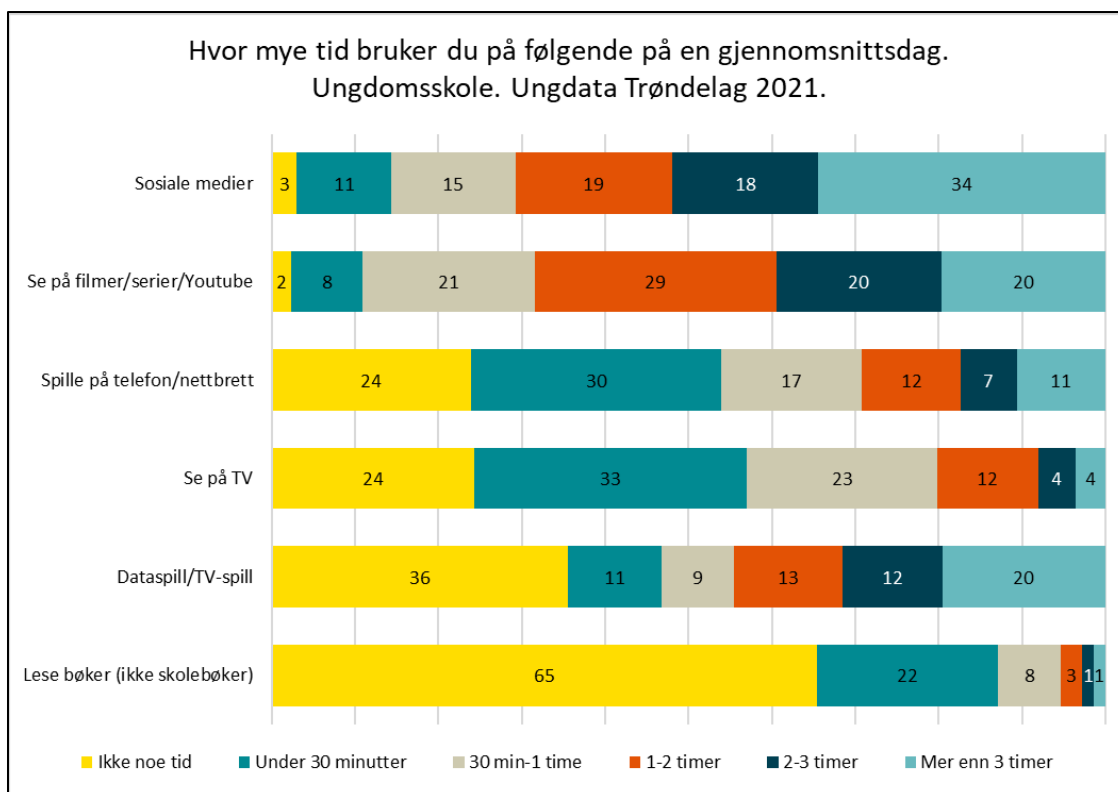
timer daglig foran en skjerm (Ungdata). For alle disse tre skolenivåene lå trøndelagselevne rundt 10 prosent over landsgjennomsnittet når det gjaldt denne målevariabelen.

Tabell 5:

Gjennomsnittlig andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag samlet, perioden 2014-16 til 2021, som oppga ulik tidsbruk foran skjerm i løpet av en vanlig dag. Kilde: Ungdata.

Utenom skolen, hvor lang tid bruker du vanligvis foran en skjerm i løpet av den dag. Ungdomsskole og videregående samlet. Ungdata Trøndelag 2014-2021.							
	Mindre						Mer enn 6 timer
	Ikke noe tid	enn 1 time	1-2 timer	2-3 timer	3-4 timer	4-6 timer	
2014-2016	1 %	5 %	17 %	24 %	24 %	17 %	12 %
2017-2019	1 %	3 %	13 %	22 %	28 %	21 %	13 %
2020	1 %	2 %	8 %	20 %	28 %	26 %	16 %
2021	1 %	1 %	6 %	15 %	26 %	29 %	21 %

Ungdata har også spørsmål knyttet til hvilke skjermaktiviteter ungdommene bruker tid på i løpet av en gjennomsnittsdag, samt i hvilken grad de leser andre bøker enn skolebøker. Som det fremgår av figur 18 brukte ungdomsskoleelevne i Trøndelag desidert mest tid på sosiale medier, etterfulgt av å se på filmer/serier/youtube på nett. Minst tid på de ulike aktivitetene som er listet opp i figur 18 brukte disse elevene (ungdomsskole Trøndelag i 2021) på å lese bøker (ikke skolebøker).

Figur 18:

Egenrapportert tidsbruk for ulike skjermaktiviteter, samt lesing av bøker utover skolebøker, for ungdomsskoleelever i Trøndelag 2021. Kilde: Ungdata.

Ungdataresultatene viser videre at jenter bruker mer tid på sosiale medier enn gutter (tabell 6) og at gutter motsatt bruker mer tid på data-/TV-spill enn jentene (tabell 7). I 2021 oppga 72 prosent av jentene på de videregående skolene i Trøndelag at de brukte to eller flere timer på sosiale medier

daglig, mens 54 prosent av guttene på ungdomsskolen oppga at de brukte tilsvarende tid på data-/TV-spill. Resultatene fra Ungdata (2021) viser også at en noe større andel av ungdommene i de minst sentrale kommunene i Trøndelag bruker mer tid på sosiale medier, sammenlignet med de mer sentrale kommunene. SSB sitt [norsk mediebarometer](#) har ytterligere data på mediebruk, for ulike aldersgrupper ned til 9-15 år.

Tabell 6:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de brukte to eller flere timer på sosiale medier per dag ved undersøkelsestidspunktene. Kilde: Ungdata.

		Andel som bruker to timer eller mer på sosiale medier per dag. Ungdata Trøndelag 2014-2021.							
		2014-2016		2017-2019		2020		2021	
Ungdomsskole	Gutter		24 %		28 %		39 %		38 %
	Jenter		46 %		54 %		65 %		66 %
Videregående	Gutter		30 %		35 %		47 %		48 %
	Jenter		49 %		60 %		66 %		72 %

Tabell 7:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de brukte to eller flere timer på data-/TV-spill per dag ved undersøkelsestidspunktene. Kilde: Ungdata.

		Andel som bruker to timer eller mer på dataspill/ tv-spill per dag. Ungdata Trøndelag 2014-2021.							
		2014-2016		2017-2019		2020		2021	
Ungdomsskole	Gutter		41 %		40 %		50 %		54 %
	Jenter		6 %		4 %		6 %		9 %
Videregående	Gutter		36 %		34 %		37 %		41 %
	Jenter		5 %		4 %		5 %		5 %

3. Kulturtilbud og deltakelse hos barn og unge i Trøndelag

Barn og unge i Trøndelag vil ha ulike kulturtilbud, i barnehage/skole og på fritid, avhengig av blant annet tilbudet der de bor og hva som faktisk er mulig for den enkelte å delta på av andre grunner (se kapittel 4 om ulike barrierer for deltakelse). Ifølge data fra SSB (tabell [11761](#)) var det i Trøndelag i 2021 950 lag og foreninger som mottok kommunalt tilskudd til kulturaktiviteter utenom idrettsaktiviteter. I tillegg kom 568 lag/foreninger som mottok kommunalt tilskudd til idrettsaktiviteter. I [Trøndelag-i-tall \(kultur/frivillighet\)](#) fremgår en oversikt over blant annet registrerte typer frivillige organisasjoner i Trøndelag basert på data fra [frivillighetsregisteret](#). I oversikten i Trøndelag-i-tall fremgår blant annet data på definerte barne- og ungdomsorganisasjoner på kommunenivå ([kultur/frivillighet](#)) og på kulturutgifter som andel av totale kommunale utgifter i Trøndelag ([kultur/kommunale kulturutgifter](#)). [Frivillighetsbarometeret](#) til [Frivillighet Norge](#) inneholder også spørreundersøkellesdata (nasjonalt nivå) på ulike variabler knyttet til deltakelse, rekruttering og økonomi innenfor frivillighetsfeltet. [Ungfritid.no](#) har også en oversikt over ulike fritidsaktiviteter for barn og unge, med mulighet for geografiske søk. [Norsk kulturindeks](#) og [Norsk idrettsindeks](#) har videre oppsummerte data på tilbud og deltakelse for aktiviteter basert på ulike

rådatakilder. Datatilgang til disse to indeksene, som utarbeides av Telemarksforskning basert på ulike rådatakilder, må kjøpes og ikke alle av disse variablene lar seg uten videre sortere ned til å gjelde for barne- og ungegruppen spesifikt. De tema/variabler som lar seg sortere ned er i all hovedsak presentert her i kapittel 3, basert på rådatakildene. Trøndelag fylkeskommune vil fra og med 2023, gjennom tjenestekjøp fra Telemarksforskning, ha direkte tilgang til disse indeksene for fylket.

Resultatene fra de siste Ungdata-rapportene på fylkesnivå (2021) viste at 79 prosent av elevene på [mellomtrinnet](#) (10 - 12 år) i Trøndelag var med på faste fritidsaktiviteter i 2021, mens 18 prosent oppga at de hadde vært med på slike aktiviteter før men ikke nå. Tre prosent av elevene på mellomtrinnet i utvalget oppga at de aldri vært med på slike faste fritidsaktiviteter. De fleste av ungdommen i denne aldersgruppen oppga at de var med på slike fritidsaktiviteter to kvelder i uka. For elever på [ungdomsskolen](#) viste tilsvarende Ungdata-resultater fra 2021 (Trøndelag) at 62 prosent av elevene i denne aldersgruppen, deltok nå eller hadde deltatt tidligere (etter fylte 10 år) i organisasjoner/klubber/ lag/foreninger. Her oppga 13 prosent at de ikke hadde deltatt i slike tilbud etter fylte 10 år. Tilsvarende tall for elever på [videregående skoler](#) (Trøndelag) i 2021 var henholdsvis 45 og 9 prosent.

Ungdata har også historiske data på deltakelse i organisasjoner, klubber, lag eller foreninger tilbake til 2014-2016 for elever på ungdomsskole og videregående skole (for mellomtrinn, Ungdata-junior, finnes ikke tilsvarende historiske data da denne delen først kom i gang i Trøndelag i 2020). Tabell 8 viser at andelen som har vært med i organisasjon, lag, klubb eller forening har vært relativt stabil på både ungdomstrinnet og videregående fram til 2021. Tallene viser nedgang fra 2020 til 2021 for både ungdomstrinn og videregående, men ettersom 2021 var et såpass spesielt år (pandeminedstengning) er det usikkert om dette reflekterer varige eller midlertidige endringer i deltakelse. Trøndelag har i denne perioden hatt en gjennomgående noe høyere deltakelse enn landsgjennomsnittet. Tallene for landet som helhet viser nedgang i deltakelsen fra 2018-2020 til 2022. NOVA-forskerne påpeker i tolkningen av dette at nedgang i deltakelse på slike aktiviteter i perioden [trolig ikke bare handler om effekter av pandemien](#).

Tabell 8:

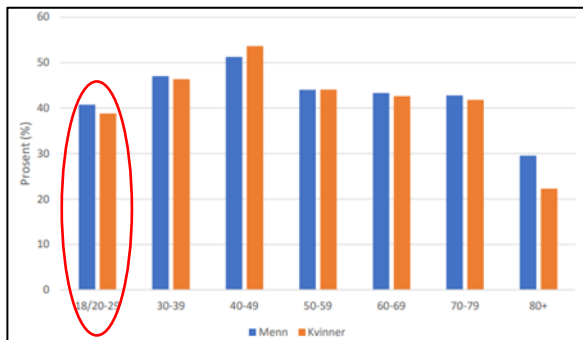
Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de var med i en organisasjon, lag, klubb eller forening ved undersøkelsestidspunktene. Kilde: Ungdata.

		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå. Ungdata Trøndelag 2014-2021.			
		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	68 %	70 %	66 %	61 %
	Jenter	69 %	70 %	70 %	63 %
Videregående	Gutter	53 %	53 %	55 %	48 %
	Jenter	50 %	50 %	48 %	42 %

Ung-HUNT har videre data på deltakelse på enkelte definerte aktiviteter blant elever på ungdomsskole og videregående skole i tidligere Nord-Trøndelag fylke, for periodene 2006-2008 (Ung-HUNT3) og 2017-2019 (Ung-HUNT4). Resultatene fra disse undersøkelsen viser blant annet at det har vært en nedgang på sju prosentpoeng (fra 26 til 19 %) på andelen ungdommer som oppgir at de er tilskuere på konsert, kino, idrettsarrangement, eller annet minst en gang i uka. I rapporter etter «voksen»-HUNT4 benyttes en aldersgruppeinndeling for totalutvalget som favner deltakere fra 18/20² år til 80+ år. Den yngste gruppen benyttet i denne inndelingen går fra 18/20 – 29 år, og vil slik

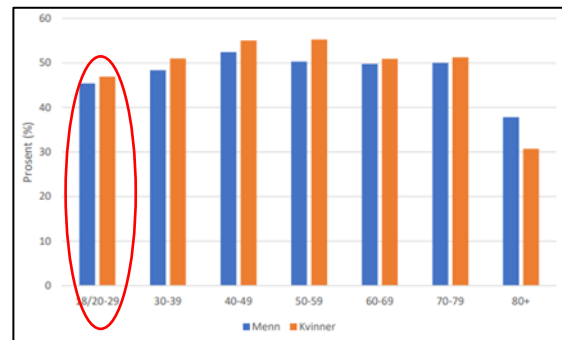
²I HUNT4-undersøkelsen i tidligere Sør-Trøndelag deltok personer f.o.m. 18 år, mens i tilsvarende HUNT4-undersøkelsen i tidligere Nord-Trøndelag («voksen-HUNT», ikke ung-HUNT) deltok personer f.o.m. 20 år.

sett være relevant for dette kunnskapsgrunnlaget. I [HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse](#) fremstilles blant annet resultat på henholdsvis passiv (tilskuer/besøkende) og aktiv deltakelse i definerte fritidsaktiviteter (figur 19 og 20). Som det fremgår av figurene deltar gjennomgående, også for den yngste aldersgruppen, menn noe mer som passive deltakere mens kvinner i noe større grad deltar som aktive deltakere. For den yngste aldersgruppen oppga rundt 40 prosent passiv deltakelse og rundt 45 prosent aktiv deltakelse i denne HUNT4-undersøkelsen.

Figur 19:

Andel som har besøkt tre eller flere av følgende arenaer de siste seks månedene før undersøkelsen (HUNT4), etter kjønn og aldersgrupper: *Konsert/teater/kino, idrettsarrangement, arrangement i kirke/bedehus/moské/synagoge e.l., museum/kunstutstilling.*

Figur 20:

Andel som aktivt har drevet med tre eller flere av følgende aktiviteter de siste seks månedene før undersøkelsen (HUNT4), etter kjønn og aldersgrupper: *Friluftsliv, idrett/trening, forening, dans, musikk/sang/teater, politikk/samfunnsdebatt og menighetsarbeid.*

Data på kommune-/regionnivå for utvalgte deltakelsesvariabler finnes på [Trøndelag-i-tall \(folkehelse/miljø/sosialt miljø\)](#), samt i nevnte [HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse](#) og i [Ung-HUNT4-rapport nr. 2 om fritidsaktiviteter og kontakt med venner](#). Merk at Ung-HUNT-dataene kun er angitt på regionnivå (Nord-Trøndelag) og ikke på kommunenivå.

3.1. Tilbud og deltakelse innen idrett og friluftsliv

Resultatene fra Ungdata junior i 2021 viste at 27 prosent av elevene på mellomtrinnet i Trøndelag oppga at de trente eller drev med sport en gang i uka eller oftere (nasjonalt var andelen i 2022 28 %). Resultatene fra Ungdata på ungdomsskole og videregående for Trøndelag samme år viste at henholdsvis 82 og 73 prosent av disse ungdommene oppga at de trente minst en gang i uka, noe som også er på nivå med landsgjennomsnittet. Andelen var for ungdomsskoleelevene i 2021 omtrent lik som i tidligere Ungdata-undersøkellesperioder tilbake til 2014-16 (tabell 10). Omtrent like store andeler av guttene og jentene på ungdomsskolen oppga i 2021 ukentlig trening (81 og 83 %), mens på videregående var det en noe høyere andel jenter enn gutter (76 og 70 %; tabell 9).

Tabell 9:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag som i 2021, fordelt på skolenivå og kjønn, oppga ulike treningsaktiviteter og/eller deltakelse i definerte idrettsaktiviteter. Kilde: Ungdata.

Trening og fysisk aktivitet etter skolenivå og kjønn. Ungdata Trøndelag 2021.				
	Ungdomstrinnet		Videregående	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Trener minst én gang i uka	81 %	83 %	70 %	76 %
Trener eller konkurrerer minst ukentlig i et idrettslag	54 %	51 %	33 %	27 %
Trener eller trimmer minst ukentlig på egen hånd (løper, svømmer, sykler, går tur)	49 %	52 %	36 %	48 %
Trener minst ukentlig på treningsstudio eller helsestudio	28 %	21 %	43 %	43 %
Driver med e-sport (trener eller konkurrer)	22 %	5 %	15 %	2 %
Er fortsatt med i et idrettslag eller en idrettsklubb	56 %	54 %	37 %	28 %
Driver minst ukentlig med annen organisert trening (dans, kampsport, e.l.)	9 %	19 %	5 %	11 %
Er minst ukentlig så fysisk aktiv at de blir andpusten eller svett	89 %	86 %	87 %	83 %
Har vært andpusten/svett i minst 60 minutter på én dag, minst 3 dager siste uke	56 %	47 %	47 %	42 %
Kjører ukentlig skate-, snow- eller longboard, streetdanser, klatrer, driver med parkour eller andre liknende aktiviteter (ikke i idrettslag)	14 %	9 %	5 %	3 %
Spiller ukentlig fotball, basket, står på ski eller driver med andre «vanlige» idrettsaktiviteter (ikke i idrettslag)	53 %	36 %	30 %	17 %

Tabell 10:

Andel ungdomsskoleelever i Trøndelag som i perioden 2014-16 til 2021 oppga ulike treningsaktiviteter. Kilde: Ungdata.

Trening og fysisk aktivitet over tid for ungdomstrinnet. Ungdata Trøndelag 2014-2021.				
	2014-2016	2017-2019	2020	2021
Trener minst én gang i uka	83 %	85 %	82 %	82 %
Trener eller konkurrerer minst ukentlig i et idrettslag	56 %	58 %	56 %	52 %
Driver minst ukentlig med annen organisert trening (dans, kampsport, e.l.)	17 %	20 %	15 %	14 %
Trener eller trimmer minst ukentlig på egen hånd (løper, svømmer, sykler, går tur)	52 %	49 %	43 %	51 %
Trener minst ukentlig på treningsstudio eller helsestudio	19 %	25 %	27 %	25 %
Driver med esport (trener eller konkurrer)			16 %	14 %

Resultater fra Ung-HUNT1-4 ang. variabelen *driver idrett/fysisk aktivitet så mye at du blir andpusten/svett minst fire dager i uka utenom skoletid*, viser videre at andelen som har oppgitt dette har økt, for begge kjønn og aldersgrupper, fra Ung-HUNT1-undersøkelsen på midten av 90-tallet til Ung-HUNT4 (2017-19), hvor 27-45 prosent av deltakerne oppga dette avhengig av kjønn og aldersgruppe. Andelene har dog gått noe ned for alle fire gruppene (kjønn og alder) fra Ung-HUNT3 til Ung-HUNT4, med unntak av for jenter på ungdomsskolen hvor andelen har vært stabil i denne perioden (tabell 11).

Tabell 11:

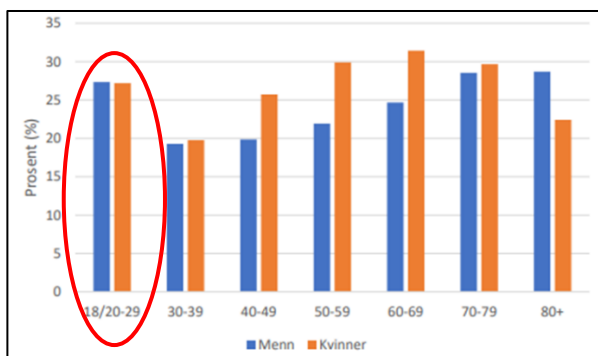
Andel gutter og jenter på ungdomsskole og videregående skole i Nord-Trøndelag som oppga at de drev med idrett/fysisk aktivitet så mye at de ble andpusten/svett minst fire dager i uka utenom skoletid, periodene 1995-97, 2006-08 og 2017-19. Kilde: Ung-HUNT.

Utenom skoletida: Andel som driver idrett/fysisk aktivitet så mye at du blir andpusten/svett fire dager i uka eller mer (Ung-HUNT)				
		Ung-HUNT1 (1995-1997)	Ung-HUNT3 (2006-2008)	Ung-HUNT4 (2017-2019)
Ungdomsskole	Gutter	33 %	47 %	45 %
	Jenter	23 %	39 %	39 %
Videregående	Gutter	31 %	43 %	38 %
	Jenter	21 %	32 %	27 %

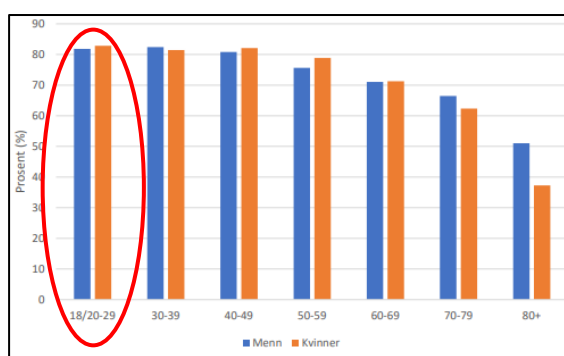
Andelen ungdomsskoleelever som oppga at de trente eller konkurrerte minst ukentlig i regi av et idrettslag var i 2021 52 prosent, noe som er en litt lavere andel enn tidligere i Ungdataperioden (tabell 10). Her var det en betydelig større andel ungdommer på ungdomsskolenivå som drev med dette, sammenlignet med de på videregående (30 %). Andelen på ungdomstrinnet som drev med annen organisert idrett utenom idrettslag hadde tilsvarende også gått noe ned siden 2014-16, og var i 2021 på 14 prosent (nedgang på 6 prosentpoeng fra 2017-19) (tabell 10). Også her var det betydelig flere på ungdomsskolen enn på videregående som drev med slike aktiviteter.

Omtrent halvparten av elevene på ungdomsskolen (51 %) oppga i 2021 at de trente/trimmet på egen hånd (ikke organisert) minst en gang i uka, mens tilsvarende tall for elevene på videregående var 42 prosent. For begge skoletypene rapporterte en noe høyere andel jenter enn gutter slik type ukentlig trening (tabell x1). Nært halvparten av elevene i videregående (43 %) oppga i 2021 at de trente ukentlig på trenings-/helsestudio, mens en av fire (25 %) oppga tilsvarende blant ungdomsskoleelevene. Siden mange trenings-/helsestudio har aldersgrense på 16 år, så er det som forventet at andelen er betydelig høyere blant ungdommene på videregående. Det var i 2021 like mange jenter som gutter på videregående som oppga ukentlig trening på slike studioer, mens det for ungdomsskole var en noe høyere andel gutter (tabell 9). Henholdsvis 14 og 8 prosent av ungdomsskole- og videregående elevene i Trøndelag oppga i 2021 at de drev med e-sport. En betydelig større andel gutter enn jenter oppga at de drev med e-sport. Tabell 9 viser videre noen andre idrettsrelaterte 2021-ungdataresultater for Trøndelag.

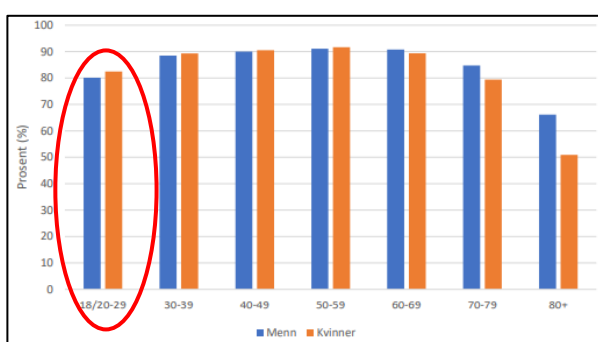
[HUNT4-rapport nr. 2 om levevaner i Trøndelag](#) og [HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse](#) har videre fremstillinger, fordelt på kjønn, for andel av respondentene som i perioden (2017-2019) oppga å være i daglig fysisk aktivitet (figur 21, rapport nr. 2), samt minst en gang det siste halvåret henholdsvis har drevet med trening eller idrett (figur 22), friluftsliv (figur 23), samt vært på et idrettsarrangement (figur 24). Som det fremgår av figurene scorer den yngste aldersgruppa relativt høyt når det gjelder daglig fysisk aktivitet og drevet med trening/fysisk aktivitet, sammenlignet med de øvrige aldersgruppene. For deltakelse i friluftslivsaktiviteter og deltakelse på idrettsarrangement scorer derimot den yngste aldersgruppen noe lavere enn mange av de andre aldersgruppene. Som det fremgår av figur x og x var deltakelse i henholdsvis trening/idrett og friluftsliv gjennomgående høy uavhengig av kjønn og aldersgrupper. I en sammenstilling av deltakelse (aktivt og passivt) i ulike aktiviteter i HUNT4-rapporten om samfunnsdeltakelse oppga den største andelen (87 %) at de drev med friluftsliv.

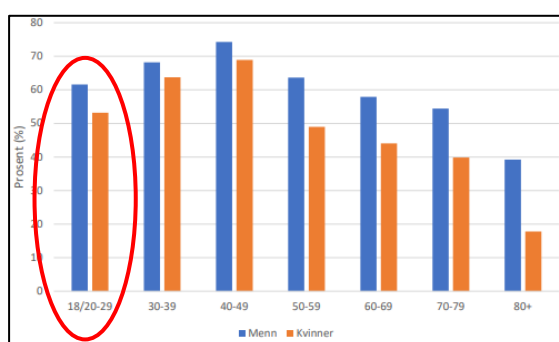
Figur 21:
Andel som oppga daglig fysisk aktivitet i HUNT4-undersøkelsen, etter kjønn og aldersgrupper.

Figur 22:
Andel som oppga at de har drevet med trening/idrett minst en gang de siste seks månedene i HUNT4-undersøkelsen, etter kjønn og aldersgrupper.

Figur 23:
Andel som oppga at de har drevet med friluftsliv minst en gang de siste seks månedene i HUNT4-undersøkelsen, etter kjønn og aldersgrupper.

Figur 24:
Andel som oppga at de har vært på et idrettsarrangement minst en gang de siste seks månedene i HUNT4-undersøkelsen, etter kjønn og aldersgrupper.

Statistikk fra idrettsindeksen til Telemarksforskning viser at Trøndelag i 2021³ var det fylket i landet med høyest aktivitetsandel⁴ blant både barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år), når man ser på alle idretter samlet. Namdalsregionen scorer her høyest innad i fylket når det gjelder aktivitetsandelen, med Leka, Snåsa og Lierne som kommuner høyt oppe på lista. Trøndelag idrettskrets rapporterte i 2021 om 188 492 medlemmer, hvorav 56 prosent (106 358) av disse var under 26 år. De fem største registrerte idrettsgrenene i kretsen på dette tidspunktet var fotball (28 628 medlemmer), håndball (15 896), langrenn (11 956), gymnastikk og breddeaktivitet (6 117) og svømming (5 734). Totalt var det i 2021 registrert 25 ulike idrettsgrener i oversikten fra idrettskretsen. Idrettsprofilen i idrettsindeksen viser videre at Trøndelag har aktivitetsandelen over landsgjennomsnittet for en rekke enkeltidretter, eksempelvis ski, handball og friidrett.

[Levekårsundersøkelsen](#) til SSB inneholder også noen spørsmål om idrett og friluftsliv, blant annet fylkesdata på friluftaktiviteter. Aldersgruppene som inngår her er fra 16 år og oppover. I tallmaterialet for Trøndelag fra 2021 (n = 552 personer) oppgir her hele 92 prosent av deltakerne at de i løpet av det siste året, har hatt fotturer i parker eller naturomgivelser i nærheten av bolig. 83 prosent oppgir at de har vært på fotturer i utmark, 45 prosent oppgir at de hadde vært på skitur, mens 26 prosent oppga at de hadde vært på sykkeltur. 49 prosent oppga at de hadde fisket, mens 11

³ Siste året som ligger i Telemarksforskning nettpresentasjon ang. dette (<https://idrettsindeks.no/>).

⁴ Antall aktive i klubber tilknyttet Norges idrettsforbund, delt på innbyggertallet i samme aldersgruppe. Siden en person kan være aktiv i flere idretter, kan aktivitetsandelen være høyere enn 100 %

prosent oppga at de hadde jaktet. Trøndelag ligger gjennomgående på landsgjennomsnittet for de undersøkte aktivitetene, med unntak av skiaktiviteter, fiske og jakt hvor Trøndelag har noe høyere andeler som drev med dette.

[Friluftsrådernes landsforbund \(FL\)](#) har gjennomført et prosjekt [Friluftaktiviteter for barn og unge i ferie og fritid](#) med mål om å «kartlegge og systematisk videreutvikle suksessrike friluftaktiviteter innen friluftsliv for barn og unge i ferie og fritid». Av rapporter publisert så langt fra dette prosjektet kan spesielt følgende nevnes: [Omfang av friluftaktiviteter for barn og unge \(FL\)](#) og [Barn og unges friluftsliv \(NINA-rapport 1801, 2020\)](#). Førstnevnte konkluderer med at omtrent 90 prosent av barn og unge utøver noe friluftsliv, hvorav omtrent 10 prosent av disse er medlem i en friluftslivsorganisasjon, samt at det er grunnlag for å hevde at det finnes friluftslivstilbud i de fleste kommuner og lokalsamfunn, men at dette ikke er fast eller variert i alle lokalsamfunn. Rapporten konkludere videre med at det er manglende kunnskapen om hvorvidt barn og unge med særlige utfordringer får friluftslivsmuligheter på lik linje med andre. NINA-rapporten fra 2020 viser videre at deltakelsen i organiserte friluftslivsaktiviteter for barn og unge avtok noe med alder i undersøkelsesperioden 2011-17, og var størst i aldersgruppa 6-12 år. Foreninger som tilbyr slike aktiviteter for barn og unge, eksempelvis DNT, NJFF, 4H og speideren, hadde i perioden noe større deltakelse blant gutter enn jenter. Trøndelag var i perioden omtrent på landssnittet når det gjaldt deltakelse i slike organiserte friluftslivsorganisasjon, med 11 % deltakelse. DNT var i Trøndelag i perioden, som i resten av landet, den friluftslivsorganisasjonen med flest barne- og ungdomsmedlemmer (0-26 år), etterfulgt av 4H, NJFF og norsk orientering. For ungdommer og unge voksne i aldersgruppen 16-24 år, så viste resultatene i denne NINA-rapporten at deltakelse i tradisjonelle friluftaktiviteter, som for eksempel skiturer, sykkelturner, bær/-soppturer, en viss tilbakegang eller stabil utvikling i undersøkelsesperioden (2011-17). Andelen som bedrev fotturer i ulike varianter (fjell, skog, kortere, lengre), var derimot i en økning i perioden for denne aldersgruppen.

Se også [Trøndelag-i-tall \(folkehelse/helserelatert atferd/fysisk aktivitet\)](#) ang. tematikken idrett og friluftsliv.

3.2. Tilbud og deltakelse innen musikk, dans og drama

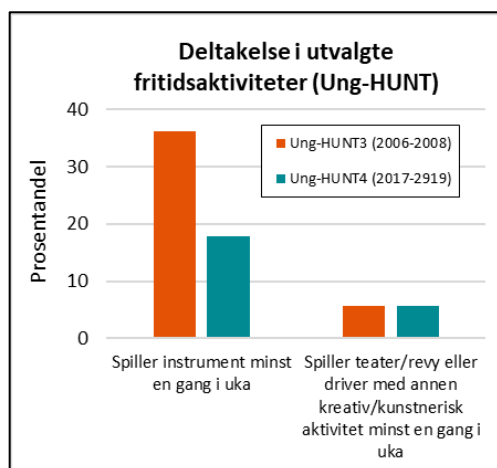
Resultatene fra ungdomsundersøkelsen på mellomtrinnet i Trøndelag i 2021 viste at 18 prosent av disse elevene spilte et instrument eller sang, mens 11 prosent oppga at de drev med teater eller dans på fritiden. Det var langt flere jenter enn gutter som oppga deltakelse i slike aktiviteter på mellomtrinnet. Ungdomsundersøkelsene på ungdomsskole og videregående skole har et spørsmål knyttet til hvorvidt man den siste måneden har vært med på en aktivitet i korps, kor eller orkester på fritiden. Resultatene viser at seks prosent av ungdomsskoleelevene og fire prosent videregående elevene har deltatt i korps, kor eller orkester den siste måneden. Andelen var noe lavere i 2021 enn i 2014-2016. Resultatene viser også en noe større deltakelse blant jentene på disse aktivitetene (tabell 12). Tall fra Norsk musikkorpsforbund Trøndelag viser et relativt stabilt deltakerantall for de totalt 88 skolekorpene som var registrerte hos dem i perioden 2018-2022 (mail fra daglig leder Ulseth, 21.03.23). Gjennomsnittlig deltakerantall på disse skolekorpene per enkeltår i perioden var 32 deltakere (min. 4 deltakere, maks. 139 deltakere per enkeltår i perioden).

Tabell 12:

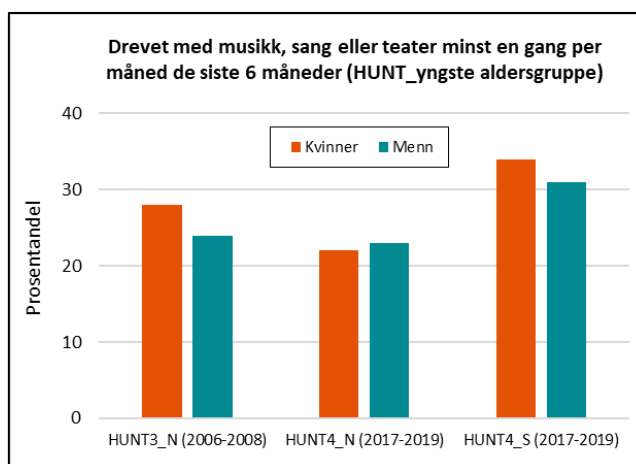
Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de hadde deltatt i korps, kor eller orkester den siste måneden. Kilde: Ungdata.

Deltatt i et korps, kor, orkester den siste måneden. Ungdata Trøndelag 2014-2021					
		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	5 %	6 %	5 %	5 %
	Jenter	10 %	9 %	9 %	7 %
Videregående	Gutter	4 %	6 %	5 %	3 %
	Jenter	6 %	7 %	5 %	4 %

Ung-HUNT4-resultatene viser videre at 18 prosent av ungdommene i alderen 13-19 år, i tidligere Nord-Trøndelag fylke, på dette tidspunktet (2017-2019) spilte et instrument alene minst en gang i uka. Dette var en nedgang på 18 prosent fra Ung-HUNT3-undersøkelsen i 2006-2008. De samme Ung-HUNT-undersøkelsene viste at det var en stabil andel, på seks prosent av ungdommene, som oppga at de spilte teater/revy og/eller drev med annen kreativ/kunstnerisk aktivitet minst en gang i uka (figur 25). For «voksen»-HUNT, yngste aldersgruppa, var det i 2006-2008 (HUNT3_tidligere Nord-Trøndelag) enn noe større andel (26 %) som oppga at de hadde drevet med musikk, sang eller teater minst en gang per måned de siste seks månedene, enn ti år senere (23 %, HUNT4_tidligere Nord-Trøndelag). I tidligere Sør-Trøndelag var det i 2017-19 (HUNT4) 33 prosent som oppga at de hadde drevet med musikk, sang eller teater minst en gang per måned de siste seks månedene (figur 26).

Figur 25: Andel ungdommer (13-19 år) som oppga at de henholdsvis spilte et instrument minst en gang i uka, og/eller spilte teater/revy og/eller drev med annen kreativ/kunstnerisk aktivitet minst en gang i uka. Kilde: Ung-HUNT.

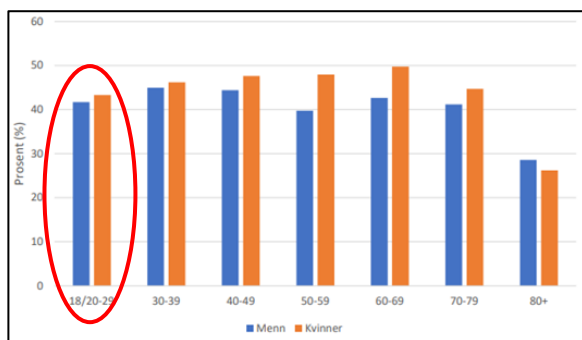
Figur 26: Andel 18/20*-29 åringer i HUNT3-undersøkelsen (Nord-Trøndelag) og HUNT4-undersøkelsen (Nord- og Sør-Trøndelag), fordelt på kjønn, som oppga at de hadde drevet med musikk, sang eller teater minst en gang per måned de siste seks månedene.

*Laveste alder i gruppa fra tidligere Nord-Trøndelag var 20 år og i tidligere Sør-Trøndelag 18 år.

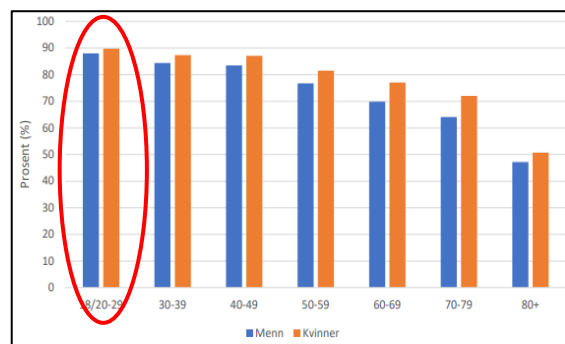
[HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse](#) har videre fremstillinger, fordelt på kjønn og aldersgrupper, for andel av respondentene som i perioden (2017-2019) minst en gang det siste halvåret selv har drevet med musikk, sang, teater (figur 27), eller selv drevet med dans (figur 28). Som det fremgår av figur 27 så er det i den yngste aldersgruppen (18/20-29 år) vi finner den høyeste andelen (30 %) som oppga at de hadde drevet med musikk, sang og/eller teater minst en gang det siste halvåret. I forhold til dans minst en gang det siste halvåret, så var den yngste aldersgruppen blant de aldersgruppene i undersøkelsen hvor lavest andel hadde drevet med det (figur 28). For alle

3.3. Tilbud og deltakelse innen kino, konsert, teater og museum

[HUNT4-rapport nr. 4 om samfunnsdeltakelse](#) har fremstillinger, fordelt på kjønn og aldersgrupper, for andel av respondentene som i perioden (2017-2019) minst en gang det siste halvåret har vært på henholdsvis museum og/eller kunstutstilling (figur 31), og/eller på konsert, teater og/eller kino (figur 32). Som det fremgår av figur x så var det i overkant av 40 prosent av den yngste aldersgruppen (18/20-29 år), som rapporterte at de minst en gang det siste halvåret hadde vært på museum og/eller kunstutstilling. For konsert, teater og/eller kino var tilsvarende andel i underkant av 90 prosent, noe som gjorde denne aldersgruppen til den gruppen med høyest andel deltakelse i slike aktiviteter. For alle disse aktivitetene (museum, kunstutstilling, konsert, teater og/eller kino) var det i HUNT4-undersøkelsen en større andel kvinner enn menn som oppga deltakelse i slike aktiviteter.

Figur 31:
Andel i HUNT4-undersøkelsen som oppga å ha vært på museum og/eller kunstutstilling minst en gang det siste halvåret, etter kjønn og aldersgrupper.

Figur 32:
Andel i HUNT4-undersøkelsen som oppga å ha vært på konsert, teater og/eller kino minst en gang det siste halvåret, etter kjønn og aldersgrupper.

SSB har videre noe data på kinotilbud og kinobesøk (tabell 13), uten at disse uten videre muliggjør en identifisering av tilbud og bruk av vår definerte barne- og ungegruppe i dette kunnskapsgrunnlaget. 2020-verdier som avviker noe fra de øvrige tallene i tabellen, antas å i hovedsak være knyttet til koronanedstengningen og eventuelle ekstrautgifter knyttet til smitteverntiltak.

Tabell 13:

Utvalgte data på kinotilbud og kinobesøk i Trøndelag i perioden 2018-21. Kilde: SSB – [kino og kinobesøk](#).

Kino og kinobesøk i Trøndelag 2018-2021				
	2018	2019	2020	2021
Kinobygg (antall)	18	18	18	17
Ikke-kommunale kinobygg (antall)	3	3	3	2
Kinosaler (antall)	60	62	63	59
Kinoseater (antall)	6 461	6 391	5 963	5 717
Kinobesøk (antall)	1 150 926	1 005 548	464 578	543 455
Besøk på norske filmer (antall)	292 133	207 057	182 740	179 175
Kinoforestillinger (antall)	34 678	37 590	26 344	33 804
Forestillinger av norske filmer (antall)	7 725	6 226	8 230	8 574
Besøk per kinoforestilling (antall)	33,2	26,8	17,6	16,1
Netto driftsutgifter til kino per besøkende (kr)	8,2	6,5	21,5	7,8

[Kulturrådet](#) har som en av sine oppgaver, i samarbeid med SSB, å publisere noe statistikk fra norske museer. I den [siste rapporten angående dette fra 2021](#) finnes blant annet noe statistikk på besøk, billettpriser (herunder antall som har gratis inngang for skoleelever), samt deltakelse på organiserte pedagogiske opplegg. Resultatene fra Trøndelag i denne rapporten viser blant annet at Trøndelag var det fylket i landet med størst andel barn og unge som besøkende, blant enkeltvis besøkende totalt (29 %) på museer. For andel barn og unge av total på gruppebesøk kom Trøndelag

ut på andreplass i en nasjonal sammenstilling med 74 prosent. I forhold til antall museer totalt viser rapporten at Trøndelag også var det fylket med flest museer med gratis inngang for elever på grunnskole og videregående skole, samt at Trøndelag scorer høyt på oversikten over antall barn og unge som har deltatt i organiserte undervisningsopplegg på museer i 2021. Se ellers [Trøndelag-i-tall \(kultur/museum\)](#) som har noe generell, ikke barn og unge spesielt, statistikk på besøk, årsverk og gjenstander hos trønderiske museer (kilde: SSB – [tabell 09539](#) og [tabell 09538](#)). Norsk kulturindeks (Telemarkforskning) har tilsvarende statistikk på museumsbesøk og arrangementer.

3.4. Tilbud og deltakelse bibliotek

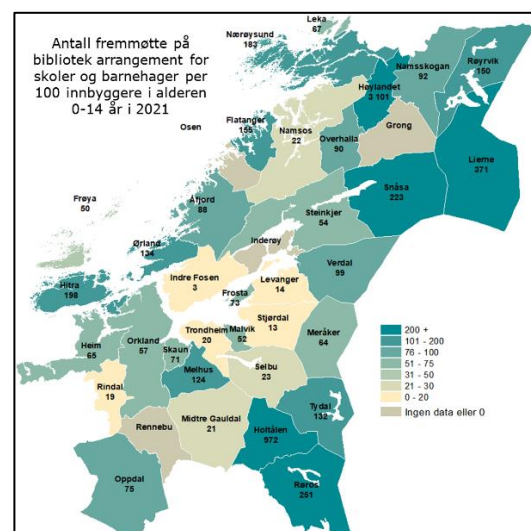
Statistikk fra Nasjonalbiblioteket ([bibliotekutvikling.no](#)) viser at aktive lånere i egen kommune (Trøndelag) for aldersgruppene 0-13 år og 14-18 år, har avtatt med henholdsvis 9 og 31 prosent i perioden 2018-21 (tabell x). SSB (tabell [11760](#)) har videre statistikk på utlån av ulike medietyper, blant annet barnebøker i kategoriene skjønnlitteratur og faglitteratur. Som det fremgår av tabell 14 har det vært en liten nedgang, henholdsvis på fem og seks prosent, i utlånet av slike bøker i perioden 2018-21. Se ellers [Trøndelag-i-tall \(kultur/bibliotek\)](#) som har mer statistikk (fylke og kommuner) knyttet til disse dataene fra SSB (bestand og utlån av ulike typer medier). Norsk kulturindeks (Telemarkforskning) har også noe tilsvarende sammenfattet bibliotekstatistikk.

Tabell 14:

Antall aktive lånere på bibliotek, 0-13 år og 14-18 år, i egen kommune (kilde: Nasjonalbiblioteket - [bibliotekutvikling.no](#)), og antall utlånte barnebøker_skjønnlitteratur og faglitteratur i Trøndelag, årlig for perioden 2018-21 og endring i samme periode. Kilde: SSB - [11760](#).

Antall lånere og utlån_barn og unge - bibliotek i Trøndelag 2018-2021.						
	2018	2019	2020	2021	Endring 2018-2021	
Aktive lånere, 0-13 år, egen kommune	19 045	20 332	18 094	17 247	-1 798	-9 %
Aktive lånere, 14-18 år, egen kommune	8 976	8 053	7 327	6 228	-2 748	-31 %
Antall utlånte barnebøker skjønnlitteratur	316 007	240 521	282 678	300 157	-15 850	-5 %
Antall utlånte barnebøker faglitteratur	61 477	61 726	49 025	57 836	-3 641	-6 %

Nasjonalbiblioteket ([bibliotekutvikling.no](#)) har videre data på ulike typer arrangement på bibliotek. Tallene for Trøndelag i perioden 2018-21 viser en halvering av både antall arrangementer for skoler og barnehager, og antall fremmøtte på disse (tabell 15). Det er grunn til å anta at det aller meste av denne nedgangen kan knyttes til koronanedstengningen i perioden. Figur 33 viser hvordan antall fremmøtte på bibliotekarrangement for skoler og barnehager (0-14 år), fordelt seg på kommunene i Trøndelag i 2021. Fra samme datakilde ([bibliotekutvikling.no](#)) kan også tall på egne og eksterne arrangementer, i ulike kategorier for barn, hentes ut. For oppsatte kategorier; debatt, kultur, opplæring og bibliotekinformatjon, viser statistikken for perioden 2018-21 relativt ulike utviklingstrekk (tabell 15). Størst prosentvis økning i perioden har kategorien egne arrangementer_kultur (80 % økning), mens kategorien eksterne arrangementer_kultur har tilsvarende størst nedgang (35 % reduksjon).

Figur 33: Antall fremmøtte på bibliotekarrangement for skoler og barnehager, per 100 innbyggere i alderen 0-14 år, fordelt på kommuner i Trøndelag i 2021. Kilde: Nasjonalbiblioteket ([bibliotekutvikling.no](#)).

Tabell 15:

Antall arrangementer på bibliotek for skoler og barnehager i Trøndelag og antall fremmøtte på disse årlig, samt antall egne og eksterne arrangementer i ulike kategorier* for barn, i Trøndelag årlig for perioden 2018-21 og endring i samme periode. Kilde: Nasjonalbiblioteket (bibliotekutvikling.no).

*Debatt, kultur, opplæring og bibliotekinformasjon

Arrangement_barn - bibliotek i Trøndelag 2018-2021.						
	2018	2019	2020	2021	Endring 2018-2021	
Arrangement for skoler og barnehager - totalt	4 304	3 377	2 366	2 202	-2 102	-49 %
Arrangement for skoler og barnehager - totalt fremmøtte	96 574	78 284	41 973	45 984	-50 590	-52 %
Egne arrangement - debatt - barn	20	20	11	14	-6	-30 %
Egne arrangement - kultur - barn	383	576	432	689	306	80 %
Egne arrangement - opplæring - barn	142	195	105	204	62	44 %
Egne arrangement - bibliotekinfo - barn	120	145	126	124	4	3 %
Eksterne arrangement - debatt - barn	9	32	16	7	-2	-22 %
Eksterne arrangement - kultur - barn	86	89	32	56	-30	-35 %
Eksterne arrangement - opplæring - barn	136	172	52	136	0	0 %

Utover disse bibliotekdataene fra Nasjonalbiblioteket og SSB finnes det også noen relevante data fra kampanjen [Sommerles](#), en digital lesekampanje for 1.-7. klasse i perioden juni-august i regi av bibliotekene. Statistikken for Trøndelag for perioden 2018-22 viser at rundt 15000 barn/unge på disse skoletrinnene deltok i denne lesekampanje årlig i perioden. I perioden har det vært en viss økning i både antall lesere, antall bøker lest til sammen og antall bøker lest per sommerleser. I rekordåret 2021 ble det i Trøndelag lest totalt 230714 bøker, fordelt på 16996 registrerte somerlesere i denne kampanjen.

3.5. Tilbud og deltakelse innen andre organisasjoner/lag/foreninger

Resultatene fra ungdomsundersøkelsen på mellomtrinnet i Trøndelag i 2021 viste at ni prosent av disse elevene var på en fritidsklubb minst en gang i uka, 11 prosent deltok på religiøse aktiviteter minst en gang i uka, mens seks prosent var i stallen/drev med ridning minst en gang i uka. Ungdataresultatene for ungdomsskole og videregående samme år (2021) viste at henholdsvis 20 og åtte prosent av disse elevene hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en fritidsklubb/ ungdomsklubb den siste måneden, henholdsvis 15 og tre prosent hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en religiøs forening den siste måneden, og henholdsvis 22 og 21 prosent hadde deltatt i minst en aktivitet i regi av en annen organisasjon/lag/forening, enn de her i kapittel 3 forutgående nevnte, den siste måneden (tabell 16). Ungdataresultatene viser en viss nedgang i andelen som oppga deltakelse i både fritidsklubb/ungdomsklubb og andre organisasjoner/lag/foreninger fra den første undersøkelsen i 2014/16 og frem til 2021. Andelen som oppgir deltakelse i religiøse foreninger er omtrent på samme nivå i 2021 som 2014/16 for ungdomsskoleelevene, men noe lavere for de som går på videregående. Norsk kulturindeks (Telemarksforskning) har også noe tilsvarende sammenfattet statistikk på besøk på fritidsklubber.

Tabell 16:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag som i 2021, fordelt på skolenivå og kjønn, som oppga at de hadde deltatt i aktiviteter i regi av henholdsvis fritidsklubb/ungdomsklubb, religiøs forening og/eller annen organisasjon/lag/forening, enn de her i kapittel 3 forutgående nevnte, den siste måneden. Kilde: Ungdata.

Deltakelser i fritidsklubb, religiøs forening eller annen organisasjon, etter skoletrinn og kjønn. Ungdata Trøndelag 2021.					
	Ungdomsskole		Videregående		
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	
Deltatt i en fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb den siste måneden	21 %	19 %	10 %	7 %	
Deltatt i en religiøs forening den siste måneden	15 %	15 %	3 %	3 %	
Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden	23 %	23 %	19 %	15 %	

3.6. Tilbud og deltakelse knyttet til barnehage og skole

De første kommunale musikkskolene ble etablert i Norge på 50-tallet. Musikkskolene startet som rene musikkskoler, men har gradvis utvidet tilbudet til å bli musikk- og kulturskoler og nå i hovedsak kulturskoler med ett allsidig tilbud. Kulturskoleloven ble vedtatt i 1997 og fra da er alle kommuner pålagt å gi tilbud om kulturskole. Trøndelag-i-tall har her også en visning av statistikk på kommunenivå på antall deltakere, samt andel av alle i aldersgruppen 6-15 år, årsverk og driftsutgifter under [kultur/musikk- og kulturskole](#), basert på SSB-data (rådatakilde: [Utdanningsdirektoratet /grunnskolens Informasjonssystem](#)). Norsk kulturindeks (Telemarksforskning) har også noe tilsvarende sammenfattet statistikk. Nettressursen til Utdanningsdirektoratet (grunnskolens Informasjonssystem) har i tillegg i opplysninger om kostnader (pris) for deltakelse på kulturskolen.

Ungdataundersøkelsene på ungdomsskole og videregående viser en viss nedgang i andelen som oppga månedlig deltakelse i kulturskole/musikkskole i perioden 2014-16 til 2021, hvor henholdsvis 15 og 7 prosent av elevene på disse to skolenivåene oppga slik deltakelse i 2021 (tabell 17). Resultatene viser videre gjennomgående høyere deltakelse blant jentene enn blant guttene.

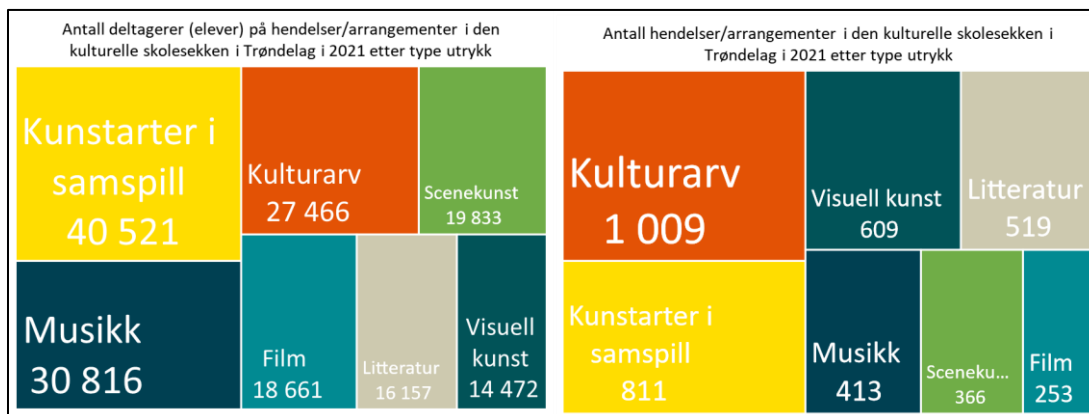
Tabell 17:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de hadde deltatt i kulturskole/musikkskole den siste måneden. Kilde: Ungdata.

Deltatt i en kulturskole/musikkskole den siste måneden. Ungdata Trøndelag 2014-2021					
		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	16 %	14 %	14 %	13 %
	Jenter	23 %	21 %	20 %	17 %
Videregående	Gutter	8 %	8 %	7 %	5 %
	Jenter	9 %	11 %	7 %	9 %

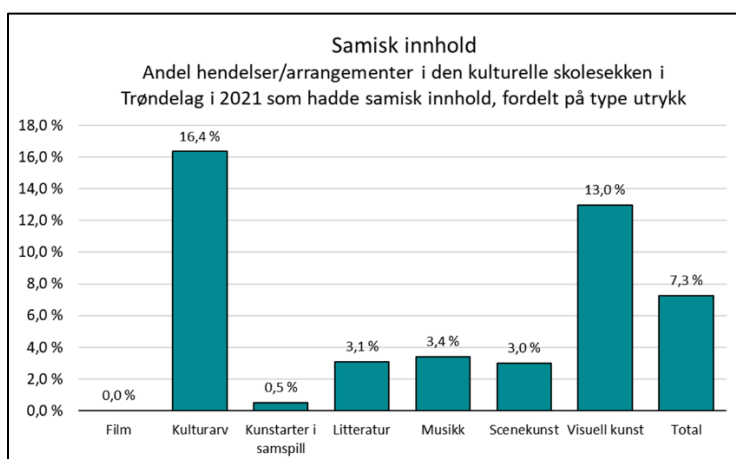
Den kulturelle skolesekken (DKS) er en nasjonal ordning som sørger for at alle skoleelever i Norge får oppleve kunst og kultur. DKS er et samarbeidsprosjekt mellom kultursektoren og opplæringssektoren på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Samarbeidet omfatter alle grunnskoler og videregående skoler i Norge. Trøndelag var i 2021 det fylket i landet med flest kommunale DKS-besøk per innbygger, hvor antall besøk varierte fra 4,16 per barn i grunnskolealder (6-15 år) i Røros til tilsvarende 1,25 i Selbu dette året ([Norsk kulturindeks/Telemarksforskning](#)). Som det videre fremgår av figur 34 var det i Trøndelag i 2021 flest DKS-arrangementer under uttrykkskategoriene *kulturarv* og *kunstarter i samspill*, mens det var flest deltakere (elever) på arrangementer knyttet til uttrykkene *kunstarter i samspill* og *musikk*. Figur 35 viser antall DKS-arrangementer med samisk innhold i Trøndelag i 2021.

Sosiologisk Poliklinikk har på oppdrag fra Kulturtanken nylig publisert en [rapport](#), basert på kvalitative data, om opplevelser av den kulturelle skolesekken (DKS) blant elever på ungdomsskoler i Trøndelag. Arbeidet har i hovedsak vektlagt forhold rundt hvordan DKS sine produksjoner kan påvirke sosiale relasjoner, klasse miljø/felleskap, samt personlige opplevelser av kunst- og kulturopplevelser. Rapporten gir også konkrete anbefalinger til videreutvikling av DKS.

Figur 34:

Antall deltakere på arrangement i regi av den kulturelle skolesekken i Trøndelag i 2021 etter type uttrykk (venstre), og antall arrangement i 2021 etter type uttrykk (høyre). Kilde: Kulturtanken.

Figur 35:

Antall arrangement i regi av den kulturelle skolesekken i Trøndelag i 2021 med samisk innhold, etter type uttrykk. Kilde: Kulturtanken.

[Fylkesmusikerne i Trøndelag](#) på egen hånd eller i samarbeid med andre, deltar årlig i produksjoner i barnehage og/eller skole både gjennom DKS og utenfor. Årlig gjennomfører musikerne om lag 60 konserter. Vrimmel er en er en kunst- og kulturfestival som gått på omgang i ulike deler av Trøndelag siden 2011. Mesteparten av festivalens program for barn og unge skjer gjennom DKS.

4. Potensielle barrierer for kultur deltakelse hos barn og unge i Trøndelag

Hylland m.fl. (2019) konstaterer i rapporten [Ung kultur](#) at det lokale kulturtilbudet for barn og unge skapes i et spenningsfelt mellom nasjonale føringer, økonomiske rammebetingelser og lokale faktorer. Noe av dette ligger som relativt faste strukturer som vanskelig uten videre lar seg endre lokalt, eksempelvis folketall, demografi og geografi. Økonomiske rammebetingelser og sosiokulturelle strukturer, eksempelvis lokale tradisjoner, kan også være slike mer eller mindre låste strukturer. Handlingsrommet lokalt er derfor i all hovedsak knyttet til faktorer som det er mulig å påvirke, primært på kortere sikt. Høye politiske ambisjoner og faktisk prioritering av barn og unges kulturtilbud, samt positive holdninger til samarbeid lokalt, vil i så måte være viktig for god måloppnåelse.

Folketall, bosetningsstruktur og avstander til ulike kulturtilbud vil opplagt være viktig for de tilbud som kan gis og som vil bli benyttet lokalt. Forhold knyttet til reisetid og kollektivtilbud vil her kunne være avgjørende for om et tilbud faktisk er reelt eller ikke. Tilgjengelighetsfaktoren vil utover geografiske avstander også kunne handle om fysiske rammer og materielle forutsetninger, samt i hvilken grad det finnes tilgjengelig informasjon om de ulike tilbud, eksempelvis på kommunens nettside. Kommuner med større kulturinstitusjoner eller utdanningsinstitusjoner vil i større grad kunne rekruttere ressurspersoner med ønsket kompetanse lokalt, for eksempel innenfor musikk. Det varierer også mellom kommunene i hvilken grad det finnes kulturtilbud finansiert av prosjektmidler og/eller private midler, samt i hvilken grad frivilligheten i brei forstand er involvert i tilbudene opp mot barn og unge.

Forhold ved barn og unges helse og opplevd livskvalitet vil også kunne fungere som barrierer for deltakelse, for eksempel gjennom manglende tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelse eller psykiske helseutfordringer. Videre foreligger det god dokumentasjon på at ulikheter i sosioøkonomiske forhold virker inn på deltakelsen, enten knyttet til økonomi i seg selv og/eller knyttet til eksempelvis foreldre/foresattes yrkeslivstilknytning eller utdanningsnivå. Nedstengningen av mange kulturtilbud i kortere eller lengre perioder under koronapandemien, rammet også barn og unge ulikt.

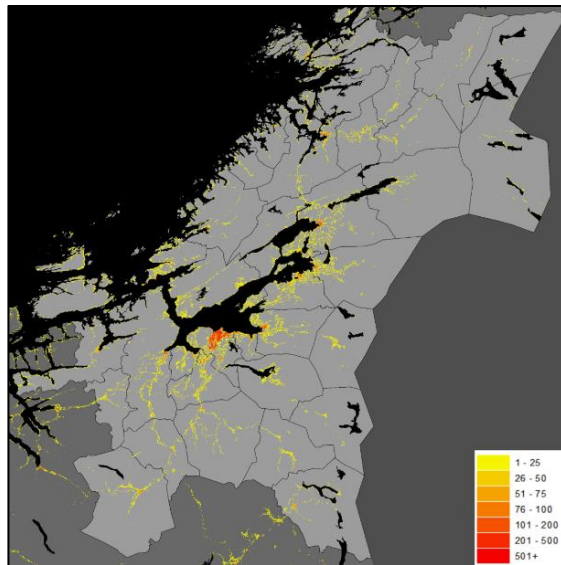
Utover henvisningen til Ung kultur-rapporten til Telemarksforskning over, viser vi også til rapporten [Barn og unges kulturbruk](#) (Løkka, 2021) fra samme institusjon. På et mer praktisk tiltaksnivå har Hylland og Haugseve (2019) i boka [Fritid, frihet og fellesskap: Kunnskap og løsninger i lokalt kulturarbeid blant barn og unge](#) diskutert ulike forhold ved vellykket kulturarbeid, hvor blant annet medvirkning i ulike deler av aktivitetstilbudet fra barn og unge selv trekkes frem.

I de påfølgende delkapitlene her i kapittel 4 viser vi til statistikk på noen av disse barriererforholdene hvor det finnes relevante data.

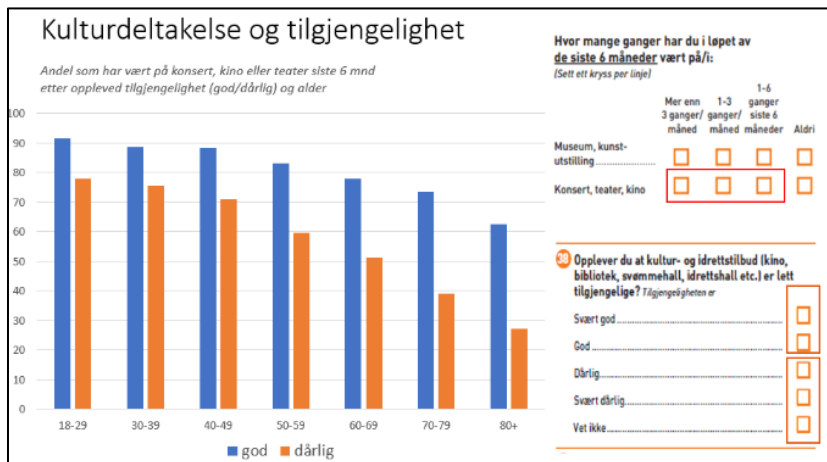
4.1. Tilbud og tilgjengelighet som barriere

Trøndelag fylke har en relativt spredt bosetning. Som det fremgår av figur 36 så har regionhovedstaden Trondheim tettest bosetting, men det er også flere andre steder i Trøndelag med relativ tett bosetning, blant annet i Innherredsbyene og Namsos. Kartet viser også at Trøndelag har store områder med spredt eller ingen bosetting. For mer angående bosetningsmønster i Trøndelag: se [Trøndelag-i-tall \(befolkning/hvor folk bor\)](#).

Det er naturlig å tenke at deltakelse på ulike kulturaktiviteter henger nøye sammen med tilbud og opplevd tilgjengelighet av slike. Resultat fra «voksen»-HUNT4 viser da også en slik klar sammenheng mellom variablene *vært på konsert, kino eller teater siste seks måneder og opplevd tilgjengelighet til kultur- og idrettstilbud*⁵ (figur 37).

Figur 36: Bosetningsmønster i Trøndelag fylke per 1.1.2019. Hytter og fritidsboliger vises ikke i dette kartet. Befolkning på 250x250 meters rutenett. Jo rødere farge jo høyere befolkningstetthet. Kilde: TRFK/Trøndelag i tall.

Figur 37: Andel som oppgir henholdsvis svært god eller god tilgang til kultur-/idrettstilbud (blåe søyler) og dårlig, svært dårlig eller vet ikke tilgang til tilsvarende (oransje søyler), versus egenrapportert deltakelse (minst en gang det siste halvåret) på konsert, teater og/eller kino. Kilde: HUNT4.

Ungdata har spørsmål om opplevde forhold ved lokalmiljøet, blant annet i hvilken grad ungdommene er fornøyde med lokalmiljøet samlet sett, samt i hvilken grad de er fornøyde med definerte fritids- og kollektivtilbud. Resultatene fra siste Ungdata-undersøkelse i Trøndelag (2021) viser at grad av fornøydhet med lokalmiljøet er høyt blant elevene på mellomtrinnet (86 %), men avtar noe på ungdomstrinnet (68 %) og ytterligere på videregående nivå (64 %). Verdiene er omtrent på samme nivå som landsgjennomsnittet for alle tre skolegruppene. Grad av fornøydhet med lokalmiljøet har vært relativt stabil blant elevene på ungdomsskolen og videregående i perioden 2014-16 til 2021

⁵ Data kun fra sør-delen av fylket da spørsmålet ikke er stilt i nord-delen (HUNT4).

(tabell x). Gjennomgående har en noe høyere andel gutter enn jenter vært fornøyde med lokalmiljøet, og ungdomsskoleelever har vært noe mer fornøyd enn videregående elever (tabell 18).

Tabell 18:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag, perioden 2014-16 til 2021 fordelt på kjønn, som oppga at de var fornøyde med lokalmiljøet ved undersøkelsestidspunktene. Kilde: Ungdata.

		2014-2016	2017-2019	2020	2021
Ungdomsskole	Gutter	72 %	72 %	73 %	75 %
	Jenter	64 %	66 %	64 %	62 %
Videregående	Gutter	66 %	68 %	74 %	68 %
	Jenter	61 %	62 %	68 %	59 %

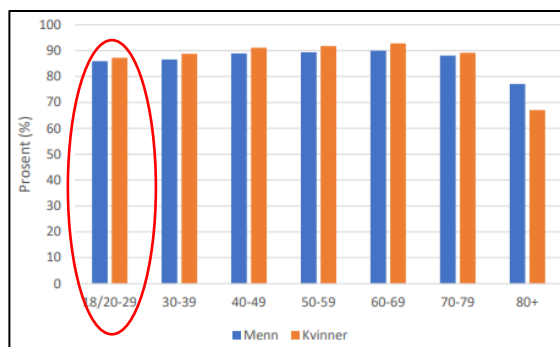
I Ungdata-spørsmålene for ungdomsskole og videregående inngår også mer spesifikke spørsmål knyttet til grad av fornøydhhet med tilbudet der de bor når det gjelder hhv. idrettsanlegg, kollektivtilbud, kulturtilbud og lokaler for å treffe andre unge på fritida. Som det fremgår av tabell 19 så var det i 2021 en gjennomgående høy grad av fornøydhhet når det gjaldt tilgang til idrettsanlegg (rundt 75 % som synes tilgangen til det er svært eller nokså bra uavhengig av kjønn og skolenivå). Det var en noe mindre grad av fornøydhhet når det gjaldt tilgangen til andre kulturtilbud enn idrett (som krever anlegg) og til lokaler for å treffe andre på fritida (f.eks. fritidsklubber). Her var det også noen forskjeller mellom kjønn og skolegrupper, hvor ungdomsskoleelevene var noe mer fornøyde enn elevene på videregående. Når det gjaldt grad av fornøydhhet med kollektivtilbudet, som bl.a. er viktig for tilgangen til eksisterende fritidstilbud, så varierte det relativt mye mellom elevene på ungdomsskolen (i snitt 63 % som opplevde dette tilbudet som svært eller nokså bra), og elevene på videregående skole (39 %). Sammenlignet med de nasjonale Ungdata-gjennomsnittsverdiene fra 2021 så scorer Trøndelag litt bedre på grad av fornøydhhet når det gjelder tilgang til idrettsanlegg, og noe dårligere når det gjelder tilgang til kulturtilbud og kollektivtilbud.

Tabell 19:

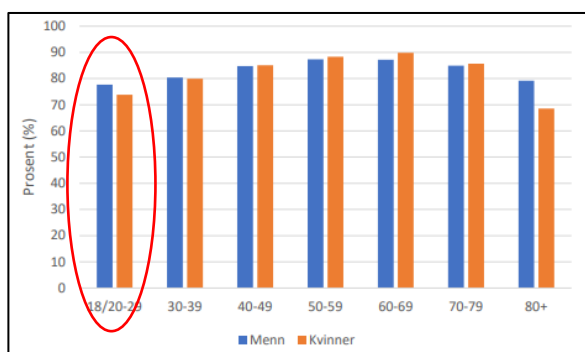
Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag som i 2021, fordelt på skolenivå og kjønn, oppga at de var fornøyde med lokalmiljøet generelt, og med definerte tilbud spesielt (idrettsanlegg, kollektivtilbud, kulturtilbud og lokaler for å treffe andre ung på fritida). Kilde: Ungdata.

	Ungdomsskole		Videregående	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Bra idrettsanlegg	74 %	73 %	74 %	75 %
Bra kollektivtilbud (buss, tog, trikk eller lignende)	65 %	61 %	43 %	34 %
Bra kulturtilbud (kino, konsertscener, bibliotek eller lignende)	51 %	53 %	48 %	48 %
Bra lokaler for å treffe andre unge på fritida (fritidshus, ungdomshus eller lignende)	52 %	43 %	39 %	31 %

Resultatene fra «voksen»-HUNT4 viser videre en gjennomgående god opplevd tilgjengelighet, fra respondentene i sør-delen av fylket (spørsmålet ikke stilt i nord-delen), til henholdsvis kultur- og idrettstilbud, parker og grøntarealer og natur og friluftsområder (figur 38 - 40). I den yngste aldersgruppen (18/20 – 29 år) er det dog en noe lavere andel som oppgir en slik opplevd god tilgjengelighet til disse tilbudene, sammenlignet med de fleste andre aldersgrupper i utvalget (figur 38 - 40).

Figur 38: Prosentandelen som svarer god eller svært god opplevd tilgjengelighet til kultur- og idrettstilbud (Sør-Trøndelag), fordelt på kjønn og aldersgrupper, HUNT4.

Figur 39: Prosentandelen som svarer god eller svært god opplevd tilgjengelighet til parker og grøntarealer (Sør-Trøndelag), fordelt på kjønn og aldersgrupper, HUNT4.

Figur 40: Prosentandelen som svarer god eller svært god opplevd tilgjengelighet til natur og friluftsområder (Sør-Trøndelag), fordelt på kjønn og aldersgrupper, HUNT4.

Ungdata benytter også SSB sin [sentralitetsindeks](#) (nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner) i flere av sine arbeider/rapporter (se appendiks A). Indeksen benyttes i ungdatasammenheng som en «indikasjon på tilgjengeligheten til viktige tjenester som har betydning for barn og unges velferd og trivsel». Som det fremgår av tabell 20 avtar andelen (u. skole og vgs.) som oppgir at de er fornøyd med lokalmiljøet med økende sentralitetsklasse (mindre sentrale kommuner). Det samme bildet er gjeldende for fornøydhet med henholdsvis idrettsanlegg, kulturtilbud og kollektivtilbud, mens det for lokaler for å treffe andre på fritida er tilnærmet omvendt (størst andel fornøyd i minst sentrale kommuner).

Tabell 20:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag samlet sett, som i 2021 oppga at de var fornøyd med lokalmiljøet generelt, og med definerte tilbud spesielt (idrettsanlegg, kollektivtilbud, kulturtilbud og lokaler for å treffe andre ung på fritida), etter sentralitetsklassen til bostedskommunen. Trondheim er eneste kommune i sentralitetsklasse 2 i Trøndelag. Høyere sentralitetsklasse betyr mindre sentralitet. Kilde: Ungdata.

Fornøyd med lokalmiljøet etter sentralitetsklasse. Ungdata Trøndelag 2021.					
	Andel som er fornøyd med lokalmiljøet	Andel som er fornøyd med lokalmiljøet når det gjelder idrettsanlegg	Andel som er fornøyd med lokalmiljøet når det gjelder kollektivtilbud	Andel som er fornøyd med lokalmiljøet når det gjelder kulturtilbud	Andel som er fornøyd med lokalmiljøet når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritida
Trondheim	73 %	77 %	82 %	56 %	45 %
Sentralitet 3	64 %	76 %	59 %	59 %	47 %
Sentralitet 4	64 %	72 %	45 %	45 %	42 %
Sentralitet 5	66 %	72 %	33 %	51 %	44 %
Sentralitet 6	62 %	71 %	31 %	41 %	48 %

Når det gjelder andel som deltar opp mot sentralitetsklasse så viser de samme ungdataresultatene fra 2021 (u.skole og vgs.) avtakende andel som deltar med sentralitetsklasse for deltakelse i idrettslag, korps/kor/orkester og organisasjon/lag/klubb/forening, mens deltakelse i aktivitet i regi av fritidsklubb/ungdomsklubb viser et motsatt resultat (større andel som deltar i de minst sentrale kommunene). Deltakelse i kulturskole/musikkskole ser ikke ut til å være forskjellig mellom de mest og minst sentrale kommunene (tabell 21).

Tabell 21:

Andel elever på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag samlet sett, som i 2021 oppga at de deltok i ulike organisasjoner, etter sentralitetsklassen til bostedskommunen. Kilde: Ungdata.

Deltakelse i ulike organisasjoner etter sentralitetsklasse. Ungdata Trøndelag 2021.					
	Deltatt i aktivitet i et idrettslag den siste måneden	Deltatt i et korps, kor, orkester den siste måneden	Deltatt i en fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb den siste måneden	Deltatt i en kulturskole/musikkskole den siste måneden	Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå
Trondheim	65 %	7 %	15 %	15 %	63 %
Sentralitet 3	53 %	5 %	12 %	12 %	56 %
Sentralitet 4	51 %	4 %	17 %	12 %	56 %
Sentralitet 5	51 %	5 %	20 %	11 %	54 %
Sentralitet 6	47 %	4 %	35 %	16 %	51 %

SSB publiserte i februar 2023 et sett med nye [indikatorer knyttet til nærmiljø](#). Indikatorene sier noe om andelene av befolkningen som bor langt unna tilbud som skoler, idrettsanlegg, sosiale møteplasser, kollektivtransport, turterreng og annet. Datagrunnlaget er basert på befolkningens bosted fra matrikkelen, og metoden er en optelling av antall bosatte innenfor beregnet avstand til de ulike tilbudene i digitale kart (GIS-analyser). Tabell 22 viser resultat for trønderske kommuner, rangert etter sentralitetsklasse, for trygg tilgang til henholdsvis idrettsanlegg, kollektivtransport, turområde og lek- og rekreasjonsområde.

Tabell 22:

Andel husholdninger i de trønderske kommunene som per 2021 hadde trygg* tilgang til definerte kulturtilbud innenfor gitte avstandsgrenser; idrettsanlegg (2 km), kollektivtransport (500 m. fra en holdeplass med minst en avgang i timen), turområde (500 m.) og lek- og rekreasjonsområde (200 m.). Kilde: SSB.

*Ikke skal måtte krysse eller bevege seg langs veger med relativt mye trafikk og høy fartsgrense.

Nærmiljøindikatorer SSB 2021. Andel av husholdninger per kommune som har trygg tilgang til ulike tilbud innen gitte avstander.					
Sentralitet	Kommune	Idrettsanlegg (2km)	Kollektiv (500m-1avg/t)	Turområde (500m)	Lek og rekreasjonsområde (200m)
Gruppe 2	Trondheim	99,7 %	96,9 %	32,4 %	70,6 %
Gruppe 3	Malvik	94,0 %	79,4 %	54,8 %	78,1 %
	Stjørdal	94,2 %	55,7 %	59,9 %	56,8 %
Gruppe 4	Frosta	85,8 %	0,0 %	90,2 %	90,9 %
	Inderøy	92,5 %	27,2 %	65,9 %	80,8 %
	Levanger	90,1 %	44,3 %	51,2 %	62,7 %
	Melhus	90,5 %	54,7 %	81,9 %	82,7 %
	Namsos	91,9 %	67,2 %	81,0 %	71,9 %
	Orkland	90,6 %	45,0 %	66,7 %	72,8 %
	Skaun	95,2 %	49,9 %	75,9 %	80,0 %
	Steinkjer	89,2 %	56,7 %	64,6 %	70,5 %
	Verdal	94,9 %	32,5 %	42,5 %	67,3 %
Gruppe 5	Grong	87,1 %	37,0 %	96,3 %	90,3 %
	Heim	77,2 %	20,6 %	84,0 %	86,7 %
	Indre Fosen	81,1 %	20,0 %	84,0 %	85,3 %
	Meråker	95,8 %	0,0 %	88,3 %	89,4 %
	Midtre Gauldal	79,2 %	25,9 %	95,1 %	93,0 %
	Oppdal	90,2 %	18,0 %	65,0 %	80,5 %
	Overhalla	80,9 %	14,1 %	79,1 %	83,0 %
	Rennebu	88,4 %	0,0 %	96,3 %	93,9 %
	Rindal	92,3 %	0,0 %	98,8 %	84,4 %
	Røros	89,4 %	15,0 %	57,2 %	71,6 %
	Selbu	92,9 %	9,7 %	92,4 %	95,9 %
	Ørland	89,3 %	17,4 %	67,6 %	73,1 %
	Gruppe 6 (Minst sentrale kommuner)	Flatanger	84,7 %	0,0 %	91,2 %
Frøya		84,9 %	12,8 %	95,7 %	93,4 %
Hitra		75,8 %	17,4 %	88,5 %	98,4 %
Holtålen		72,9 %	0,0 %	77,6 %	84,8 %
Høylandet		80,7 %	0,0 %	72,7 %	91,4 %
Leka		73,7 %	4,5 %	100,0 %	100,0 %
Lierne		52,7 %	0,0 %	99,2 %	96,3 %
Namsskogan		66,9 %	0,0 %	97,2 %	98,2 %
Nærøysund		75,1 %	32,0 %	89,2 %	85,5 %
Osen		87,4 %	6,4 %	100,0 %	100,0 %
Raarvihke - Røyrvik		55,4 %	0,0 %	99,0 %	94,9 %
Snåase - Snåsa		74,0 %	0,0 %	88,4 %	89,7 %
Tydal		88,8 %	0,0 %	100,0 %	100,0 %
Åfjord		73,3 %	6,8 %	96,9 %	92,7 %

Telemarksforskning sin [idrettsindeks](#) har også en beregnet oversikt over anleggsdekningen i kommunene i Norge (anleggsregisteret). Registeret har blant annet en oversikt over store og små idrettsanlegg i hele landet, der anleggstypene er gitt ulike anleggspoeng etter en gitt metodikk, noe som muliggjør sammenligning mellom fylker og kommuner. Summen av disse poengene benyttes til å vurdere anleggssituasjonen i fylket/kommunene. Her er det viktig å huske at små kommuner ofte trenger flere anlegg per innbygger enn store kommuner. Tabell 23 viser et oppsett av disse idrettsanleggspoengene for kommunene i Trøndelag per 2020, opp mot snittet i Norge og Trøndelag. Mange av de minste kommunene i Trøndelag når det gjelder folketall scorene høyt på denne poengberegningen, både når det gjelder poeng per aktive utøver (medlem) og per innbygger.

Tabell 23:

Idrettsanleggsdekning per aktive utøver (medlem) og per innbygger i kommunene i Trøndelag per 2020, opp mot snittet i Norge og Trøndelag, Kilde: Norsk idrettsindeks/Telemarksforskning.

Anleggsdekning alle idretter per kommune. Norsk idrettsindeks					
Kommune	Anleggspoeng per medlem	Anleggspoeng per innbygger	Nr i landet etter medlemmer	Nr i landet etter innbyggere	Medlemmer per 1000 innbyggere
Norge	0,5	139,9			3,6
Trøndelag	0,5	163,9			2,8
Raarvihke - Røyrvik	3,9	943,0	15	2	4,1
Høylandet	1,3	600,5	119	13	2,1
Tydal	1,1	516,8	137	26	2,2
Lierne	0,9	492,0	173	29	1,8
Namsskogan	1,6	485,3	77	30	3,3
Meråker	1,4	455,4	99	32	3,1
Grong	1,2	432,9	129	38	2,7
Leka	0,4	428,6	338	43	0,8
Osen	2,5	426,6	33	44	5,9
Flatanger	2,1	367,7	51	73	5,6
Rindal	0,9	364,9	183	76	2,4
Heim	1,2	311,6	125	100	3,9
Selbu	0,6	288,5	260	119	2,2
Røros	0,6	284,2	263	123	2,2
Frosta	0,6	278,9	284	125	2,1
Snåase - Snåsa	0,6	274,6	271	129	2,2
Frøya	1,6	270,5	76	133	6,0
Rennebu	0,8	267,2	209	137	2,9
Orkland	0,6	253,4	283	156	2,3
Namsos	0,8	246,3	215	164	3,1
Holtålen	0,5	242,2	315	167	2,0
Oppdal	0,6	241,2	257	168	2,6
Overhalla	0,7	238,3	247	172	2,7
Inderøy	0,9	234,8	174	175	3,9
Åfjord	1,4	233,4	95	177	6,2
Ørland	0,8	216,6	204	195	3,6
Midtre Gauldal	0,8	214,0	214	202	3,5
Verdal	0,5	213,5	317	203	2,3
Steinkjer	0,6	206,1	267	210	3,0
Hitra	0,8	205,3	213	212	3,8
Indre Fosen	0,5	201,6	312	216	2,4
Levanger	0,6	178,9	295	245	3,1
Stjørdal	0,5	168,0	305	256	3,0
Melhus	0,6	162,4	290	266	3,5
Nærøysund	0,7	159,8	253	268	4,1
Skaun	0,6	137,5	266	299	4,5
Malvik	0,4	107,7	329	333	3,8
Trondheim	0,2	93,6	350	346	2,6

4.2. Helse og livskvalitet som barriere

Forskjeller i helse og livskvalitet kan også være utslagsgivende for i hvilken grad personer deltar i ulike kulturaktiviteter. HUNT-undersøkelsene har vist at de som i større grad deltar på slike aktiviteter (aktivt eller passivt), [gjennomgående har bedre helse enn de som ikke deltar i samme grad](#), og at kultur deltakelse [minsker risikoen for tidlig død](#). Allikevel skal man her være noe forsiktig med å trekke en helt klar årsak-virkning-slutning om at de som deltar får bedre helse av deltakelsen alene, da det også kan være slik at de som i størst grad deltar er de som i utgangspunktet har best helse. Helseutfordringer kan vanskeliggjøre deltakelse i seg selv, enten alene eller sammen med andre utfordringer som for eksempel økonomi. I SSB sin nasjonale [levetårundersøkelse fra 2021](#) oppga eksempelvis 14 prosent av de spurte (fra 16 år og oppover) at de ikke trente på grunn av helsebegrensninger.

De siste ungdomsresultatene for Trøndelag fra 2021 (ungdomsskole) viser en relativ klar sammenheng mellom mindre deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening blant de som oppga å være «ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget» av ulike psykiske plager (rundt 50 % deltakelse), i forhold til de som oppga at de «ikke var plaget i det hele tatt» eller «lite plaget» (rundt 60 % deltakelse) (tabell x). Det samme bildet ser vi for spørsmålet deltakelse i idrettslag, mens det for de andre aktivitetstypene (musikk, fritidsklubb, religiøse foreninger, kulturskole og andre organisasjoner), ikke er slike markerte forskjeller mellom disse to gruppene. For disse aktiviteten er det dog langt lavere generell deltakelse enn for idrettslag (tabell 24). Det ser ikke ut til å være noen klare forskjeller mellom kjønn og skoletype (u.skole og vgs.) når det gjelder disse resultatene fra ungdomsdata.

Tabell 24:

Andel elever på ungdomsskoler i Trøndelag (2021) som oppga at de den siste uka før spørreundersøkelsen hadde hatt ulike psykiske plager, delt inn i de to gruppene 1) mye plaget («ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget») og 2) ikke eller lite plaget («ikke var plaget i det hele tatt» eller «lite plaget»), satt opp mot deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening generelt og ulike aktivitetstilbud spesielt. Kilde: Ungdata.

Deltakelse i organisasjoner sett mot hvor plaget man er av ulike psykiske helseplager. Begge kjønn ungdomsskole. Ungdata Trøndelag 2020-2021.								
Har du i løpet av siste uka vært pålagt av:		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå	Deltatt i et idrettslag den siste måneden	Deltatt i et Korps, kor, orkester den siste måneden	Deltatt i en fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb den siste måneden	Deltatt i en religiøs forening den siste måneden	Deltatt i en kulturskole/musikkskole den siste måneden	Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden
Følt at alt er et slit	Mye plaget	52 %	47 %	6 %	17 %	11 %	14 %	22 %
	Ikke eller lite plaget	61 %	59 %	5 %	18 %	11 %	12 %	23 %
Hatt søvnproblem	Mye plaget	51 %	46 %	6 %	19 %	11 %	14 %	23 %
	Ikke eller lite plaget	61 %	58 %	5 %	17 %	11 %	12 %	22 %
Følt seg ulykkelig, trist, deprimert	Mye plaget	49 %	44 %	7 %	18 %	12 %	15 %	22 %
	Ikke eller lite plaget	61 %	59 %	5 %	17 %	11 %	12 %	23 %
Følt håløshet med tanke på framtida	Mye plaget	49 %	44 %	6 %	17 %	11 %	14 %	22 %
	Ikke eller lite plaget	61 %	58 %	5 %	18 %	11 %	12 %	23 %
Følt seg stiv eller anspent	Mye plaget	55 %	49 %	7 %	18 %	12 %	15 %	24 %
	Ikke eller lite plaget	59 %	57 %	5 %	18 %	11 %	12 %	22 %
Bekymret seg for mye om ting	Mye plaget	53 %	49 %	6 %	18 %	11 %	14 %	22 %
	Ikke eller lite plaget	62 %	59 %	5 %	18 %	11 %	11 %	22 %

De samme ungdomsresultatene (Trøndelag 2021) viser også et tilsvarende bilde når det gjelder utvalgte fysiske plager (tabell 25 og 26). Enkelte av disse egenrapporterte fysiske plagene kan også ha sitt opphav i psykisk plager, eksempelvis hodepine og vondt magen.

Tabell 25:

Andel elever på ungdomsskoler i Trøndelag (2021) som oppga at de den siste uka før spørreundersøkelsen hadde vært plaget av hodepine, satt opp mot deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening generelt og ulike aktivitetstilbud spesielt. Kilde: Ungdata.

Deltakelse i organisasjoner sett mot hvor ofte man plages med hodepine. Ungdata Trøndelag 2020-2021.												
Har du vært plaget av hodepine siste uke?		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå	Deltatt i et idrettslag den siste måneden	Deltatt i et Korps, kor, orkester den siste måneden	Deltatt i en fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb den siste måneden	Deltatt i en religiøs forening den siste måneden	Deltatt i en kulturskole/musikkole den siste måneden	Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden				
Ungdomstrinnet	Ingen ganger	66 %	66 %	6 %	19 %	15 %	13 %	22 %				
	Noen ganger	66 %	63 %	6 %	22 %	14 %	16 %	23 %				
	Mange ganger	58 %	56 %	7 %	24 %	15 %	17 %	24 %				
	Daglig	55 %	51 %	9 %	25 %	15 %	18 %	27 %				
Videregående	Ingen ganger	55 %	49 %	4 %	9 %	5 %	6 %	21 %				
	Noen ganger	49 %	43 %	4 %	10 %	4 %	7 %	19 %				
	Mange ganger	44 %	36 %	5 %	10 %	5 %	8 %	19 %				
	Daglig	36 %	28 %	4 %	10 %	6 %	7 %	22 %				

Tabell 26:

Andel elever på ungdomsskoler i Trøndelag (2021) som oppga at de den siste måneden før spørreundersøkelsen hadde vært plaget av ulike fysiske plager (f.eks. kvalme, vondt i magen, smerter i ledd, nakke eller muskler), satt opp mot deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening generelt og ulike aktivitetstilbud spesielt. Kilde: Ungdata.

Deltakelse i organisasjoner sett mot andre fysiske plager. Ungdata Trøndelag 2020-2021.												
Har du hatt andre fysiske plager (f.eks. kvalme, vondt i magen, smerter i ledd, nakke eller muskler) siste måned?		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå	Deltatt i et idrettslag den siste måneden	Deltatt i et Korps, kor, orkester den siste måneden	Deltatt i en fritidsklubb/ungdomshus/ungdomsklubb den siste måneden	Deltatt i en religiøs forening den siste måneden	Deltatt i en kulturskole/musikkole den siste måneden	Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden				
Ungdomstrinnet	Ingen ganger	57 %	59 %	5 %	21 %	12 %	14 %	23 %				
	Noen ganger	67 %	65 %	6 %	21 %	15 %	16 %	23 %				
	Mange ganger	63 %	60 %	6 %	24 %	15 %	17 %	24 %				
	Daglig	60 %	53 %	7 %	25 %	15 %	18 %	27 %				
Videregående	Ingen ganger	50 %	47 %	5 %	10 %	5 %	6 %	19 %				
	Noen ganger	50 %	44 %	3 %	9 %	4 %	7 %	19 %				
	Mange ganger	46 %	37 %	4 %	9 %	5 %	7 %	21 %				
	Daglig	40 %	31 %	4 %	12 %	5 %	8 %	21 %				

I en masteroppgave (NTNU) om seksuell orientering, livskvalitet og deltagelse i fritidsaktiviteter blant ungdom 13-19 år, basert på Ung-HUNT-data (Nord-Trøndelag), viser [Bjørge \(2022\)](#) til at skeive personer er blant gruppene som oppgir lavest subjektiv livskvalitet i befolkningen, og at det er de unge skeive som oppgir lavest livskvalitet innad i denne gruppen igjen. I utvalget ble 14 prosent av deltagerne klassifisert i kategorien skeiv (homofil/lesbisk, bifil, usikker og annet). Resultatene viste at skeive jenter og gutter i noen mindre grad deltok på aktiviteter enn heterofile, samt at skeive jenter deltok oftere i kreative og kulturelle aktiviteter og mindre grad i lagidrett sammenlignet med resten av utvalget (tabell 27).

Tabell 27:

Andel som deltok minst en gang i uka i henholdsvis minst en sport- og idrettsaktivitet og minst en kreativ/kulturell aktivitet* (etter Bjørge 2022).

Tabell 4.2: Andel som deltar minst en gang i uka i henholdsvis minst en sport- og idrettsaktivitet og minst en kreativ/kulturell aktivitet.*

	Skeive jenter n=602	Heterofile jenter n=3208	Skeive gutter n=421	Heterofile gutter n=3192	Totalt n=7423
Deltagelse i sport- og idrettsaktiviteter:					
Ingen aktivitet	112 (19%)	402 (13%)	83 (20%)	477 (15%)	1074 (15%)
Kun idretter utenom lagidrett	274 (46%)	1394 (44%)	132 (32%)	1120 (36%)	2920 (39%)
Lagidrett	209 (35%)	1385 (44%)	200 (48%)	1557 (49%)	3351 (45%)
Mangler svar					78 (1.0%)
Deltagelse i kreative og kulturelle aktiviteter:					
Ingen aktivitet	285 (48%)	2068 (65%)	283 (68%)	2365 (75%)	5001 (67%)
Kun aktiviteter alene	73 (12%)	191 (6%)	32 (8%)	183 (6%)	479 (6%)
Aktiviteter sammen med andre	237 (40%)	942 (29%)	101 (24%)	625 (20%)	1905 (26%)
Mangler svar					38 (0.5%)

*Kategoriene innenfor hver type aktivitet er gjensidig utelukkende, slik at ungdommer som deltar i aktivitet *sammen med andre/lagidrett* er lagt i denne kategorien, uavhengig av om de også deltar med aktiviteter alene.

4.3. Sosioøkonomiske forhold som barriere

Resultatene fra Ungdata-junior i 2022, viste at det nasjonalt var en forskjell på 17 prosentpoeng mellom de som utgjorde lav SØS-gruppe (67 %) og høy SØS-gruppe (84 %) når det gjaldt variabelen *andelen som er med i faste fritidsaktiviteter for tiden* (tre-delt SØS-skala). Tilsvarende tall fra den nasjonale Ungdata-junior rapporten fra 2022 når det gjaldt *andelen som trener eller driver med sport en gang i uka eller oftere*, var henholdsvis 66 (lav SØS) og 82 prosent (høy SØS). NOVA-forskere konkluderte med bakgrunn i Ungdata-junior undersøkelsen fra 2022 at «*de aller fleste barn opplever å ha det bra, har gode relasjoner til de rundt seg, og lever aktive liv, uavhengig av sosial bakgrunn eller hvor de bor i landet*». Men peker videre på ett viktig område som skiller seg ut fra denne generelle konklusjonen: SØS-forskjeller i deltakelse i idrett og andre organiserte aktiviteter. Forskerne skriver videre at «*kimen til kjente SØS-ulikheter i ungdomsalderen kan observeres allerede på mellomtrinnet*» og «*at så tydelige sosiale forskjeller på dette området er foruroligende*».

NOVA og Korus har i ulike sammenhenger fremstilt resultat av ulike Ungdata-variabler opp mot en inndeling etter respondentenes sosioøkonomiske status (SØS), basert på ulike former for ressurser som barn og unge har tilgang til gjennom sine foresatte. Dette for å analysere hvilken betydning ressurser i familien har for barnas oppvekstvilkår. Konkret benyttes ulike mål på foreldrenes utdanningsnivå⁶, familiens kulturelle kapital⁷ og familiens velstandsnivå⁸ i en fem-delt SØS-gruppering. Vi har benyttet denne SØS-inndelingen til å fremstille deltakelse etter SØS-status for elever i ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag i perioden 2014-2021 (tabell 28). Resultatene fra denne fremstillingen viser en forskjell på 26 prosentpoeng, for både u.skole og vgs., mellom de som utgjorde henholdsvis laveste og høyeste SØS-gruppe, når det gjaldt andelen som har svart ja på spørsmålet om man *er med i en organisasjon/lag/klubb/forening nå*. På ungdomsskolen var det 78 prosent av de som utgjorde den høyeste SØS-gruppen som oppga deltakelse, mens det var

⁶ Har dine foreldre/foresatte utdanning fra universitet eller høyskole?

⁷ Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere?

⁸ Har familien din bil? Har du eget soverom? Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året? Hvor mange datamaskiner eller nettbrett har familien din?

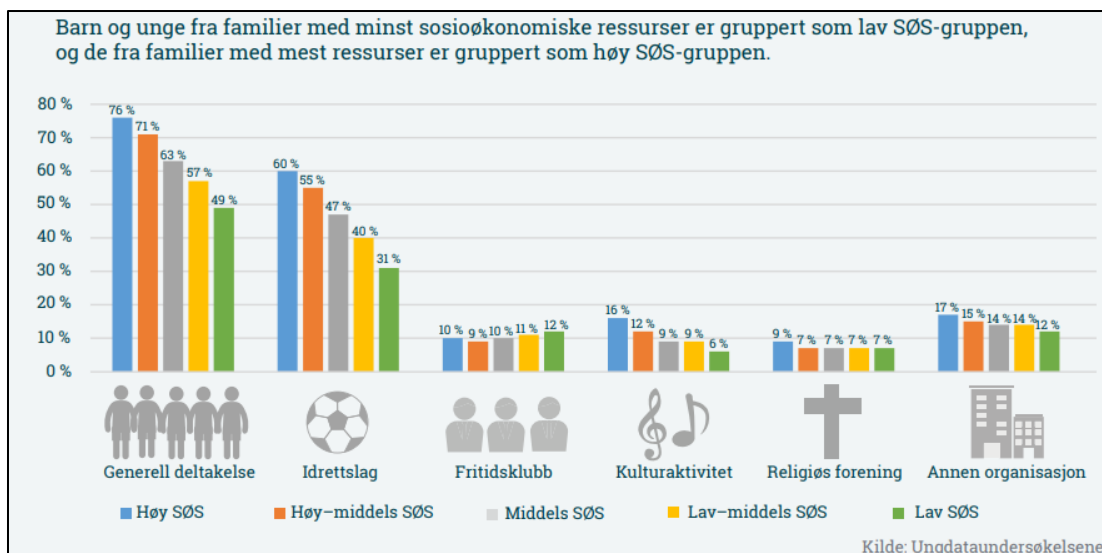
52 prosent i den laveste SØS-gruppen. Tilsvarende tall for videregående elever var 62 og 36 prosent (tabell 28). Ser vi på deltakelse i idrettslag spesifikt var forskjellen mellom høyeste og laveste SØS-klasse på henholdsvis 21 og 17 prosentpoeng for u.skole og vgs. (tabell28). For de andre tilbudene/aktivistene det spørres om i Ungdata (musikk, fritidsklubb, religiøse foreninger, kulturskole og andre organisasjoner), hvor deltakelsen generelt sett er betydelig lavere enn på idrett, er SØS-forskjellene betydelig mindre eller også fraværende. For spørsmålet *deltatt i fritidsklubb/ ungdomsklubb* var det en noe større andel som oppga deltakelse i den laveste SØS-gruppen sammenlignet med den høyeste (tabell 28).

Tabell 28:

Deltakelse etter sosioøkonomisk status (SØS), fem-delt skala, for deltakelse i organisasjon/lag/klubb/forening generelt, og for definerte aktiviteter spesielt. Gjennomsnittsverdier for perioden 2014-21 i Trøndelag for henholdsvis elever på ungdomstrinnet og videregående. Kilde: Ungdata.

Deltakelse etter sosioøkonomisk status (SØS). Ungdata Trøndelag 2014-2021.															
		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå		Deltatt i et idrettslag den siste måneden		Deltatt i et Korps, kor, orkester den siste måneden		Deltatt i en fritidsklubb/ ungdomshus/ ungdomsklub den siste måneden		Deltatt i en religiøs forening den siste måneden		Deltatt i en kulturskole/ musikkskole den siste måneden		Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden	
Ungdomstrinnet	1 Lavest SØS		52 %		52 %		5 %		29 %		14 %		13 %		25 %
	2		62 %		60 %		6 %		28 %		14 %		15 %		27 %
	3		66 %		64 %		7 %		26 %		15 %		17 %		28 %
	4		73 %		70 %		7 %		26 %		16 %		18 %		30 %
	5 Høyest SØS		78 %		73 %		10 %		25 %		19 %		23 %		31 %
Videregående	1 Lavest SØS		36 %		34 %		5 %		14 %		7 %		7 %		22 %
	2		45 %		38 %		4 %		12 %		5 %		7 %		22 %
	3		52 %		43 %		5 %		12 %		6 %		7 %		24 %
	4		56 %		47 %		5 %		12 %		6 %		9 %		24 %
	5 Høyest SØS		62 %		51 %		7 %		11 %		8 %		12 %		27 %

NOVA har tilsvarende, basert på 2019-data, fremstilt en [nasjonal oversikt](#) over andel som deltar i fritidsorganisasjoner basert på denne fem-delte SØS-skalaen. Resultatene derifra viser som for Trøndelag en forskjell på 26 prosentpoeng på ungdomsskolenivå mellom lav SØS (52 %) og høy SØS (78 %). For videregående skole var den tilsvarende forskjellen på 22 prosentpoeng (30 vs. 52 %). I tillegg har Jakobsen m.fl. (2021) gjort et lignende arbeid i rapporten [Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter](#), ved bruk av Ungdata-data (u.skole og vgs.) fra perioden 2014-2019. Et av hovedfunnene i undersøkelsen til Jakobsen m.fl. var at «*barn og unge fra familier med minst ressurser deltok mindre regelmessig i organiserte fritidsaktiviteter enn barn og unge fra familier med mest ressurser. Dette var spesielt tydelig for aktiviteter i regi av idrettslag, men også når det gjaldt kulturaktiviteter og andre organisasjoner*» (figur 41). Ulik grad av SØS-forskjeller her mellom aktivitetstyper kan i vesentlig grad trolig forklares ut fra ulike kostnadskrav for deltakelse, men kulturelle ressurser vil også være av betydning. Resultatene her støttes også av funnene i rapporten [Unge deltakelse i kulturfrivilligheten](#) (Arnesen m.fl. 2022).

Figur 41:

Deltakelse generelt og i definerte aktiviteter spesielt etter inndeling i fem-delt SØS-skala. Resultat fra undersøkelsen *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter* (Jakobsen m.fl., 2021), ved bruk av Ungdata-data (u.skole og vgs.) fra perioden 2014-2019.

Samme SØS-inndeling kan benyttes til å se på ulike former for trening og idrettsaktivitet. Tabell x viser blant annet en forskjell på rundt 15 prosentpoeng (både u.skole og vgs), mellom de som utgjorde henholdsvis laveste og høyeste SØS-gruppe, når det gjaldt andelen som har svart ja på spørsmålet om man *trener minst en gang i uka*. For alle seks spørsmålene (variablene) knyttet til trening og idrettsaktivitet her (tabell 29) var det en noe større andel som oppga deltakelse i den høyeste SØS-klassen sammenlignet med den laveste, med unntak av spørsmålet om man *driver med e-sport*, hvor det var en litt høyere andel som oppga å drive med det i den laveste SØS-klassen.

Tabell 29:

Deltakelse etter sosioøkonomiske status (SØS), fem-delt skala, for deltakelse i trening og idrettsaktiviteter. Gjennomsnittsverdier for perioden 2014-21 i Trøndelag for henholdsvis elever på ungdomstrinnet og videregående. Kilde: Ungdata.

Trening etter sosioøkonomisk status (SØS). Ungdata Trøndelag 2014-2021.																						
		Trener eller konkurrerer minst én gang i uka			Trener eller konkurrerer minst ukentlig i et idrettslag			Trener eller konkurrerer minst ukentlig med annen organisert trening (dans, kampsport, e.l.)			Trener eller konkurrerer minst ukentlig på egen hånd (løper, svømmer, sykler, går tur)			Trener minst ukentlig på treningsstudio eller helsestudio			Driver med esport (trener eller konkurrer)					
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
Ungdomstrinnet	1 Lavest SØS	75%	43%	14%	43%	23%	14%															
	2	80%	50%	15%	46%	24%	16%															
	3	84%	55%	16%	50%	24%	16%															
	4	87%	61%	19%	52%	23%	14%															
	5 Høyest SØS	89%	64%	21%	56%	24%	11%															
Videregående	1 Lavest SØS	66%	24%	9%	36%	42%	11%															
	2	72%	28%	10%	40%	44%	8%															
	3	78%	34%	10%	44%	47%	8%															
	4	80%	38%	11%	46%	48%	8%															
	5 Høyest SØS	83%	40%	13%	50%	49%	7%															

Utover denne SØS-grupperingen i Ungdata-materialet, har Ungdata også en enkeltstående variabel med ordlyden *Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?* Tabell 30 viser at rundt 15 prosent av elevene på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag svarte ja på dette spørsmålet i 2021. Jentene oppga i litt høyere grad enn guttene at familien ofte eller av og til mangler penger til fritidsaktiviteter. Det var liten forskjell mellom elevene på ungdomsskole og videregående.

Tabell 30:

Andel ungdommer i ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag i 2020 og 2021 som svarte ja på spørsmålet *Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?* Kilde: Ungdata.

		2020		2021	
Ungdomsskole	Gutter		16 %		14 %
	Jenter		19 %		16 %
Videregående	Gutter		17 %		14 %
	Jenter		24 %		17 %

Tabell x viser videre andel som er med i organisasjoner opp mot svar på om foreldrene mangler penger til fritidsaktiviteter. Resultatene viser videre tydelig at ungdommer i familier hvor det oppgis at foreldre aldri mangler penger til fritidsaktiviteter, deltar i større grad enn de som har foreldre som av og til eller alltid oppgis å mangle penger til fritidsaktiviteter. Resultatene viser også en klar forskjell på dette spørsmålet når det gjelder deltakelse i idrettslag spesifikt, mens deltakelse i korps, kor og orkestre, religiøse foreninger, kulturskole/musikkskole og annen organisasjoner ikke viser den samme klare forskjellen. Deltakelse i fritidsklubb/ ungdomsklubb skiller seg ut, med en høyere andel deltakelse fra ungdom med oppgitt svakere familieøkonomi (tabell 31).

Tabell 31:

Andel ungdommer i ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag i 2020 og 2021 som oppga at de var med i organisasjon/lag/klubb/forening generelt og i definerte aktiviteter spesielt, gruppert opp mot hvorvidt de hadde svart at *foreldre/foresatte aldri, av og til eller ofte manglet penger til deres deltakelse i ønskede fritidsaktiviteter*. Kilde: Ungdata.

		Deltakelse i organisasjoner etter skolenivå. Fordelt på spørsmål om familieøkonomi. Ungdata Trøndelag 2020-2021						
Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?		Er med i en organisasjon, lag, klubb eller forening nå	Deltatt i et idrettslag den siste måneden	Deltatt i et Korps, kor, orkester den siste måneden	Deltatt i en fritidsklubb/ungdomsklubb den siste måneden	Deltatt i en religiøs forening den siste måneden	Deltatt i en kulturskole/musikkskole den siste måneden	Deltatt i en annen organisasjon, lag eller forening den siste måneden
	Ja, av og til							
	Ja, ofte							
Videregående	Nei, aldri							
	Ja, av og til							
	Ja, ofte							

Familiens økonomi ser også ut til å ha innvirkning på ungdommenes fysiske aktivitetsnivå (tabell 32). Det er klart sammenheng blant de som trener eller konkurrerer i regi av et idrettslag. Her er det betydelig høyere deltakelsesandeler blant de som oppgir å aldri mangle penger til fritidsaktiviteter og

de som oppgir å ha hatt god råd hele tiden, og fallende med svakere familieøkonomi. Annen organisert aktivitet som dans og kampsport ser ikke ut til å ha en tilsvarende klare sammenheng mellom familieøkonomi og deltakelse. Det ser også ut til å være en viss sammenheng mellom familieøkonomi og trening på egen hånd, hvor det er høyere andeler som bedriver slik trening blant de som oppgir god familieøkonomi. Deltakelse i e-sport ser ikke ut fra disse resultatene til å ha sammenheng med familieøkonomi.

Tabell 33:

Andel ungdommer i ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag i 2020 og 2021 som oppga at de var med i trening og idrettsaktiviteter, gruppert opp mot hvorvidt de hadde svart at foreldre/foresatte aldri, av og til eller ofte manglet penger til deres deltakelse i ønskede fritidsaktiviteter. Kilde: Ungdata.

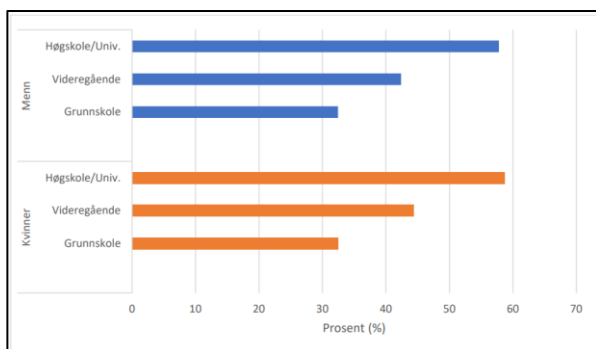
Trening og fysisk aktivitet etter skolenivå. Fordelt på spørsmål om familieøkonomi. Ungdata Trøndelag 2020-2021									
Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?		Trener eller konkurrerer minst ukentlig i et idrettslag			Driver minst ukentlig med annen organisert trening (dans, kampsport, e.l.)		Trener eller trimmer minst ukentlig på egen hånd (løper, svømmer, sykler, går tur)		Driver med esport (trener eller konkurrer)
		Trener minst én gang i uka	Trener eller konkurrerer minst ukentlig i et idrettslag	Driver minst ukentlig med annen organisert trening (dans, kampsport, e.l.)	Trener eller trimmer minst ukentlig på egen hånd (løper, svømmer, sykler, går tur)	Trener minst ukentlig på treningsstudio eller helsestudio	Driver med esport (trener eller konkurrer)		
Ungdomsskole	Nei, aldri	84 %	56 %	14 %	50 %	25 %	14 %		
	Ja, av og til	71 %	35 %	16 %	43 %	21 %	16 %		
	Ja, ofte	73 %	38 %	17 %	47 %	28 %	18 %		
Videregående	Nei, aldri	77 %	35 %	8 %	42 %	48 %	8 %		
	Ja, av og til	67 %	20 %	11 %	37 %	40 %	9 %		
	Ja, ofte	67 %	24 %	10 %	35 %	38 %	11 %		

Oslo economics har videre i sin rapport [Kartlegging av kostnader og kostnadsdrivere i barne- og ungdomsidretten](#) (2020) vist at 8 prosent av 14-17 åringene i Oslo i 2015 oppga at det var for dyrt, som grunn til at de ikke deltok i aktiviteter i regi av idrettslag i kommunen. Tilsvarende oppga 7 prosent av de spurte, fra 16 år og oppover, at de ikke trente på grunn av at det var for dyrt i SSB sin nasjonale [levetårsundersøkelse fra 2021](#). Noen av de største regionalleddene innen sang og musikk som har tilbud for barn og unge i Trøndelag⁹, opplyser gjennom dialog med oss at de har lite konkret statistikk på kostnader og kostnadsdrivere, samt i hvilken grad for høye kostnader forhindrer deltakelse på sine tilbud. Tilbakemeldingene fra disse er kostnadsnivået varierer en god del, avhengig av hvilke aktiviteter laget legger opp til av f.eks. turer, seminar og generelt aktivitetsnivå. Flere peker på at en viktig kostnadsdriver for denne typen kulturaktivitet er undervisning, da dette gjerne utføres av profesjonelle instruktører. Denne kostnaden er også relativt konstant uavhengig av størrelsen på gruppa, noe som er utfordrende for kor/korps/lag med få medlemmer. Aktivitet som krever instrument, har gjerne høyest kostnader. Ikke nødvendigvis på grunn av instrumentet i seg selv, men fordi enkelte korps dekker kulturskoleavgiften de første årene. På den måten kan kulturskolen gjennomføre basisopplæringen. Flere og flere korps, som for idrettslag, melder nå om behov for støtteordninger, spesielt til lavinntektsfamilier, for at ungene skal få være med på slike tilbud. Aktivitet knyttet til kor og sang har generelt langt lavere utgifter knyttet til drift og aktivitet, men også her registreres mindre deltakelse på aktiviteter som koster noe mer (eksempelvis «sommersanguke»¹⁰). Kor-organisasjonene har også erfart at deltagelsen av barn og unge går ned når kostnaden for deltagelse i en annen organisert aktivitet går opp.

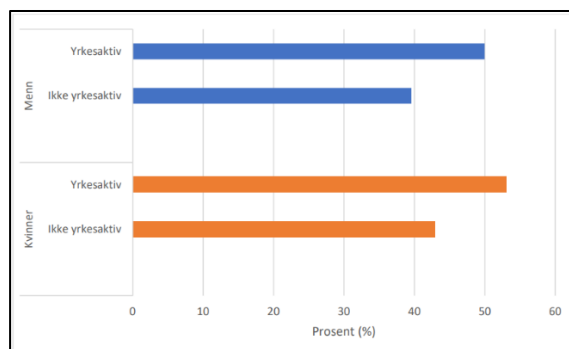
HUNT4-undersøkelsen viser også klare SØS-forskjeller i deltakelse ved bruk av grupperinger knyttet til henholdsvis utdanningsbakgrunn (figur 42) og yrkeslivstilknytning (figur 43).

⁹ Norsk musikkorpsforbund Trøndelag, Ung i Kor Midt og Ung Kirkesang.

¹⁰ <https://www.sommersanguka.no/>

Figur 42: Andel trøndere (18-104 år) som aktivt har drevet med tre eller flere av følgende aktiviteter siste seks måneder, etter kjønn og utdanningsnivå: *Friluftsliv, idrett/trening, forening, dans, musikk/sang/teater, politikk/samfunnsdebatt og menighetsarbeid*. Kilde: HUNT4.

Figur 43: Andel trøndere (18-104 år) som aktivt har drevet med tre eller flere av følgende aktiviteter siste seks måneder, etter kjønn og arbeidstilstand: *Friluftsliv, idrett/trening, forening, dans, musikk/sang/teater, politikk/samfunnsdebatt og menighetsarbeid*. Kilde: HUNT4.

4.4. Koronanedstengningen som barriere

Nedstengningen av blant annet barnehager, skoler og fritidsaktiviteter som en følge av koronapandemien, medførte naturlig nok store utfordringer for kulturlivet og fungerte som en tidsavgrenset barriere for barn og unges deltakelse. Figur 42 viser en grov tidslinje, primært relatert til forhold ved barnehage og skole, fordelt på skoleårene 2019-20 til 2021-22. Fra og med høsten 2022 var det samfunnet mer eller mindre i vanlig gjenge igjen. Pandemien har hatt ulik effekt, blant annet på tilbud og deltakelse i fritidsaktiviteter, på ulike fylker og kommuner i landet. Trøndelag var blant fylkene med høyest smittebelastning blant barn og unge i barnehage og skole, hvis man ser bort fra Oslo og Viken som hadde størst belastning (figur 43).

Tidslinje pandemien

Skoleåret 2019-20: Våren 2020 var det omfattende smitteverntiltak og nedstengning, etterfulgt av en gradvis gjenåpning mot sommeren. Smittevernveiledere og trafikklismodellen ble innført med rødt nivå i mai og gult nivå i juni.

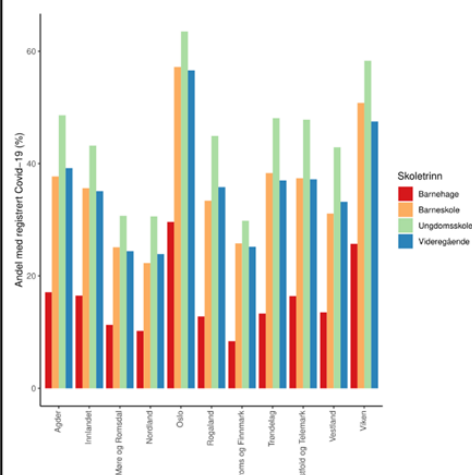
Skoleåret 2020-21: Smittesituasjonen var ulik rundt omkring i landet. Noen steder hadde lav eller ingen smitte og gult nivå, mens andre steder hadde mer smitte og dermed mer omfattende lokale smitteverntiltak og raske endringer. Vinteren 2021 var preget av midlertidige nedstengninger og tidvis rødt tiltaksnivå flere steder. Evaluering av effekt av smitteverntiltak i skoler februar-april 2021 viser variasjon i kommunale tiltak.

Skoleåret 2021-22 har også smittenivået og smitteverntiltakene variert gjennom skoleåret og mellom nasjonalt og lokalt nivå. Starten på skoleåret var preget av høy smitte og usikkerhet rundt smitteverntiltakene flere steder i landet. Både elever og lærere hadde et høyt fravær høsten 2021, men dette var også av andre grunner enn korona. Den 16. desember ble det innført rødt nivå i videregående og gult nivå i grunnskolen som følge av stor smittespredning og en ny virusmutant. Fra 26. januar ble den nasjonale anbefalingen senket til grønt nivå i videregående og gult nivå i grunnskolen der smittesituasjonen tilsa det, men kommunene måtte gjøre egne vurderinger etter den lokale situasjonen. Fra 2. februar opphevet regjeringen flere koronatiltak. Fra 12. februar ble skole og barnehagehverdagen mer normalisert ved at Regjeringen opphevet forskriften om smittevernforvarlig drift i covid-19 forskriften.

FHI skriver i sin *ukerapport for uke 6* at en samlet vurdering av tilgjengelige overvåkingsdata viser at smittespredningen fortsatt er økende de fleste steder i landet. Fjerningen av de gjenværende tiltakene 12. februar kan forsterke veksten av epidemien.

Figur 42: Tidslinje koronapandemien, primært relatert til forhold ved barnehage og skole. kilde: [Utdanningsdirektoratet](https://www.undervisningsdirektoratet.no/).

FHI har laget en figur som viser kumulativ insidens av covid-19, altså den samlede andelen personer som har fått påvist covid-19 i løpet av pandemien. Andelen er fordelt på fylker og barnehage/skoleslag.

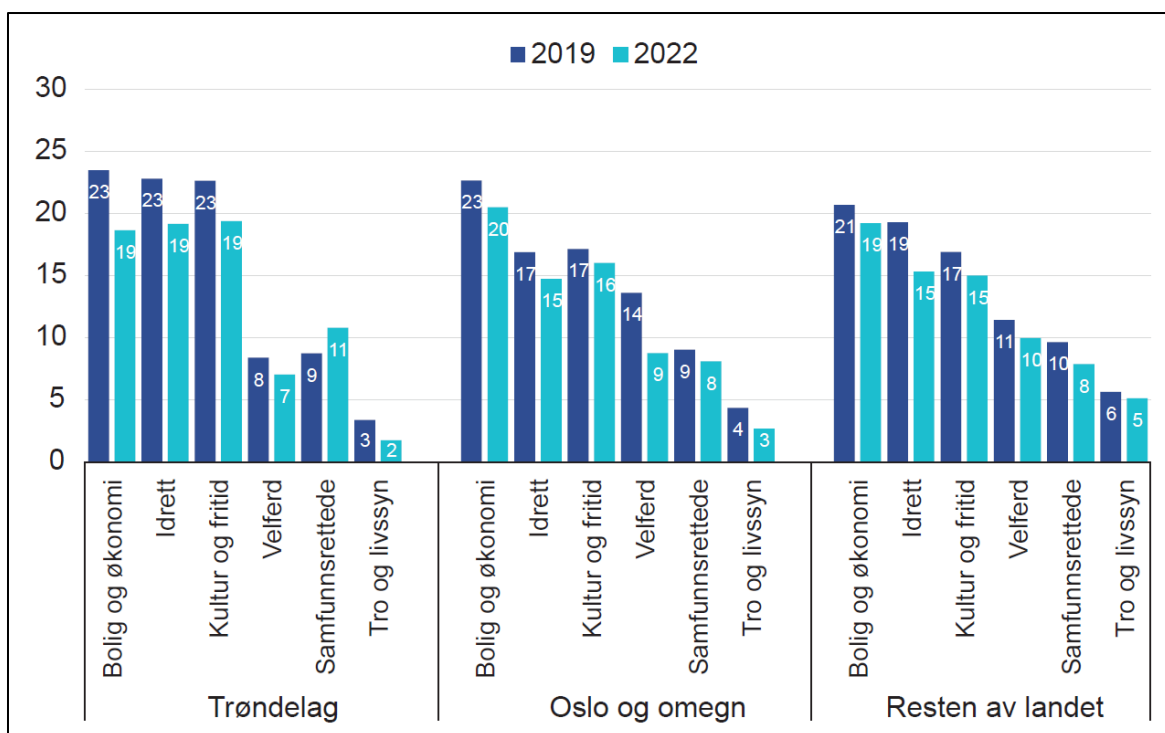

Figur: FHI 18.02.22

Figur 43: Estimert over den samlede andelen barn og unge i skole og barnehage som har fått påvist covid-19 i løpet av pandemien frem til høsten-22. Kilde: [FHI-Statistikk om koronavirus og covid-19](https://www.fhi.no/statistikk-om-koronavirus-og-covid-19/).

Rapporten [Sterkere tilbake; pandemiens konsekvenser for kultursektoren og mulige virkemidler for gjenoppbygging](#) fra Kulturrådet og Norsk filminstitutt (2022), slår fast at kultursektoren var blant de delene av norsk samfunnsliv og økonomi som ble sterkest påvirket av koronapandemien. For barn og unge ble dette først og fremst merkbart gjennom nedstengning av ulike kultur-/fritidstilbud. Rapporten peker på fem sentrale kulturpolitiske ambisjoner som ble berørt av pandemien: 1) Tilgjengelighet for alle, 2) Kunst og kultur som møteplass, 3) Produksjon, formidling og digitaliseringens muligheter, 4) Kunstneres inntekter og 5) Kultur som næring. For barn og unge vil punktene 1) – 3) være de mest relevante for det yngste alderssegmentet av gruppen, mens pkt. 4) og 5) i hovedsak vil være aktuelt for det eldste alderssegmentet. Rapporten poengterer også at deltakelsen i frivillig arbeid i kulturorganisasjoner avtok under pandemien.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har gjennomført nasjonale spørreundersøkelser (befolkning og organisasjoner) før og underveis i pandemien, for å undersøke koronapandemiens betydning for frivillig sektor ([Fladmoe & Arnesen, 2022](#)). Som en del av dette arbeidet har senteret gjennomført en egen analyse av forhold for Trøndelag fylke spesielt ([Sivesind m. fl., 2023](#)). Trøndelagsrapporten presenterer funn som sier noe om hvordan pandemien har påvirket frivillig arbeid, medlemskap og frivillige organisasjoner på kort sikt. Videre forskning vil være nødvendig for å avdekke de eventuelt mer langsiktige konsekvensene pandemien har hatt for frivilligheten. Hovedkonklusjonen i trøndelagsrapporten er at frivillig sektor i Trøndelag kom noe mindre svekket ut av pandemien, sammenlignet med de øvrige landsdelene i undersøkelsen. Undersøkelsen viser at det har vært en nedgang i andelen som gjorde frivillig arbeid generelt sett (ikke barn og unge spesielt) i Trøndelag i koronaperioden (omtrent i samme omfang som for de andre landsdelene; figur 44), men at andelen som oppga å være medlem i en frivillig organisasjon i Trøndelag var på omtrent på samme nivå i 2019 og 2022 (liten nedgang i andelen medlemmer i andre landsdeler). Kjernefrivilligheten ser derfor ut til å ha bestått i Trøndelag i perioden. Andelen som brukte mange timer på frivillig innsats i uka, var omtrent på samme nivå i 2022 som i 2019, mens nedgangen i frivillig innsats samlet sett i hovedsak skyldes at det var færre som gjorde en liten innsats. Når det gjaldt de organisasjonene der flest gjør frivillig arbeid, dvs. bolig og økonomi, idrett, kultur og fritid, så viser undersøkelsen at Trøndelag fortsatt er i toppsjiktet sammenlignet med andre landsdeler på tross av en liten nedgang i pandemiperioden. Organisasjoner i Trøndelag gjorde i noe større grad særskilte aktiviteter rettet mot målgrupper i 2021 sammenliknet med resten av landet. Dette gjaldt spesielt aktiviteter for eldre og for barn og/eller unge. Analysene av Trøndelag viser at det var noe større reduksjon i aktivitet blant organisasjoner for barn og unge i perioden, enn blant de andre organisasjonene. Det var også større bortfall av medlemmer og frivillige blant organisasjoner med aktiviteter for barn og/eller unge i perioden, sammenlignet med de andre organisasjonene i landsdelen. Når det gjaldt forskjeller mellom by og land i Trøndelag var det ingen forskjell i organisasjonsandelene som rapporterte om endring i aktivitet. Reduksjonen i antall medlemmer var imidlertid signifikant større i de mest sentraliserte kommunene sammenliknet med de minst sentraliserte kommunene.

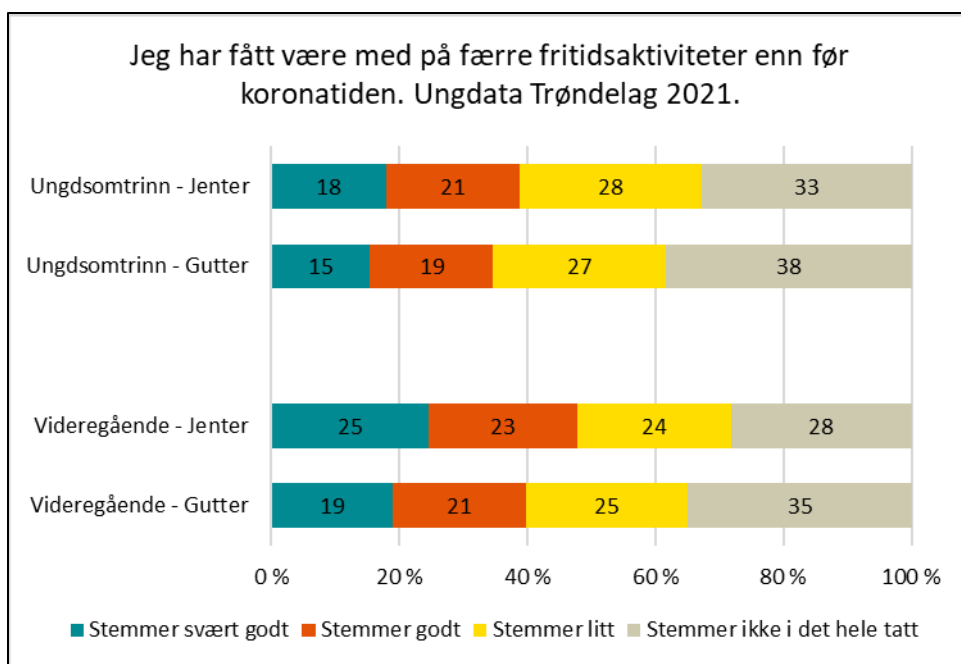

Figur 44:

Prosent av befolkningen som utførte frivillig arbeid for ulike organisasjonstyper siste 12 måneder, i henholdsvis Trøndelag, Oslo og omegn og resten av landet. Kilde: Sivesind m. fl., 2023.

Sammenslåtte kategorier: Bolig og økonomi = borettslag og boligbyggelag, velforeninger, yrkes-, bransje- og fagforeninger; Idrett = idrett og sport; Kultur og fritid = kunst og kultur, korps og kor, hobby, fritid, utendørsaktivitet; Velferd = utdanning, opplæring og forskning, helse, pleie og redningsarbeid, sosiale tjenester og rusmiddelomsorg; Samfunnsrettede = natur-, miljø- og dyrevern, rettighets-, støtte- og avholdsarbeid, politiske partier, internasjonal utveksling, nødhjelp, bistand og menneskerettighetsarbeid; Tro og livssyn = religion og livssyn, inkludert Den norske kirke.

Ungdata har også videreført sine undersøkelser i koronaperioden. Vanligvis baserer de nasjonale tallene i de årlige Ungdata-rapporten seg på et gjennomsnitt av alle undersøkelsene som har vært gjennomført i løpet av de siste tre årene, men rapporten fra 2021 og 2022 baserer seg utelukkende på undersøkelser gjennomført i løpet av ett år. Grunnen til dette er at undersøkelsene disse to årene fanget opp to svært ulike situasjoner, hvor 2021-undersøkelsen kartla situasjonen mens ungdommene hadde levd under en pandemi i over et år og der restriksjoner fortsatt rammet de på ulike måter. I 2022 ble kartleggingen foretatt etter at alle restriksjonene var borte og samfunnet igjen hadde tilnærmet normalisert seg. Et av hovedfunnene i de nasjonale Ungdata-rapportene fra 2021 og 2022 var at det å ikke kunne delta på de vanlige fritidsaktivitetene, på grunn av koronanedstengning, var ett av de områdene som ungdom opplevde som mest utfordrende med hele pandemien. Figur 45 viser at i størrelsesorden 60-70 prosent av ungdomsskole- og videregående skolelevne i Trøndelag oppga at de i ulike grad var med på færre fritidsaktiviteter i 2021 enn før koronaperioden. Videre er det viktig å registrere at ungdommene i ungdataundersøkelsene også gir uttrykk for at perioden med pandemi påvirket livet deres i positiv retning. Hver tredje ungdom svarer at gjorde flere hyggelige ting med familien, og omtrent hver fjerde opplevde at det var mindre stress under koronatiden enn før.

Figur 45:

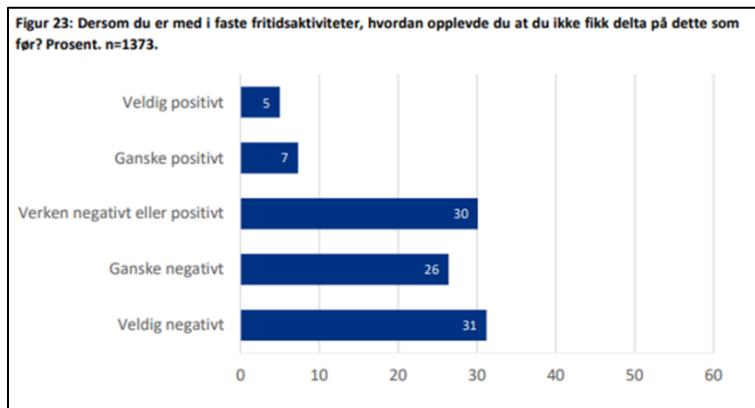
Svarprosent fra ungdommer på ungdomsskole og videregående skole i Trøndelag i 2021, knyttet til spørsmålet om de hadde vært med på færre fritidsaktiviteter enn tidligere så langt i koronaperioden. Kilde: Ungdata.

De nasjonale ungdataresultatene viser videre at deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter går ned, men at dette er en nedgang som i all hovedsak startet før koronanedstengningen. Resultatene viser dog et visst frafall knyttet til pandemien direkte, men at denne har slått noe ulikt ut for ulike aktivitetstyper. Resultatene fra pandemiåret 2021 viste at den største nedgangen var knyttet til deltakelse i fritidsklubber og religiøse foreninger. For disse typene aktiviteter er deltakelsestallene etter pandemien (i 2022) omtrent på samme nivå som før pandemien. Deltakelse i organisert idrett og kulturaktiviteter (for eksempel korps, kor, kulturskole) gikk også ned under pandemien, men mindre enn for fritidsklubber og religiøse aktiviteter. Felles for begge disse typene aktiviteter (idrett og kultur) er at tallene fra 2022 er nokså like som i pandemiåret 2021, og også lavere enn årene før pandemien. Dette kan ifølge NOVA-forskerne tyde på at det på idretts- og kulturområdet nå i første omgang er noe mer krevende å kompensere for frafallet i pandemiperioden, men at dette samtidig trolig ikke bare handler om effekter av pandemien. Om 2022-tallene representerer varige effekter på frafallet er for tidlig å si. Når det gjelder hvordan pandemien har påvirket ungdommenes treningsvaner så viser Ungdata-resultatene (ungdomsskole og videregående skole) at det under pandemien var flere enn før som trente på egenhånd og markert færre som brukte treningsstudio. Tallene for 2022 viser at andelen som trente på egenhånd, er tilbake på samme nivå som før pandemien. Andelen som har brukt treningsstudio, har derimot økt en god del mer etter pandemien enn den nedgangen som ble observert under pandemien. Særlig blant gutter har bruken av treningsstudio blitt betydelig mer utbredt.

Korus-midt utga i 2020 rapporten [Koronaundersøkelse 2020: Hvordan har ungdom i Trøndelag hatt det?](#) Rapporten baserer seg på en engangsmåling gjort blant 1373 ungdomsskoleelever, omtrent like mange jenter som gutter, fra ni kommuner i Trøndelag¹¹ samt Bindal i Nordland i mai 2020. På spørsmålet *dersom du er med i faste fritidsaktiviteter for tiden, hvordan opplevde du at du ikke fikk delta på dette som før under nedstengningen?* svarte litt over halvparten (57 %) at de opplevde det som ganske eller veldig negativt. Et mindretall (12 prosent) opplevde dette som positivt (figur 46).

¹¹Frosta, Frøya, Hitra, Levanger, Meråker, Namsos, Selbu, Stjørdal og Verdal

Andelen som opplevde at det var negativt å ikke få deltatt som før var noe høyere blant jentene enn guttene (61 mot 53 prosent). I slutfasen/etterkant av koronapandemien har både Ung-HUNT og «voksen»-HUNT gjennomført/er i ferd med å gjennomføre sine HUNT COVID-19-undersøkelser. Datainnsamlingen i Ung-HUNT-delen av undersøkelsen er avsluttet, mens den fremdeles pågår i «voksen»-HUNT. Resultater knyttet til deltakelse i kulturaktiviteter er per dato ikke publisert fra disse undersøkelsene.

Figur 46:

Svarprosent fra en undersøkelse blant ungdomsskoleelever fra ni kommuner i Trøndelag, samt Bindal (Nordland) i mai 2020, knyttet til opplevelsen av å ikke kunne delta i faste fritidsaktiviteter som ble nedstengt i koronaperioden. Kilde: Korus-midt.

Flere nasjonale og regionale undersøkelser er gjennomført under og etter koronaperioden, både når det gjelder effekter kulturtilbud og -deltakelse hos blant annet barn og unge, samt mer generelt på helseforhold hos ulike aldersgrupper. Tabell 34 og 35 oppsummerer funn fra noen av disse undersøkelsene.

Tabell 34:

Noen sentrale publikasjoner knyttet til effekter av koronaperioden på kulturtilbud og -deltakelse hos blant annet barn og unge.

Publikasjon	Relevant innhold ang. effekter av koronaperioden på kultur-/fritidstilbud hos barn og unge:
Telemarksforskning. 2022. Kommunal kultursektor 2022. TF-rapport nr. 707.	Har kartlagt organisering, prioritering og planlegging i kommunal kultursektor i 2022. Konkludere med at pandemien har hatt store konsekvenser for kulturen i kommunene, herunder frafall i kulturaktiviteten blant barn og unge. 52 prosent av kommunene i undersøkelsen svarer at de har satt inn tiltak for å rekruttere tilbake brukere/publikum etter pandemien. De har i relativt liten grad opprettet støtteordninger for frivillige lag og foreninger. Det vanligste tiltaket som ble iverksatt, var økt markedsføring av kommunens aktivitet og frivillig aktivitet.
Ipsos. 2022. Spørreundersøkelse om endringer i kulturbruk etter covid-19-pandemien.	Studiens formål har vært å kartlegge endringer i befolkningens kulturbruk som følge av Covid-19-pandemien, sammen med deres tanker om fremtidig bruk av både fysiske og digitale kulturtilbud i fremtiden. I tillegg til at folk har savnet kulturtilbudene under pandemien, tyder også resultatene på at folk ikke bare ønsker å ta i bruk kulturtilbud de benyttet seg av fra før, men at flere ønsker å benytte seg mer av kulturtilbud etter pandemien og at etterspørselen etter kulturtilbud vil øke.

<p>Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. 2022. Koronapandemiens betydning for frivillig innsats og lokale frivillige organisasjoner.</p>	<p>Analysene viser at det fra før pandemien til sent i pandemien var større nedgang i frivillig innsats enn i medlemskap i organisasjonene. Det var også en markant nedgang i andelen som hadde utført korttidsfrivillighet, for eksempel i forbindelse med en festival eller et sportsarrangement. Grunnfjellet av frivillige ser imidlertid ut til å ha holdt seg: Andelen i befolkningen som bruker mye tid på frivillig innsats, er stabil over tid, mens det er en nedgang i andelen som utfører litt frivillig innsats. Selv om aktiviteten i mange lag og foreninger ble berørt av pandemien, er hovedbildet at flertallet fortsatte driften som normalt.</p>
<p>SSB. Kulturstatistikk 2020</p>	<p>Året 2020 var i stor grad preget av koronapandemien. For mange kulturinstitusjoner ble resultatet blant annet en markant nedgang i besøkstall, hovedsakelig som følge av perioder med besøksrestriksjoner og nedstengning. Nær halvert besøk på bibliotek, museer og kinoer i 2020 som følge av dette. Færre besøk for bibliotekene, men flere nedlastinger.</p>
<p>Frivillighet Norge/kantar Frivillighetsbarometer et 2022</p>	<p>Spørreundersøkellesdata (befolkningsrepresentativt utvalg blant personer over 15 år, nasjonalt nivå), angående ulike variabler knyttet til deltakelse, rekruttering og økonomi innenfor frivillighetsfeltet. Egne spørsmål om barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter under og etter koronaperioden. Hovedresultat: I en fjerdedel av barnefamiliene har barn og unge sluttet med en fritidsaktivitet i løpet av koronapandemien. En tredjedel av dem som sluttet, har begynt igjen etter pandemien.</p>
<p>Ipsos. 2021. «Friluftsliv og korona».</p>	<p>Landsrepresentativt utvalg på 1005 personer fra 15 år og oppover spurt om friluftslivsaktiviteter i pandemiperioden. 32 prosent svarer at de har drevet med friluftsliv oftere enn tidligere under pandemien. Det er de under 40 år som har økt aktivitetsnivået mest. 24 prosent av unge mellom 15 og 24 år svarer at de har drevet mindre med friluftsliv under pandemien enn tidligere. Det er blant de unge at man ser den tydeligste polariseringen, hvor relativt mange har blitt mer aktive, men hvor også en betydelig andel har blitt mindre aktive.</p> <p>Det finner også tydelige sosioøkonomiske forskjeller. Blant de med ungdomsskole som høyest fullførte utdanning svarer f.eks. 24 prosent at de har drevet med friluftsliv sjeldnere enn vanlig.</p>

Tabell 35:

Noen sentrale publikasjoner knyttet til effekter av koronaperioden på helseforhold hos blant annet barn og unge.

<p>UiO. 2021. Psykisk helse og dens sammenheng med sosiale distanseringstiltak, isolasjon og karantene knyttet til Koronaviruset.</p>	<p>I løpet av pandemien har symptomene for angst og depresjon blitt to til tredobla i Norge. Økningen er den samme for ensomhet. Kvinner og unge er hardest rammet. Finner at tiltakene for sosial distansering er sterkt forbundet med ensomhet, angst og depressive symptomer. Gjennom det siste året har graden av symptomer vært i samsvar med tiltakenes omfang og strenghet</p>
<p>FHI. 2022. (Magnúsdóttir et al. (2022), Acute COVID-19 severity and</p>	<p>Blant personer som ble liggende lenge til sengs med covid-19, hadde flere enn normalt symptomer på angst og depresjon. Symptomene</p>

mental health morbidity trajectories in patient populations of six nations: an observational study, The Lancet Public Health).	<p>vedvarte også 16 måneder etter sykdommen. Studien er basert på spørreundersøkelser i fire nordiske land, Estland og Storbritannia. Faren for å lide av depresjon etter 16 måneder var nesten dobbelt så stor blant dem som lå til sengs i en uke med covid som ellers i befolkningen: 20,2 mot 11,3 prosent.</p>
FHI - MITT LIV-undersøkelsen (pågående).	<p>Har benyttet eksisterende datasett fra MITT LIV-undersøkelsen (FHI) til å undersøke i hvilken grad har barn og unges psykiske og fysiske helse blitt påvirket av koronapandemien. Data fra perioden 2018-2020. Hovedresultat: Små endringer for variablene: Om man synes man har dårlig fysisk helse, om man har symptomer på depresjon, samt hvor mange venner man har og deltagelse i organisert idrett. 17 prosent av ungdommene rapporterte at de opplevde mye angst knyttet til pandemien. I denne gruppen var det flere personer med dårligere fysisk helse og med symptomer på depresjon enn blant ungdommene generelt.</p>
Studentenes helse og trivselsundersøkels (SHoT). 2021	<p>Formålet med tilleggsundersøkelse i 2021 var å kartlegge hvordan studentenes helse- og trivselsituasjon har vært det siste året under Covid-19 pandemien. Resultatene viser bl.a. at studentene har brukt mer tid på TV, sosiale medier og gaming, og mindre tid på trening, sosiale aktiviteter og frivillig aktiviteter i 2020/2021.</p>

Appendiks A: Sentralitetsindeksen

I teksten over blir det flere ganger referert til sentralitet og SSBs sentralitetsindeks.

Fullbeskrivelse av sentralitetsindeksen og dens oppbygging kan man finne her:

<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/413602?ts=17085d29f50>

Sentralitetsindeksen gir et mål for kommunens sentralitet og klassifiserer kommuner i grupper etter sentralitet. Indeksen bygges «nedenfra», med de ca. 13.500 grunnkretsene som byggesteiner. Sentralitetsindeksen settes sammen av to delindekser:

- Hvor mange arbeidsplasser kan de som bor i hver enkelt grunnkrets nå med bil i løpet av 90 minutter.
- Hvor mange servicefunksjoner kan de som bor i hver enkelt grunnkrets nå med bil i løpet av 90 minutter.

Avstander er ikke beregnet for arbeidsplasser og servicefunksjoner som ligger mer enn 90 minutter fra bostedet, siden Reisevaneundersøkelsen (TØI, 2014) viser at svært få – under 1 prosent på landsbasis – har arbeidsreise på mer enn 90 minutter.

Antallet blir vektet, slik at en arbeidsplass eller servicefunksjon som ligger nært bostedet teller mer enn en som ligger lenger bort. Det tas altså hensyn til at avstand har en kostnad, eller at det ligger en motstand i avstand. Deretter blir gjennomsnittet kalkulert for hver kommune ut fra folketallet i kommunens grunnkretser for hver av de to delindeksene. Til slutt kombineres de to indeksene.

Det som kommer ut er et tall mellom 0 og 1000 for hver kommune, der 1000 er høyest sentralitet. Kommuner blir deretter gruppert i 6 sentralitetsklasse. der klasse 6 er de minst sentrale og klasse 1 er mest sentrale.

Klassegrensene er satt slik at de nest største byene – Stavanger, Bergen og Trondheim – ikke er i øverste sentralitetsklasse sammen med Oslo.

